

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE

Pedagogická fakulta
katedra primární pedagogiky

**Spolupráce rodičů a školy
na počátku školní docházky**

**Cooperation between parents and school
at the beginning of school attendance**

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jana Kargerová, Ph.D.

Autor diplomové práce: Eva Staňková

Studijní program: učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Forma studia: kombinovaná

Diplomová práce dokončena: březen 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Spolupráce rodičů a školy na počátku školní docházky vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 13. 3. 2014

Podpis:

Děkuji PhDr. Janě Kargerové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, trpělivost a celkový přístup k vedení mé diplomové práce. Rovněž děkuji své rodině za pomoc, podporu a trpělivost.

ABSTRAKT:

Tato diplomová práce se zabývá problematikou spolupráce mezi rodinou a školou na počátku školní docházky. V teoretické části přibližuje pozici tohoto tématu v rámci českého školství a některé vzdělávací programy a iniciativy orientující se na tuto oblast práce učitele.

Praktická část prezentuje akční výzkum, který je zaměřen na reflexi vlastní praxe. Zkoumá možnosti konkrétních způsobů a forem spolupráce třídního učitele s rodiči na základě analýzy efektivity spolupráce mezi rodinou a školou evaluačního nástroje „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“. Tento výzkum potvrdil, že rodiče jakoukoli nabídku na bližší zapojení do školního vzdělávání většinou vítají a vybírají si z ní takový typ spolupráce, který nejlépe vyhovuje jejich potřebám a možnostem.

KLÍČOVÁ SLOVA:

škola, rodiče, spolupráce, komunikace, standardy, Začít spolu.

ABSTRACT:

This diploma thesis deals with cooperation between family and school at the beginning of school attendance. Position of that subject in Czech education system is clarified in the theoretical part, as well as some educational programs and initiatives focusing on this domain of a teacher's work.

The practical part presents action research, which is focused on the reflection of my own work experience. It explores possibilities of specific methods and forms of cooperation of class teacher with parents according to an analysis of effectiveness of cooperation between family and school evaluation tool of "Competent Educators of the 21st Century: ISSA's Definition of Quality Pedagogy". This research confirmed that the parents welcome any offer to closer involvement in school education and choose the kind of cooperation that best suits their needs and abilities.

KEYWORDS:

school, parents, communication, standards, Step By Step.

ANOTACE:

Diplomová práce se zabývá problematikou spolupráce mezi rodinou a školou na počátku školní docházky. V teoretické části na základě odborné literatury popisuje základní terminologii, která se této problematice týká. V praktické části se zabývá sebehodnocením spolupráce s rodiči žáků v konkrétní třídě na počátku školní docházky. Autorka na příkladech z vlastní praxe dokladuje způsoby a formy spolupráce mezi rodinou a běžnou základní školou.

ANNOTATION:

This thesis deals with cooperation between family and school when a child enters the education system. The theoretical part describes basic terminology (based on literature) related to this subject. The practical part deals with self-assessment of cooperation between teacher and parents of pupils in a particular class at the beginning of schooling. Methods and forms of cooperation between family and usual primary school are documented from author's own experience.

OBSAH

Úvod	9
Teoretická část	
1 Pojetí rodiny, školy a dítěte	11
1.1 Charakteristika pojmů rodina a škola	11
1.2 Charakteristika dítěte v mladším školním věku.....	14
1.2.1 Školní zralost, nástup do školy.....	14
1.2.2 Mladší školní věk	15
1.3 Historické kořeny vztahu rodiny a školy	16
1.3.1 Počátky školství v našich zemích.....	16
1.3.2 Škola a rodina v 19., 20. a 21. století.....	17
1.4 Shrnutí kapitoly	19
2 Předpoklady pro efektivní spolupráci na počátku školní docházky.....	21
2.1 Vzájemná očekávání	21
2.1.1 Očekávání rodičů.....	21
2.1.2 Očekávání učitele	24
2.2 Osobnost učitele.....	26
2.3 Úskalí vzájemné spolupráce	27
2.4 Shrnutí kapitoly	28
3 Téma spolupráce rodičů a školy v současných kurikulárních dokumentech.....	30
3.1 Bílá kniha.....	30
3.2 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	31
3.3 Některé vzdělávací programy a iniciativy akcentující spolupráci s rodiči žáků	33

3.3.1	Rodiče vítání.....	33
3.3.2	Začít spolu.....	34
3.4	Shrnutí kapitoly	40
4	Shrnutí teoretické části.....	42
Praktická část		
5	Vymezení problému a cíle praktické části.....	44
5.1	Vymezení problému	44
5.2	Charakteristika a cíle praktické části.....	45
6	Metodika výzkumu	46
6.1	Výzkumný vzorek.....	47
6.1.1	Charakteristika popisované školy.....	47
6.1.2	Charakteristika žáků popisované třídy	49
6.1.3	Charakteristika rodičů žáků	49
6.1.4	Charakteristika moje – třídní učitelky	50
7	Realizace výzkumu	52
8	Vyhodnocení výzkumu	90
	Závěr	93
	Literatura a další zdroje.....	95
	Seznam příloh.....	99

ÚVOD

Rodina a škola jsou instituce snad nejvíce ovlivňující podobu společnosti. Každý člověk byl kdysi dítětem a – až na řídké výjimky – každý žil v rodině a chodil do školy. V době, kdy lidský jedinec získává základní návyky a poznatky pro celý svůj život, je ovlivňován a formován převážně právě těmito institucemi. Kvalita této formace – výchovy a vzdělávání – má pak zásadní vliv na život jedince, společnosti i budoucích generací.

Rodina a škola jsou komplementární, mají společný objekt zájmu – dítě – a podobné poslání. Je nabitelní, že toto poslání se jim podaří kvalitně uskutečňovat za předpokladu, že budou spolupracovat a to nikoli přesto, ale právě proto, že rodiče nesou za dítě hlavní odpovědnost.

Spolupráce rodiny a školy (a její reflexe) nebyla vždy samozřejmostí, v poslední době se jí však právem dostává pozornosti, která jí přísluší. Pamatují na ni jak významné oficiální dokumenty, jako je například Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha) nebo Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, tak i některé další programy a iniciativy, kladoucí na toto téma značný důraz.

Významnou úlohu však má v celé záležitosti pedagog, jenž musí legislativní a teoretické požadavky uvést do praxe a jehož přístup o kvalitě spolupráce nakonec rozhoduje. Je to úloha nesnadná, v níž se musí vypořádat s mnoha proměnnými faktory, překážkami a nástrahami, a to přirozenými i náhodnými.

Vzhledem k důležitosti a významu problematiky spolupráce rodičů a školy jsem si ji zvolila jako téma diplomové práce. V její teoretické části nejprve charakterizuji klíčové pojmy – rodinu, školu a dítě v mladším školním věku – a stručně shrnu obecné poznatky s nimi související. Dále učiním krátký exkurs do historie vztahů rodiny a školy a jejich vývoje. Druhá kapitola pojedná o předpokladech pro efektivní spolupráci rodičů a školy a o úskalích, kterým je nutno při spolupráci čelit. V třetí

kapitole se budu zabývat současným pojetím spolupráce rodiny a školy, jak na ni nahlíží aktuální kurikulární dokumenty, iniciativa Rodiče vítáni a vzdělávací program Začít spolu.

Na tento základ navážu v praktické části diplomové práce, kde se pokusím prozkoumat konkrétní možnosti aplikace teoretických zásad v pedagogické praxi běžné základní školy. Zaměřím se blíže na vzdělávací program Začít spolu a jeho kritéria obsažená v dokumentu „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“.

Mým cílem je na uvedeném základě popsat a ověřit možnosti spolupráce školy a rodičů na počátku školní docházky, vyhodnotit efektivitu jednotlivých forem spolupráce a konečně na základě vlastního sebehodnocení a zpětné vazby rodičů navrhnout strategie na zlepšení v této oblasti. Chtěla bych zúročit poznatky získané studiem Pedagogické fakulty a dlouholetou praxí učitelky základní školy, což, jak doufám, následně přinese další obohacení a zkvalitnění mé práce ve škole.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Pojetí rodiny, školy a dítěte

1.1 Charakteristika pojmů rodina a škola

Školu a rodinu považujeme za dvě základní výchovné instituce. Důležité je, aby tyto instituce spolupracovaly. Pokud se vyskytnou problémy ve vzájemné spolupráci, jejich následky se projevují jak v prostředí školy, tak v prostředí rodiny.

Rodina

Rodina je přirozená instituce existující na světě odnepaměti, ve všech známých kulturách, od nejprimitivnějších kmenů po nejvyspělejší a nejkultivovanější společnosti. Rodinné uspořádání můžeme pozorovat dokonce i u zvířat. Není přeháněním, když Velký sociologický slovník definuje rodinu jako „nejdůležitější společenskou skupinu a instituci“ (Petrušek, 1996)

Definice pojmu rodina se u jednotlivých autorů a publikací liší, podstata je však podobná: rodina je základní buňkou společnosti umožňující její dlouhodobé a stabilní fungování. M. Darák a K. Tabaková (1998) uvádějí následující definici rodiny:

„Rodina je malá přirozená společenská skupina, jejíž členy spojuje intimita vzájemného soužití, příbuzenské vztahy, citová pouta, úcta, láska, společná domácnost. Je to celek relativně trvalý.“

Matějček (1994) charakterizuje rodinu jako bezesporu nejstarší lidskou společenskou instituci. Nevzniká pouze z přirozeného pudu pohlavního, ale především z potřeby své potomky chránit, pečovat o ně, předávat jim své zkušenosti, vzdělávat je a připravovat pro život.

Podle Heluse (2007), který popisuje rodinu také z pohledu dítěte, rodina své dítě obklopuje a promítá se do něho, a proto ji považuje za základní životní prostředí dítěte. Jak dále uvádí, v rodině dochází k primární socializaci, která spočívá v realizaci prvních kontaktů dítěte se společností a kulturou, totiž, že rodina dítěti ukazuje

základní vzorce chování a myšlení, které následně vedou k vytváření vztahů dítěte k sobě jako k jedinci, k ostatním lidem jako ke společnosti, k věcem a úkolům, se kterými se bude v životě běžně setkávat.

Podle J. Šperky (in Z. Škvarková, 2010) je rodina místo, „...kde jsme se narodili, dospívali, kde jsme se formovali, je místem, kde nacházíme pocit jistoty, bezpečí, lásky a péče. V rodině by měla vládnout určitá intimita, vzájemná láska a porozumění, pevné citové pouto, spolupráce při zabezpečování potřeb rodiny...a každý se rád vrací do rodiny, kde nachází potřebnou oporu, pevné rodinné zázemí, vlastně svůj domov“.

Tato definice (spolu s definicí Z. Matějčka) je mi velmi blízká svým lidským pojetím, založeném na vzájemné lásce, úctě, důvěře a odpovědnosti za sebe i ostatní členy rodiny. Sama jsem vyrostla v úplné rodině, v atmosféře, kterou popisuje J. Šperka. Mám veliké štěstí, že také moje současná rodina, která má letos už třicetiletou historii, funguje na podobných principech a jsme si s manželem i syny vzájemnou oporou.

Svatý Augustin, představitel patristické filosofie, o důležitosti rodiny píše: „Rodina je jakousi školkou státu. Spojení muže a ženy, nakolik se týká smrtelného pokolení, je jakýmsi semenišťem státu. To ale není jediný a nejhlavnější cíl rodiny. Znamená jen to, že stát nemůže být bez rodiny. Proto si stát musí vážit přirozených práv rodiny a chránit je, neboť jinak by sám zahynul.“ (Šperka in Škvarková, 2010)

S jeho názorem souhlasím, protože žádná jiná instituce nedokáže vytvořit podobné a pro dítě tolik potřebné zázemí, pocit bezpečí a jistoty. Bohužel poslední dobou přibývá rodin, které tuto funkci neplní.

Rodina by měla plnit také další funkce – tedy nejen biologickou a reprodukční (zajišťující samotné přežití lidského rodu), ale i sociální, ekonomickou, ochrannou (pečovatelskou), rekreační, emocionální a socializačně-výchovnou.

Škola

Škola je institucí v určité formě vyskytující se už ve starověku, její dnešní podoba je však relativně mladá. Přestože svou důležitostí za rodinou zaostává, což je třeba si přiznat, její význam v životě člověka i společnosti je bez nejmenších pochyb obrovský.

V Pedagogickém slovníku je pojem škola definován jako společenská instituce, jejíž funkcí je poskytovat vzdělání žákům příslušných věkových skupin v organizovaných formách podle určitých vzdělávacích programů. Tak, jak se mění společenské potřeby, mění se i funkce školy a její pojetí (Průcha, Valterová, Mareš, 2001).

J. Hroncová (1996) definuje školu jako „společenskou instituci, jejíž primární úlohou je zabezpečovat výchovu a vzdělávání mladé generace a připravit ji na život a práci ve společnosti. Škola je zprostředkovatelem zájmů společnosti na výchovu mladé generace a zároveň prostředkem jejího sociálního ovlivňování.“

Helus (2007) uvádí, že školu je nutné vnímat v širších souvislostech a nikoli jen jako vzdělávací proces, který se odehrává za školními zdmi a týká se pouze učitele a žáka. Považuje ji za sociální instituci, která je určena k řízené systematické socializaci dětí a mládeže, a je orientována zejména na vzdělávání. Jak dále uvádí, rozvíjejí se zde spontánně vztahy mezi dětmi, ale i mezi ostatními zainteresovanými a jedno z předních míst zde patří právě vzájemným vztahům s rodinou.

Funkce školy jsou následující:

- personalizační (spočívá ve vlivu na utváření osobnosti žáka),
- kvalifikační (zprostředkování vědomostí, dovedností a návyků pro výkon určité profese ve společnosti),
- integrační (příprava na roli občana),
- socializační (navazuje na socializační proces rodiny).

Škola je tedy v životě jedince přechodovým stupněm mezi rodinou a společností. Už v rámci školního prostředí se utvářejí vztahy mezi školou, rodinou, třídní komunitou i celou společností.

Zahájením školní docházky přijímá škola, potažmo třídní učitel, spoluzodpovědnost za zdárný vývoj dítěte, který je společným cílem rodičů a učitele. Jejich vzájemná spolupráce a podpora je pro dosažení tohoto cíle nutnou podmínkou.

1.2 Charakteristika dítěte v mladším školním věku

Mladší školní věk je biologicky vymezen 6. až 10.–11. rokem života jedince a odpovídá prvnímu stupni základní školy.

1.2.1 Školní zralost, nástup do školy

V pedagogické literatuře bývá školní zralost nejčastěji definována jako stav dítěte, který zahrnuje jeho fyzickou, psychickou a sociální způsobilost začít školní docházku. Třebaže vývoj těchto tří složek má u každého jednotlivce odlišný průběh, současná legislativa ČR předpokládá, že dostatečná způsobilost nastává obecně okolo šestého roku.

Školní zralost se vyznačuje patřičnou úrovní:

- tělesné zdatnosti; dítě má pevnou kostru a rozvinuté svalstvo, je schopno snášet fyzickou zátěž (sezení, aktovka) bez větší únavy a rizika tělesných deformací
- hrubé i jemné motoriky a senzomotorické koordinace
- komunikačních schopností (správnost vyslovování a slovní zásoba)
- paměti (zapamatovat si básničku, písničku)
- pozornosti (schopnost soustředit se na poslech příběhu apod.)
- emoční stability
- sebeobsluhy (schopnost zavázat si tkaničky, jíst příborem, samostatně si dojít na toaletu...)
- sociálních schopností (znalost zásad slušného chování a schopnost se podle nich řídit)

Fyzickou způsobilost, ale i ostatní zmíněné složky školní zralosti dítěte posuzuje především pediatr během tzv. pětileté zdravotní prohlídky, na kterou je zváno každé předškolní dítě v doprovodu rodičů.

Velmi významnou událostí v životě dítěte i jeho rodičů je pak zápis do školy, kde by způsobilost dítěte (zvláště její psychickou a sociální složku) měl kvalifikovaně posoudit pedagog. U zápisu už se také může do značné míry rozhodnout o budoucích vztazích rodiny a školy. Školy se dnes většinou snaží budoucím žákům první kontakt se školním prostředím zpříjemnit, vytvářejí neformální atmosféru, a často školní zralost diagnostikují nenásilnou cestou plněním úkolů od pohádkových bytostí, jejichž rolí se ujmou starší žáci atd. Nejen žáci, ale i rodiče tuto formu přijímají s povděkem, je však třeba dbát na to, aby se zápis nestal fraškou.

Z. Helus uvádí, že „dosažení školní připravenosti je důležitou podmínkou úspěšného zařazení dítěte do školy – proto jsou vypracovány diagnostické metody, které ji zjišťují. Nezralému nebo nepřipravenému dítěti či dítěti jinak hendikepovanému je nutno pomoci. Tak je např. zvolen odklad školní docházky; nebo je dítě zařazeno do speciální třídy, kde se naučí své nedostatky pomocí intenzivní péče školených odborníků překonávat“. (Helus, 2004, s. 206)

Rodiče často srovnávají své děti a jejich vývoj s dětmi svých známých a v čím dál větší míře zjišťují řadu informací i na internetu, jejichž kvalita ovšem není zaručena. Vytváří si o připravenosti svého dítěte na školu určité představy, které jsou u zápisu konfrontovány s odborným pohledem pedagoga. Učitel může rodičům doporučit návštěvu pedagogicko-psychologické poradny, pokud to okolnosti vyžadují a pokud rodiče tak neučinili už dříve. Komunikace školy a rodiny tedy začíná už před zahájením školní docházky.

1.2.2 Mladší školní věk

Období mladšího školního věku je pro dítě zvláště významné. Dochází v něm k propojování a třídění rozličných vývojových dovedností, díky čemuž jsou děti schopny plnit stále obtížnější úkoly, jsou soběstačnější a zodpovědnější.

Ve vztazích dětí a rodičů dochází k mírné změně, přestože rodiče i nadále zůstávají nejdůležitějšími osobami v životě dítěte, roste význam kamarádů a kamarádek.

Mezi šestým a sedmým rokem, kdy dítě vstupuje do školy, se odehrává mnoho významných změn. Nástup do školy znamená významný zásah do vztahové rovnováhy dítěte, které se musí být schopno vypořádat s autoritou cizí dospělé osoby – učitele. I pro rodiče to znamená nemalou změnu. Stojí před úkolem osvojit si novou roli rodiče žáka, v níž musí být schopni vyhovět jak zřejmým požadavkům školy, tak také mnohdy neformulovaným tlakům (na čas, na nové uspořádání a plánování rodinných činností apod.).

Pokud rodiče blíže nevidí do dění uvnitř školy a učitel blíže nevidí do dění uvnitř rodiny, může to být jedna z překážek, kterým musí učitel i rodiče na počátku vzdělávání čelit. Jejím překonání, podle mé vlastní zkušenosti, napomůže právě nejvíce dobrá spolupráce a pravidelná komunikace mezi rodiči a učitelem, která v důsledku přispívá k harmonickému rozvoji dítěte.

1.3 Historické kořeny vztahu rodiny a školy

V průběhu historie se podoba školy jako instituce neustále proměňovala, v posledních desetiletích je však zřejmý trend stále většího přebírání úloh rodinné výchovy školou, což s sebou přináší pozitivní i negativní důsledky; jisté je to, že se tím škola a rodina stále více přibližují. To společně se současnou krizí rodiny na jedné straně a na druhé straně neustálými indoktrinačními tlaky zvnějšku podtrhuje důležitost kvalitní spolupráce rodiny se školou a naopak.

1.3.1 Počátky školství v našich zemích

O počátky vzdělávání našeho obyvatelstva ve středověku se zasloužila katolická církev, která zakládala školy sloužící především ke vzdělávání budoucího duchovenstva. Jako učitelé v nich působili kněží.

První školy na našem území byly zakládány přibližně od konce 10. století a to u klášterů, např. v Praze nebo ve Vyšším Brodě. Byly zaměřeny především na vyučování náboženství. Chlapci se od sedmi let učili nazpaměť latinským textům, modlitbám, písním a čtení a psaní.

O spolupráci školy a rodiny zde nemůže být řeč, neboť děti byly spíše už součástí klášterní komunity a počítalo se, že v ní zůstanou jako řeholníci či řeholnice. Ostatní

děti, které zůstávaly v rodinách, pracovaly s rodiči a učily se od nich praktickým dovednostem – péči o domácnost, zemědělství nebo řemeslu.

Po vzoru klášterních škol vznikaly školy katedrální, jež zakládali biskupové při katedrálách (v Praze roku 973), a farní, které už měly větší dosah a význam (za vlády Karla IV. na našem území bylo okolo dvou tisíc far a u většiny z nich fungovaly školy). Na farních školách se učilo náboženství a základům čtení a psaní.

K dalšímu rozšíření vzdělávání přispěly městské školy vznikající během rozvoje středověkých měst od konce 13. století. Měly již praktičtější zaměření a začal se v nich prosazovat mateřský jazyk.

Roku 1774 byl vydán první školský zákon, který zavedl povinnou šestiletou školní docházku a vedl ke vzniku triviálních farních škol, hlavních škol v každém kraji a škol normálních v hlavních městech. Vyučovacím jazykem byla němčina, pouze ve školách triviálních výuka probíhala v mateřském jazyce.

Zavedením povinné školní docházky se vztah dítěte a rodiny proměnil – dochází k oddělení dětí od světa dospělých. Školy získávají na úkor rodin čím dál větší vliv na formaci členů společnosti.

1.3.2 Škola a rodina v 19., 20. a 21. století

1.3.2.1 Stručné shrnutí období

Od 18. století se postupně šíří systematický školní způsob socializace, jenž se na počátku 21. století týká téměř všech dětí. S dalším nárůstem vlivu školy v průběhu tohoto období došlo však k tomu, že vztahy mezi rodinou a školou byly „omezeny spíše jen na jednosměrný přenos informací a poskytování rad učitelů rodičům“. (Rabušicová, 2004)

Dochází také k proměně rodiny. Zatímco dřívější pojetí kladlo větší důraz na soudržnost rodinné komunity než prosazení jednotlivce, postupně je tomu spíše naopak. Moderní rodina se snaží poskytnout dítěti co největší prostor pro jeho osobní rozvoj, což souvisí i se snižováním počtu dětí v rodinách.

Během 90. let 20. století do oblasti vzdělávání nastoupil tržní model, který dále zvýšil potřebu komunikace a spolupráce školy s rodiči, kteří se ve vztahu ke škole postupně přestávali spokojovat jen s prostým sledováním učebních výsledků svých dětí a školy začaly být nuceny „skládat rodičům účty“, jak nakládají s jejich dětmi.

1.3.2.2 Modely vztahů mezi rodinou a školou ve 2. polovině 20. století

B. Ravnová (in Rabušicová, 2004) definovala čtyři základní modely vztahů mezi rodinami a školami, potažmo rodiči a učiteli:

Kompenzační model

Tento model podle B. Ravnové převládal v Evropě v 60. a 70. letech 20. století a vycházel z předpokladu, že někteří rodiče nemají dostatečné možnosti a schopnosti být dobrými rodiči do takové míry, aby mohli podporovat své děti v jejich rozvoji. Na pomoc jim podle tohoto pojetí musí přijít škola nebo jiné instituce a jejich sníženou způsobilost kompenzovat.

Rodičům tento model přisuzoval roli spolupracovníků ve výchově a vzdělávání jejich dětí, přičemž způsoby zlepšování vzdělávacích a výchovných výsledků stanovovala škola.

Konsenzuální model

V konsenzuálním modelu, jenž byl uplatňován v 70. a 80. letech 20. století, bylo snahou najít konsenzus rodičů se školou a sblížit až propojit školní a domácí výchovu.

Prostředkem měla být komunikace učitelů s rodiči a výměna informací tak, aby mohlo dojít k provázání učení doma a ve škole.

Participační model

Tento model se prosadil v 80. a 90. letech 20. století a považuje rodiče za samostatné, iniciativní a aktivní občany schopné podporovat své děti v jejich vzdělávání.

Model sdílené odpovědnosti

Nejnovější model sdílené odpovědnosti klade důraz na společnou zodpovědnost rodičů a učitelů za konkrétní rozhodnutí a jejich výsledky. Rodičům v něm přísluší ještě větší podíl na spolurozhodování o vzdělávacích záležitostech svých dětí než v předchozím participačním modelu.

Tento model se vyznačuje snahou probudit v rodičích zájem o aktivity, z nichž budou mít jejich děti prospěch, a zapojit je do nich. Podle B. Ravnové však kvůli narůstajícímu individualismu a fragmentaci společnosti hrozí, že sdílená odpovědnost se zvrhne v odpovědnost rozdělenou.

1.4 Shrnutí kapitoly

V této kapitole jsem se zabývala rodinou a školou jako vzdělávacími institucemi, uvedla jsem charakteristiku dítěte v mladším školním věku a popsala jsem historické kořeny vztahu rodiny a školy.

Přestože rodina a škola, jsou dva nejvýznamnější činitelé výchovy dětí, nemají stejné role ani práva a povinnosti, ale spojuje je stejný výchovný cíl. Chtějí vychovat děti tak, aby prožily šťastný život a dobře se uplatnily v zaměstnání. Podle Dvořáka (2005) je pro efektivní vzdělávání významný nejen celkový pohled na osobnost dítěte, ale zároveň i společné cíle školy a rodiny. V případě, že tyto cíle nejsou totožné, měly by se sobě co nejtěsněji přibližovat. Tento stav lze považovat za ideální a není jednoduché jej dosáhnout.

Je nabíledni, že rodina má pro dítě nezastupitelný význam a má rozhodující vliv na rozvoj jeho osobnosti po všech stránkách. Rodina je pro dítě vzorem a dítě si v ní osvojuje základní vzorce chování, návyky, dovednosti a strategie, které pak často rozhodují o jeho místě ve společnosti.

V průběhu historie se škola jako instituce stala významným činitelem ovlivňujícím celou společnost a v souladu s měnícími se potřebami společnosti i ona prochází neustálým vývojem. Její význam je nezastupitelný, protože díky povinné školní

docházce poskytuje vzdělání všem dětem. V poslední době se v zájmu harmonického rozvoje dítěte právem klade důraz na kvalitní spolupráci školy a rodiny. Pojetí této spolupráce se rovněž proměňuje a lze je charakterizovat několika modely, z nichž nejnovějším je model sdílené odpovědnosti rodiny a školy.

2 Předpoklady pro efektivní spolupráci na počátku školní docházky

2.1 Vzájemná očekávání

Dobrá spolupráce předpokládá dobrý vztah. Vztah mezi rodinou a školou, potažmo mezi dítětem, jeho rodiči a učitelem, je do značné míry ovlivněn a předznamenán očekáváními všech zúčastněných stran a mírou naplnění těchto očekávání.

Vzájemná očekávání, která se mohou ve zmíněném vztahu vyskytnout, je třeba nejprve definovat, a to jak po kvalitativní, tak kvantitativní stránce. Především ze strany učitele jakožto profesionála je nutné, aby možná vyskytnuvší se očekávání alespoň teoreticky znal, byl na ně připraven, když se v praxi objeví, a dokázal je pojmenovat a na ně reagovat, aby tak předešel potížím ve spolupráci a komunikaci. Ty nastávají, pokud jsou očekávání zúčastněných osob odlišná nebo pokud se odlišují pohledy na uskutečňování spolupráce.

2.1.1 Očekávání rodičů

S rostoucí individualizací, polarizací a fragmentací postmoderní společnosti se prohlubují rozdíly mezi jednotlivými rodinami a pochopitelně i rozdíly mezi jejich očekáváními ve vztahu ke škole a učiteli. Učitel tak těžko může splnit všechna očekávání (nehledě na jejich oprávněnost), přesto lze najít jistou shodu, tedy očekávání běžně se vyskytující a společná všem, vycházející z lidské přirozenosti, společenského kontextu atd.

2.1.1.1 Výzkumy dané problematiky

V České republice nejnověji očekávání rodičů zkoumala obecně prospěšná společnost EDUin ve spolupráci s agenturou Perfect Crowd. Sociologický výzkum byl realizován v březnu 2011 formou dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 522 rodičů od 25 let do 55 let, kteří měli alespoň jedno školou povinné dítě. 437 respondentů, tedy 83,7 % dotazovaných, mělo dítě na základní škole.

Tento průzkum dospěl ohledně očekávání rodičů k následujícím závěrům:

Informace ze strany školy

Rodiče si přejí být informováni především o svém dítěti spíše než o škole jako celku a nejvíce si přejí komunikovat ústně při rozhovoru s pedagogy, což se také děje. Emailem komunikuje se školou pouze 8 % rodičů, ale přálo by si emailem komunikovat 45 %. Naopak více než polovina rodičů získává informace od dětí, přestože tuto formu komunikace upřednostňuje pouze 13 % rodičů.

Aktivity školy a spoluúčast rodičů

Z dotazovaných rodičů jich 88 % deklarovalo, že by se chtělo zúčastnit některé ze školních aktivit. Největší zájem o účast mají rodiče v případě aktivit, které od nich nevyžadují velké osobní zapojení, jako například návštěva výuky.

Spolupráce rodičů se školou

Mezi rodiči panuje poměrně široká shoda v tom, že by škola měla dělat více pro spolupráci s rodiči. Součinnost školy a rodičů je dle respondentů samozřejmost, umožňuje s dítětem jednotně pracovat jak ve škole, tak doma. Dle rodičů by iniciátorem spolupráce mezi rodiči a školou měla být jednoznačně škola a zároveň je tato spolupráce pro 89 % respondentů nutnou podmínkou kvalitního vzdělání jejich dítěte.

Dovednosti učitelů

Co se týče osobnostních dovedností učitelů, rodiče za klíčové považují odborné znalosti učitelů a schopnost učitelů zaujmout. Pokud je z pohledu dovedností učitelů co zlepšovat, pak je to partnerský přístup na úkor vlídného přístupu.

O čem si rodiče přejí být informováni

Podle výsledků výzkumu nejvíce rodiče zajímá prospěch dítěte – 88 % rodičů a jeho chování – 82 % rodičů. Dále si přejí být informováni o nedostatcích a slabých stránkách dítěte – 78 % rodičů, způsobu výuky na škole – 70 % rodičů, nadání dítěte, jeho silných stránkách – 72 % rodičů, akcích školy – 67 % rodičů, nabídce volnočasových aktivit – 67 % rodičů, zařazení dítěte do třídního kolektivu – 59 %

rodičů a podrobnostech o výletech – 56 % rodičů. Z nabízených možností je nejméně zajímavá vzdělávací filozofie školy – 36 % rodičů.

Frekvence informování o prospěchu

O školních výsledcích dítěte, tedy prospěchu a chování, si rodiče přejí být informováni 1× týdně nebo častěji – 29 % rodičů, 2×–3× měsíčně – 21 % rodičů, 1× měsíčně – 36 % rodičů. Jen 2×–3× za pololetí stačí informace 14 % rodičům a dokonce pouze 1× za pololetí 2 % rodičů.

Z výzkumu dále vyplynulo, že 65 % rodičů preferuje informování o prospěchu formou ústního rozhovoru s pedagogy, 45 % rodičů emailem a 40 % prostřednictvím internetových stránek školy. Pouze 12 % rodičů dává přednost sdělování informací o prospěchu dětí jejich prostřednictvím.

Závěry uvedeného průzkumu se do značné míry shodují s výzkumným šetřením, které publikovali M. Rabušicová a M. Pol (1996). Podle tohoto výzkumu má rodič vůči učiteli tato očekávání:

- chci poradit, co mám dělat, když s dítětem není něco v pořádku;
- chci, aby učitel měl mé dítě rád;
- učitel má dítě naučit vše bez domácích úkolů, bez problémů;
- učitel má vyřešit problémy ze školy ve škole;
- učitel má zprávy o dítěti podávat soukromě a taktně;
- učitel má být spravedlivý ke všem;
- ať škola neobtěžuje a nezatěžuje rodiče.

Dále se postojem rodičů ke vzdělávání zabýval sociologický výzkum agentury STEM/MARK pro Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy z roku 2009. Podle tohoto výzkumu je zájem o školu mezi rodiči relativně vysoký a tomu odpovídá i poměrně vysoká frekvence neformální komunikace mezi rodiči a dítětem týkající se školy.

Na otázku, zda znají školu, do které chodí jejich dítě, kladně odpovědělo 85 % dotázaných rodičů, přičemž 25 % rodičů dokonce odpovědělo, že ji zná velmi dobře. Většina rodičů uvedla, že pravidelně navštěvuje třídní schůzky (85 %), zná dobře učitele (51 %) a je i jinak v kontaktu s životem školy. Přímou zkušenost z návštěvy vyučování má však jen 10 % rodičů.

Ze zahraničních výzkumů stojí za zmínku Colemanův, zmiňovaný J. Průchou (2009), podle něhož se všichni rodiče shodli v tom, že jejich důvěra v kvalitu učitele roste s rostoucí mírou komunikace učitele s rodiči a také tehdy, když učitel rodiče nevyklučuje ze vzdělávacího procesu a bere je jako rovnocenné partnery při vzdělávání dětí.

Celkově výsledky výzkumů nasvědčují, že pro rodiče je důležité, pokud je učitel bere jako partnery a nevyklučuje je ze vzdělávacího procesu. Do jisté míry tyto výsledky potvrzují i moji domněnku, že spolupráce všech zúčastněných stran a nutnost komunikace v atmosféře důvěry při vzdělávání a výchově dítěte je nezbytná.

2.1.2 Očekávání učitele

V období komunistického režimu před rokem 1989 bylo postavení rodičů relativně omezené. Podle J. Průchy (2009) bylo typické, „že se učitelé obávali rodičů a rodiče zase učitelů“.

Po roce 1989 nastalo zlepšení. Již zmíněné šetření M. Rabušicové a M. Pola z roku 1996 zjistilo následující očekávání učitelů směrem k rodičům:

- učitelé od rodičů očekávají ochotu řešit společné problémy;
- vytváření pozitivního rodinného prostředí;
- péči o práci svých dětí a jejich kontrolu;
- zajištění toho, aby děti nosily do školy pomůcky;
- zájem o děti a jejich volný čas;

- zájem o setkávání s učitelem;
- plnění požadavků učitele.

Na straně učitelů, stejně jako na straně rodičů, se pochopitelně očekávání mísí s obavami. Obavy učitelů i rodičů jsou však vzájemné - rodiče se mohou obávat o kvalitu vzdělání svých dětí, učitelé o to, jak zvládnou vzdělávání dětí, tak spolupráci s rodiči. Podle mého názoru je hlavním očekáváním učitelů fakt, že je rodiče budou respektovat jako pedagogické odborníky. K výchově a vzdělávání dětí potřebují učitelé také nutně i spolupráci rodičů. A je velmi obtížné řešit problémy s rodiči, pokud jsou vztahy pouze formální. Ze své zkušenosti vím, že je nejprve potřebné vybudovat vztah vzájemné důvěry. Budováním tohoto vztahu a spolupráce mezi rodiči a učitelem na počátku školní docházky se zabývám v praktické části této práce. Společné aktivity a společné zážitky z mimoškolních akcí sblíží učitele s rodiči. Učitel očekává, že pozná rodiče i celé rodiny také z jiné stránky a potom toho může využívat při vzdělávání jejich dítěte.

Možné obavy může pomoci překlenout také vstřícná a otevřená komunikace nesoucí se v pozitivní atmosféře, oboustranné sdělení očekávání, ustanovení určitých pravidel a jejich následné dodržování. Příkladem zásad, z nichž taková pravidla mohou vycházet, je „Desatero pro vzájemnou spolupráci“, jež uvádí T. Feřtek (2011):

Pro rodiče:

- Nedívejte se na učitele jako protivníka, ale spolupracovníka při výchově dítěte.
- Nejednejte s ním jako s pedagogickým sluhou a respektujte jeho odbornost.
- Přicházejte do školy raději se zdvořilým dotazem, ne s odhodláním bojovat.
- Ověřujte si informace od svého dítěte, bývají často zkreslené.
- Nepomlouvejte nikdy učitele svých dětí a rozhodně ne, když to mohou slyšet.

Pro učitele:

- Mluvte s rodičem jako s rovnoprávným partnerem, respektujte jeho důstojnost.

- Vnímejte rodiče jako „experta“, který nejlépe zná své dítě.
- Komunikujte s rodiči přímo, ne prostřednictvím dítěte.
- Berte dítě jako plnoprávnou součást učitelско-rodíčovské debaty o něm.
- Nevnímejte každý dotaz či kritiku jako osobní útok.

Samozřejmě, pokud má fungovat efektivní spolupráce mezi rodiči a pedagogem, je velmi důležité stanovit určitá pravidla, jimiž se budou obě strany řídit. Ovšem formulace Feřtekova Desatera na mě nepůsobí příliš pozitivně. Také rodiče by se nad tímto způsobem doporučení mohli pozastavovat a myslím si, že by je tento způsob negativního vyjadřování od spolupráce s pedagogem mohl i odradit.

Je na každém učiteli, aby se pouze nespokojil s uvedenými zásadami a podle svých zkušeností, osvědčeného způsobu práce a osobnostních dispozic formuloval svůj vlastní systém komunikace s rodiči. Rodiče očekávají od učitele prvotní podnět, aktivitu a podle mé zkušenosti se na základě toho postupně rozvíjí následná spolupráce.

2.2 Osobnost učitele

Pojem osobnost má v psychologii řadu definic, P. Hartl a H. Hartlová (2000) v Psychologickém slovníku uvádějí některé z nich:

- „Osobnost je poměrně trvalá jednota charakteru, temperamentu, intelektu a fyzických vlastností, které umožňují její jedinečnou adaptaci na prostředí.“ (H. J. Eysenck)
- „Osobnost je dynamická organizace psychofyzických systémů v jedinci, které určují jeho charakteristické způsoby chování a prožívání.“ (Allport)
- „Osobnost je individuální somatopsychická jednota utvářená a projevující se ve společenských vztazích, promítající se diferencovaně v relativně stabilním chování a prožívání každého jedince. Osobnost je neopakovatelná individualita.“ (Stránský)

Osobnost učitele, jeho kvality, elán a zájem o pedagogickou profesi má značný vliv na osobnost dítěte i jeho vzdělávání. I ten nejlepší vzdělávací dokument nebo jakýkoli jiný program nezaručí úspěch výchovně-vzdělávacího procesu, pokud není realizován učitelem s vhodnými osobnostními vlastnostmi. „Kvalita učitelů je považována za klíčový faktor, který zásadním způsobem ovlivňuje kvalitu školního vzdělávání. Některé výzkumy prokázaly, že má větší vliv na vzdělávací výsledky žáků než např. kvalita kurikula nebo materiální podmínky a vybavení škol.“ (Hattie 2003, Barber-Mourshed 2007, in Spilková, Tomková a kol., 2010)

Pro šestileté dítě, které vstoupilo do školy, je učitel největší autoritou a velkým vzorem. Ze zkušenosti učitelky-elementaristky vím, že co řekne paní učitelka, to platí a je pro dítě „svaté“. Rady maminky v tomto případě dítě vůbec neuznává. Učitel by proto měl být obezřetný a myslet na to, že může mít na dítě pozitivní, ale také negativní vliv.

2.3 Úskalí vzájemné spolupráce

Za společné obecné cíle školy a rodičů by měly být považovány výchova a vzdělávání dětí. Aby tyto společné cíle mohly být naplňovány, je podle Rabušicové a kol. (2004) nutné rozvíjet spolupráci škola - rodina a vytvářet tak rovnocenný partnerský vztah, který je založený na vzájemném respektu, oboustranném naslouchání a schopnosti diskutovat. Pokud jsou tyto základní podmínky partnerského vztahu splněny a dodržovány, může být proces vzdělávání a výchovy pozitivně ovlivňován.

V naší společnosti ještě není na straně mnohých učitelů ani na straně rodičů jejich vzájemná spolupráce zcela samozřejmým jevem. Mohou se proto vyskytnout některé problémy a nesnáze.

Někteří rodiče mají ke škole nedůvěru, která velmi často pramení z vlastních negativních zkušeností nabytých během jejich vlastní školní docházky. Nedůvěra rodičů může být založena i na z médií získaných informacích, která ovšem tyto informace často zkreslují.

Dalším z možných úskalí je, že na rodiče, kteří jsou aktivnější, mohou méně aktivní rodiče nahlížet s pocitem, že se snaží pro své děti získat od školy něco víc na úkor ostatních dětí.

Mnozí rodiče jsou také přesvědčeni o tom, že právě oni dovedou nejlépe posoudit, co je pro jejich dítě nejlepší a kompetence učitele podceňují, jeho úsudku a názorům nedůvěřují, byť jsou založeny na zkušenostech, a to často dlouholetých. Z tohoto přesvědčení pak vychází potíže při hodnocení dítěte, a to zvláště, když se hodnocení učitele a rodičů liší. Může zde vzniknout konflikt, vzájemná obviňování a i když obě strany sporu mohou mít částečně pravdu, tím, kdo jimi bývá nejvíce poškozen, je nakonec dítě.

Kvalitu školy i učitele rodiče posuzují především na základě výsledků svého dítěte a jím zprostředkovaných informací. Je ovšem přirozené, že dítě během přenosu informací způsobí jejich zkreslení, ať již úmyslně nebo neúmyslně. Z toho mohou pramenit mnohá nedorozumění. Některé děti dokonce mohou rivalitu mezi svými rodiči a školou záměrně přizívat a zneužívat ve svůj prospěch.

Problémy mohou být způsobeny také nedostatkem času na straně rodičů, ale také na straně učitelů. Někteří učitelé mohou ještě i dnes posuzovat požadavky na spolupráci školy s rodiči, ať už přichází od rodičů či vedení školy, jako zbytečnou zátěž.

V každém případě platí, že je lepší problémům předcházet, než je řešit, i když ani tomu se žádný učitel nevyhne. Kromě dobré teoretické přípravy je pro nabytí schopnosti spolupráce a komunikace s rodinou rozhodující praxe a zkušenosti, které učitel během svého působení získá.

2.4 Shrnutí kapitoly

V této kapitole jsem se zabývala předpoklady pro efektivní spolupráci rodičů a učitele na počátku školní docházky. Uvedla jsem vzájemná očekávání z pohledu rodičů i učitele, jejichž znalost je předpokladem pro úspěšnou spolupráci školy a rodiny. Zde mohou být nápomocny některé průzkumy, které byly v této oblasti nedávno uskutečněny a publikovány. Tyto výzkumy potvrzují, že k tomu, aby se vytvořil zájem o oboustrannou spolupráci, je potřeba nejprve znát očekávání jednotlivých stran a

předpokládá se iniciativa učitele. Praktická část této práce popisuje a ověřuje některé formy a možnosti spolupráce rodičů a školy.

Dále jsem se zaměřila na charakteristiku osobnosti učitele z pohledu spolupráce s rodinou. Osobnost učitele může do velké míry ovlivnit tuto spolupráci. Vliv osobnosti učitele na žáky je nenahraditelný, navzdory možnostem moderní techniky. Působení učitele a jeho příklad má na žáky závažný a dlouhodobý, ba dokonce celoživotní dopad. Učitelé se ze své pozice mohou ve značné míře podílet na formaci, ale i deformaci osobností žáků, což znamená především obrovskou zodpovědnost. Kvalitní osobnost učitele je předpokladem kladného vlivu na žáky a také dobré spolupráce s jejich rodiči. Měl by mít jak jisté vrozené předpoklady pro svou práci, tak neustálou snahu a odhodlání k dalšímu rozvoji a práci na sobě. Na učiteli hodně záleží, jak se žáci cítí v prostředí třídy i jaký se ve třídě utvoří kolektiv.

Ze své zkušenosti všichni víme, že na třídním učiteli záleží, jak budou žáci na školu vzpomínat. Jako každé lidské činnosti, také spolupráci školy a rodiny se nevyhnou určité problémy a nesnáze, kterým lze do určité míry předcházet kvalitní teoretickou přípravou ze strany učitele, ale i zkušenostmi, které postupně získává praxí. V mém případě to byly také cenné a nenahraditelné zkušenosti zavádějící učitelky, kterou jsem hned po maturitě při nástupu do zaměstnání dostala. Radila jsem se s ní velmi často v různých situacích a na počátku praxe mi její rady velmi pomohly.

3 Téma spolupráce rodičů a školy v současných kurikulárních dokumentech

3.1 Bílá kniha

Národní program rozvoje vzdělávání - Bílá kniha - byl vydán Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v roce 2001 a představuje závazný základ pro konkrétní realizační plány tohoto rezortu. Je výsledkem analytické, hodnotící a srovnávací činnosti české vzdělávací soustavy po roce 1989 se soustavami zahraničními. Opírá se o konkrétní výroční zprávy MŠMT zaměřené na stav a rozvoj vzdělávání v ČR, např. „Školství v pohybu“ (1996), „Školství na křižovatce“ (1999), „Na prahu změn“ (2000), ale i o publikaci OECD „Zprávy o národní politice ve vzdělávání: Česká republika“, a zároveň na ně reaguje. (1996) Poukazuje na to, že vzdělávání má být prioritou sociálně-ekonomického rozvoje České republiky, „protože rozhodujícím způsobem ovlivňuje lidský a sociální kapitál společnosti, hodnotovou orientaci lidí i kvalitu jejich každodenního života.“ (Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha, 2001)

Bílá kniha počítá s víceúrovňovými vzdělávacími programy (Státní program vzdělávání, Rámcové vzdělávací programy, Školní vzdělávací programy), kde je „nezbytné společné jádro“ vymezeno na úrovni státu, konkrétní podoba vzdělávání se však bude určovat „tam, kde se reálně uskutečňuje“ tak, aby „reagovalo na potřeby vzdělávajících se žáků a studentů a vytvářelo školskou kulturu těsně spjatou s životem místního společenství“.

Dokument pamatuje na spolupráci rodičů a školy v podkapitole týkající se prvního stupně základního vzdělávání (II/6.1) těmito slovy: „Důležitá je ... spolupráce s rodiči žáků, kteří zůstávají v tomto období pro žáky největší autoritou a bez jejichž pomoci je vzdělávání i řešení případných učebních problémů obtížnější.“

V závěru kapitoly Základní vzdělávání Bílá kniha obsahuje tato doporučení týkající se našeho tématu:

- Do všech činností školy maximálně zapojit rodiče dětí.
- Po dohodě školy a rodičů umožnit slovní hodnocení v rozsahu celého 1. stupně základního vzdělávání.
- Klást důraz na průběžnou diagnostiku žáků, nikoli na examinaci.
- Uzavřít 1. stupeň základního vzdělávání všestrannou diagnózou vývoje dítěte jako důležitou zprávou pro dítě a jeho rodiče, která by měla podpořit dítě v jeho dalším rozvoji.

V kapitole Vzdělávání zdravotně a sociálně znevýhodněných (II/10) pak Bílá kniha praví, že „V rámci prevence sociální patologie je třeba působit na osobnost již v době, kdy je nejvíce přístupná vnějším vlivům a kdy se u ní dají celkem úspěšně odstraňovat negativní výchovné zásahy rodičů, a to speciálně pedagogickými a psychologickými metodami, náležícími do kompetence školství.“

3.2 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. „Bílé knize“) a zakotvenými v zákoně č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Kurikulární dokumenty jsou tedy vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní.

Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP). Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání.

Původní RVP pro základní vzdělávání vydaný roku 2007 byl v roce 2013 aktualizován a změny týkající se spolupráce rodičů a školy jsou spíše jen formální než obsahové –

jednou z nejvýraznějších změn provedených v jeho textu je nahrazování výrazu „rodiče“ výrazem „zákonní zástupci“.

Už v první kapitole RVP ZV je zformulován úmysl „zvýraznit účinnou spolupráci se zákonnými zástupci žáků“. Pro pedagogickou činnost učitelů jsou pak v RVP ZV vymezeny materiální, personální, hygienické, organizační a jiné podmínky, které představují optimální stav, se kterým by se měly jednotlivé školy poměřovat a k němuž by se měly s podporou zřizovatele postupně přibližovat a dále jej rozvíjet.

Pro spolupráci školy a zákonných zástupců žáků stanovuje RVP ZV v desáté kapitole tyto podmínky:

- funkční a neustále aktualizovaný systém informací směrem k žákům, k učitelům, k vedení školy, k zákonným zástupcům žáků, partnerům školy a mezi jednotlivými aktéry vzdělávání navzájem;
- styk se zákonnými zástupci žáků a jinou veřejností (např. školskou radou) – seznamování se záměry školy, s cíli, způsoby výuky, hodnocením žáků, s pravidly života školy, vzájemné hledání řešení problémů žáků;
- vzdělávací strategie otevřená vůči zákonným zástupcům žáků;
- prostor pro vznik a fungování samosprávného orgánu zákonných zástupců žáků;
- prostor pro setkávání učitelů se zákonnými zástupci žáků;
- poradní servis pro zákonné zástupce žáků ve výchovných otázkách;
- informace o jednotlivých žácích potřebné pro individuální formy vzdělávání;
- možnost účasti zákonných zástupců žáků ve výuce a na výchovných a vzdělávacích činnostech organizovaných školou;
- vytváření společenských vztahů školy a veřejnosti.

Ohledně personálních podmínek v souvislosti se spoluprací školy a rodiny v RVP ZV stojí:

- pedagogičtí pracovníci by měli být komunikativní mj. ve směru k rodičům,

- škola by měla být schopna žákům a jejich rodičům nabídnout odbornou pomoc speciálního pedagoga, psychologa, asistenta atd.

V souladu se školským zákonem každá základní škola podle obecných požadavků RVP ZV zpracuje vlastní Školní vzdělávací program, jenž vychází z konkrétních vzdělávacích záměrů školy, zohledňuje potřeby a možnosti žáků, reálné podmínky a možnosti školy i oprávněné požadavky zákonných zástupců žáků. K jeho návrhu i uskutečňování se vyjadřuje školská rada, i zde je tedy místo pro spolupráci školy s rodiči žáků, které školská rada zastupuje.

3.3 Některé vzdělávací programy a iniciativy akcentující spolupráci s rodiči žáků

3.3.1 Rodiče vítáni

1. září 2011 spustila obecně prospěšná společnost EDUin program „Rodiče vítáni“, který má podle tiskové zprávy zmíněné společnosti umožnit rodičům „snáz najít pro své dítě školu otevřenou spolupráci s rodiči“. Prostředkem má být certifikace základních škol a gymnázií na základě splnění komunikačních pravidel stanovených společností EDUin.

Požádá-li škola o certifikaci, splňuje-li základní kritéria (viz přílohu 2) a uhradí poplatek společnosti EDUin, je zařazena na mapu certifikovaných škol na internetových stránkách projektu a obdrží certifikát, samolepku na dveře a ceduli se seznamem splněných kritérií.

Je třeba konstatovat, že uvedené základní požadavky, které postačí k získání certifikátu Rodiče vítáni, nejsou nikterak náročné. Skutečnosti, že rodiče obdrží kontakty na učitele, vedení školy, že jsou informováni o termínech prázdnin a třídních schůzek, že je u vchodu do školy zvonek apod., jsou spíše samozřejmostí. Že učitel reaguje na potřeby rodičů slušně a důstojně a je diskrétní při informování o prospěchu jejich dítěte, patří k elementární lidské slušnosti. Skutečný přínos certifikace v této podobě je tedy podle mého názoru značně diskutabilní.

Přesto může být program Rodiče vítáni užitečný. Kromě zmíněných základních požadavků specifikuje také požadavky volitelné. Třebaže jejich splnění není pro získání certifikátu vyžadováno, mohou být škole zdrojem inspirace při hledání způsobů spolupráce s rodiči (viz přílohu 2).

Kromě projektu Rodiče vítáni je výsledkem činnosti obecně prospěšné společnosti EDUin také stejnojmenná kniha, jejímž autorem je Tomáš Feřtek. Jedná se o příručku pro učitele i rodiče, jejíž účel vystihuje její podtitul: „Praktický návod, jak usmířit rodiče a učitele našich dětí.“ Kniha rozvádí výše uvedené body praktickými příklady a tipy. Některé z nich jsem zmínila v kapitole 2.1.2.

3.3.2 Začít spolu

Začít spolu je české označení mezinárodního programu Step by Step, zaštitěného International Step by Step Association (ISSA) se sídlem v Nizozemsku. Snahou této organizace je podpora demokratických principů a zintenzivnění zapojení rodičů a komunity do vzdělávání dětí předškolního a mladšího školního věku. Program je realizován v zemích bývalého Sovětského svazu, postkomunistických zemích střední, jižní a východní Evropy, Mongolsku a Turecku.

V České republice se na monitorování a implementaci programu podílí nevládní nezisková organizace Step By Step ČR. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy udělilo souhlas k realizaci programu v mateřských školách v naší zemi roku 1994, od roku 1996 pak je program uskutečňován i v základních školách.

3.3.2.1 Východiska

Vzdělávací program Začít spolu představuje pedagogický přístup orientovaný na dítě. Posláním programu je podpořit individuální přístup k dítěti a partnerství školy, rodiny a širší společnosti v oblasti výchovy a vzdělávání. Program rovněž prosazuje a umožňuje začleňování dětí se speciálními potřebami.

Významné místo v programu Začít spolu zaujímá myšlenka, že primárními vychovateli dětí jsou jejich rodiče, kteří také nesou za výchovu zodpovědnost, a proto mají právo v oblasti výchovy a vzdělávání přinejmenším spolurozhodovat. Rodiče a učitel jsou

brání jako partneři a jejich vzájemná spolupráce je velice významným faktorem podporujícím efektivitu vzdělávání dětí. (Krejčová, Kargerová, 2003)

Východiska programu odpovídají požadavkům na výchovu a vzdělávání, které jsou formulovány v Národním programu rozvoje vzdělávání (Bílé knize) a RVP a metodika programu je doporučována jako inspirace pro vytváření ŠVP.

3.3.2.2 Strategie

V. Krejčová a J. Kargerová (2011) uvádějí následující strategie programu Začít spolu:

- Kurikulární strategie – tvorba školního, třídního kurikula, cross-kurikulární přístupy, individuální vzdělávací programy
- Organizační strategie – podnětné prostředí, flexibilní časové struktury, individuální a skupinové formy vzdělávání
- Metodické strategie – kooperativní učení, projektové vyučování, integrovaná tematická výchova, učení hrou
- Diagnostické a hodnotící strategie – průběžné rozvíjející hodnocení, pozorování, portfolio, analýza a evaluace vlastní práce
- Sociálně-vztahové strategie – participace dětí, spolupráce s rodinou, spolupráce s širší komunitou, týmová spolupráce pedagogů

Pozitivem programu Začít spolu je, že uvedené strategie v něm působí synergicky, vzájemně se doplňují.

3.3.2.3 Spolupráce rodiny a školy v programu Začít spolu

Jak už bylo zmíněno výše, vzdělávací program Začít spolu klade na partnerství rodiny, školy a širší společnosti v oblasti výchovy a vzdělávání značný důraz. V. Krejčová v časopise Začít spolu (2012, č. 1) dokonce spolupráci školy s rodinou i širší komunitou označuje za jeden ze stěžejních principů tohoto programu (viz přílohu 1).

Rozličné formy, v nichž škola a rodina může vzájemně spolupracovat, rozdělily J. Kargerová a V. Krejčová v Metodickém průvodci pro 1. stupeň základní školy (2011) do tří kategorií:

1. Osobní kontakt školy/učitele s rodinou

- první návštěva ve škole – orientační setkání
- čas příchodu a odchodu dítěte ze školy
- telefonické rozhovory, email, SMS
- porady/konzultace učitel-rodíč-dítě
- rodičovské setkání

2. Písemné formy spolupráce školy/učitele s rodinou

- letáčky, brožury, příručky
- zpravodaj, třídní, školní noviny
- neformální zprávy o dítěti a dění ve škole
- informační nástěnka pro rodiče
- schránka pro návrhy

3. Rodiče ve třídě

- rodič jako pozorovatel/návštěvník třídy
- rodič jako odborník
- rodič jako asistent
- rodičovská místnost

Součástí zmíněného Metodického průvodce programem Začít spolu je i podrobný popis těchto forem spolupráce, na něž tímto odkazují.

Na tomto místě se však blíže zmíním o jedné z konkrétních doporučovaných možností spolupráce, a to o tzv. Smlouvě o dosažení cíle. Jde o dohodu mezi dítětem, učitelem a rodiči v písemné podobě. „Smlouva se vztahuje buď k řešení problémů a úloh korespondujících s obsahem učiva, nebo si její téma volí děti na základě svých zájmů. Ve smlouvě si dítě ve spolupráci s dospělými (rodiči a učitelem) stanovuje konkrétní cíl, kterého chce dosáhnout.“ (Krejčová, Kargerová, 2011)

Tyto smlouvy umožňují dítěti jednoznačně formulovat úkoly, které jsou pro ně významné. Během plnění úkolů se žák může zaměřit na problematické oblasti v jeho současném procesu učení nebo chování a prožívání. „Vzhledem k společnému sepsání smlouvy s učitelem i společnému provádění kontroly má žák příležitost obdržet bezprostřední zpětnou vazbu, která se týká jeho skutečných výkonů. Tyto informace jej posouvají v jeho rozvoji.“ (Lukavská, 2003)

Před započítím realizace Smlouvy by měli žáci společně s učitelem a rodičem zformulovat a zapsat konkrétní cíl Smlouvy, stanovit termín jejího splnění, způsob jejího ověření, jenž umožní zjistit, že bylo dosaženo cíle. Stanovit postup vedoucí k naplnění cíle (Jak budu postupovat?, Co pro dosažení cíle udělám?). Dále všechny strany potvrdí platnost Smlouvy svými podpisy s aktuálním datem.

Zmíněné smlouvy podporují rozvoj žáka v tom, že mu umožňují důkladněji a hlouběji se zabývat oblastí jeho zájmů a vedou dítě k samostatnému a tvořivému řešení daného problému. Charakter tohoto nástroje umožňuje pracovat s individualitou jednotlivých žáků, kteří zároveň mohou vnímat smysl své práce a přijímat za ní zodpovědnost. Splněním Smlouvy může každý žák zaznamenat úspěch a projevit svou užitečnost.

Smyslem Smluv není jen odevzdání výsledného produktu, ale rovněž sebereflexe ze strany žáka (zamyšlení se nad postupem své práce a jejím shrnutí, vyskytnuvšími se problémy, míře splnění cílů) a zhodnocení počínání dítěte ze strany rodičů. Nakonec posoudí splnění smluvených cílů učitel.

3.3.2.4 Rámec kvality

Jednou z výhod programu Začít spolu je, že podporuje individuální přístup učitele ke každému žaku i jeho rodině. To s sebou přináší větší nároky na schopnosti učitele, což samo o sobě zvyšuje jeho motivaci k sebezdokonalování.

Dalším velkým pozitivem programu jsou konkrétní standardy vytvořené mezinárodní skupinou odborníků umožňující sledování kvality programu tím, že formulují požadavky na práci učitele a na dovednosti, postoje a strategie, které jsou od učitele

vyžadovány. „Jsou to první kvalitativní standardy implementované do české vzdělávací soustavy a jsou i v souladu s trendy v českém školství a s požadavky na kvalitu vzdělávání v zemích Evropské unie.“ (Spilková a kol., 2005, s. 306)

Pro potřeby českého školství byly tyto standardy upraveny roku 2011 týmem expertů v čele s J. Kargerovou a V. Krejčovou. Zpracovány jsou v dokumentu „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“, jenž definuje kompetence učitele v těchto oblastech výchovně-vzdělávacího procesu: Komunikace, Rodina a komunita, Inkluze, rozmanitost a demokratické hodnoty, Plánování a hodnocení, Výchovně vzdělávací strategie, Učební prostředí, Profesní rozvoj. (Kargerová, Krejčová, Maňourová et al., 2011)

Z těchto oblastí se budu podrobněji dále zabývat oblastí Rodina a komunita, protože ta je zásadní pro mou práci. Uvádím ji včetně všech kritérií a indikátorů, uvedených ve standardech, protože jejich naplňování sleduji v praktické části této práce.

Oblast Rodina a komunita je ve standardech programu Začít spolu definována takto:

„Spolupráce mezi školou, rodinou a komunitou je velice významný faktor podporující efektivitu vzdělávání dětí. Rodiny jsou primárními vychovateli svých dětí, mají na výchovu svých dětí největší vliv. Úkolem školy a učitelů je vytvořit podmínky pro fungování partnerského vztahu s rodiči dětí, navázat a pravidelně s nimi udržovat kontakt, nabízet jim rozmanité formy spolupráce. Individualizovaný přístup je uplatňován nejenom ve vztahu k dětem, ale také k jejich rodinám – tím, že je nabízen prostor pro výběr takového typu spolupráce, který nejlépe vyhovuje jejich potřebám, možnostem, životnímu stylu a zázemí.“ (Kompetentní učitel 21. století, 2011, s. 12)

Každému standardu je přiřazeno několik kritérií. Z těchto kritérií vycházejí pozorovatelné indikátory umožňující učiteli provádět vyhodnocování své vlastní práce a motivovat je k zdokonalování svých pedagogických schopností a dovedností. Každý indikátor je navíc doplněn rámcem své obsahové náplně rozvádějícím jeho smysl a význam a dále praktickými příklady, jimiž lze jednotlivé indikátory naplňovat.

Kritéria a indikátory vztahující se k oblasti rodina a komunita:

1. Kritérium: Utváří partnerský vztah s rodinami dětí, nabízí rodinám i dalším členům komunity možnost zapojit se do výchovy a vzdělávání dětí, zapojit se do života učící se společnosti.

- Učitel zapojuje rodiče dětí i členy rodiny a komunity do vzdělávání dětí, umožňuje jim aktivní vstup do výuky, vítá jejich přítomnost ve třídě v průběhu vyučování.
- Učitel dává rodičům příležitost spolurozhodovat o postupech vhodných k podpoře učení a rozvoje jejich dětí.
- Učitel zapojuje rodiny dětí do rozhodování o věcech souvisejících s životem třídy/školy.

2. Kritérium: Užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích dítěte v učení a dalších informací.

- Učitel je v pravidelném kontaktu s rodiči dětí, průběžně je informuje o pokrocích, vzdělávacích cílech vyplývajících z kurikula, o akcích třídy/školy a to prostřednictvím osobních setkání i písemných materiálů.
- Učitel pravidelně komunikuje s rodinami s cílem poznat rodinné prostředí dětí, a tím lépe porozumět jejich silným stránkám, zájmům, potřebám.
- Učitel vytváří příležitosti, v nichž se rodiny mohou od sebe učit navzájem a vzájemně se podporovat.
- Učitel zachovává důvěrnost informací týkajících se rodin a dětí.

3. Kritérium: Využívá k obohacení vzdělávání nabídky zdrojů, které mu poskytují rodiny dětí i širší komunita.

- Učitel navazuje kontakty a vytváří přátelské vztahy s lidmi, organizacemi a institucemi, které mohou obohatit vzdělávání dětí, získává od nich odbornou i materiální podporu, umožňuje dětem v rámci výuky vstoupit s těmito lidmi do kontaktu (exkurze, návštěva ve třídě).

- Učitel pomáhá rodičům orientovat se jakým způsobem získávat potřebné informace, pomáhá vyhledávat informační zdroje a poradenství potřebné ke zlepšení kvalit učení a rozvoji dítěte.
- Učitel do vzdělávání začleňuje obsahy a témata, která korespondují se zkušenostmi dětí ze života ve vlastní rodině/komunitě.
- Učitel nabízí rodičům informace a nápady, jak pro děti vytvořit vhodné domácí k učení, (podnětné) stimulující prostředí, a pomáhá rodičům zlepšovat jejich rodičovské kompetence. (Kargerová, Krejčová, Maňourová et al, 2011)

3.4 Shrnutí kapitoly

Ve třetí kapitole jsem nejprve popsala, jak na spolupráci rodičů a školy nahlíží současné oficiální kurikulární dokumenty – Bílá kniha a Rámcový vzdělávací program.

Bílá kniha z roku 2001 na spolupráci rodičů a školy pamatuje v několika pasážích. Jedná se spíše o obecné zmínky, ovšem vzhledem k tomu, že z Bílé knihy vychází koncepce vzdělávání v ČR, mají značný význam jako základ, na kterém lze stavět.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání z principů nastolených v Bílé knize vychází a dále je rozvíjí, což platí i o tématu spolupráce rodičů a školy. Jeho přínosem je, že uvádí konkrétní podmínky pro zmíněnou spolupráci, které by každá škola měla zpracovat do svého Školního vzdělávacího programu.

Dále jsem se v této kapitole zabývala iniciativou Rodiče vítáni, která má pomoci rodičům „najít pro své dítě školu otevřenou spolupráci s rodiči“. Funguje to tak, že škola požádá o certifikaci, a splní-li určitá základní pravidla, obdrží certifikát a samolepku na dveře. Skutečný přínos tohoto programu hodnotím zdrženlivě, neboť stanovená základní pravidla jsou poměrně triviální a jejich splnění každou školou by mělo být samozřejmostí. Určitý přínos mají dle mého názoru teprve nepovinná volitelná kritéria.

Program Rodiče vítáni ovšem není komplexním vzdělávacím programem, na rozdíl od programu Začít spolu, jemuž je věnována závěrečná část třetí kapitoly, přičemž jsem

se zaměřila především na oblast Rodina a škola. Tento program představuje pedagogický přístup orientovaný na dítě. Spolupráci rodiny a školy je v něm věnována značná pozornost. Program podporuje ustavičné sebezdokonalování učitele skrze definované standardy a jim příslušná kritéria obohacená o rámec jejich obsahové náplně. Učitel s jejich pomocí může vyhodnocovat svou práci a tak se stále zlepšovat, což považuji za obrovský přínos, neboť osobnost, práce a celkový přístup učitele je pro kvalitu výchovy a vzdělávání dětí rozhodující.

4 Shrnutí teoretické části

Teoretická část diplomové práce je rozčleněna do tří kapitol. V jednotlivých kapitolách popisují odborné poznatky a informace, které jsem získala při studiu odborné literatury a dalších materiálů a které jsou podkladem pro praktickou část této práce.

Na začátku teoretické části jsem se zabývala rodinou a školou jako vzdělávacími institucemi, uvedla jsem charakteristiku dítěte v mladším školním věku a popsala jsem historické kořeny vztahu rodiny a školy. Přestože rodina a škola, jsou dva nejvýznamnější činitelé výchovy dětí, nemají stejné role, ani práva a povinnosti, ale spojuje je stejný výchovný cíl.

Ve druhé kapitole jsem se zabývala předpoklady pro efektivní spolupráci rodičů a učitele na počátku školní docházky. Uvedla jsem vzájemná očekávání z pohledu rodičů i učitele, jejichž znalost je předpokladem pro úspěšnou spolupráci školy a rodiny. Tato kapitola je důležitým podkladem pro praktickou část této diplomové práce, neboť popisuje i některé realizované výzkumy v této oblasti. Dále jsem se v této části práce zaměřila na charakteristiku osobnosti učitele z pohledu spolupráce s rodinou. Osobnost učitele ji může do velké míry ovlivnit. Kvalitní osobnost učitele je předpokladem kladného vlivu na žáky a také dobré spolupráce s jejich rodiči. Měl by mít jak jisté vrozené předpoklady pro svou práci, tak neustálou snahu a odhodlání k dalšímu rozvoji a práci na sobě.

Ve třetí kapitole jsem nejprve popsala, jak na spolupráci rodičů a školy nahlízejí současné oficiální kurikulární dokumenty – Bílá kniha a Rámcový vzdělávací program. Dále jsem se v této části práce zabývala iniciativou Rodiče vítáni a programem Začít spolu, jemuž je věnována závěrečná část této kapitoly a který zdůrazňuje individuální přístup k dítěti a partnerství školy, rodiny i širší společnosti v oblasti výchovy a vzdělávání. Zaměřila jsem se především na dokument Mezinárodních profesních standardů ISSA: Kompetentní učitel 21. století a jeho část Rodina a škola. Na jeho podkladě zjišťuji naplňování jednotlivých kritérií a indikátorů realizovanými aktivitami v praktické části této diplomové práce. Také v souvislosti se standardy kvality

programu Začít spolu, které jsou podle mě velkým pomocníkem v profesním rozvoji, si uvědomuji důležitost role učitele při spolupráci s rodiči nejen na počátku vzdělávání.

Na základě získaných informací a svých vlastních zkušeností jsem o významu této spolupráce víc a víc přesvědčená a věnuji se jí v praktické části této práce. Učitel se s dětmi i rodiči prostřednictvím různých aktivit poznává a sblíží. Děti se učí vzájemně tolerovat, spolupracovat a naslouchat si, což vede i k efektivnější práci při vyučování a také k budování pozitivních vztahů ve třídě.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Vymezení problému a cíle praktické části

5.1 Vymezení problému

V praktické části diplomové práce navazuji na část teoretickou a uvádím zde konkrétní možnosti spolupráce a aktivit učitele a žáků v součinnosti s rodiči. Po prostudování dokumentu „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality Issa“, který je základním pilířem vzdělávacího programu Začít spolu a popisuje žádoucí kvalitu dobré práce učitele v souladu s nejnovějšími mezinárodními pedagogicko-didaktickými trendy, mě zajímá, zda a jakým způsobem je možné standardy dokumentu, vztahující se k oblasti rodiny a komunity, uplatnit také v běžné třídě základní školy. Jedním z pilířů tohoto dokumentu jsou totiž vztahy školy s rodinou. V praktické části diplomové práce se pokusím zanalyzovat naplňování jeho indikátorů v oblasti spolupráce školy s rodinou na počátku školní docházky v běžné třídě základní školy.

Pracuji jako učitelka – elementaristka a na níže popisované základní škole mám odučeno téměř třicet let. Na podkladě dlouholetých zkušeností z této praxe považuji vybudování dobrých vztahů mezi rodiči a školou na počátku vzdělávání a jejich další fungování za klíčové. Tento fakt jsem si potvrdila také z druhé strany - v roli matky dvou synů. Proto se ve své učitelské praxi již od prvních setkání s rodiči snažím o budování vztahů vzájemné důvěry a partnerství. Vytvářím příležitosti pro častou komunikaci učitelky s rodiči, možnosti pro vzájemná setkávání nejen na půdě školy, organizuji vzdělávací akce pro děti a jejich rodiny, nabízím návštěvy v hodinách. Hledám cesty, jak rodiny přivést do školy a zapojit je tak do vzdělávání jejich dítěte. Domnívám se, že již od počátku školní docházky je učitel svým přístupem schopný ovlivnit a přesvědčit rodiče o důležitosti kooperace rodiny a školy. Na konkrétních aktivitách bych chtěla dokázat, že úzká spolupráce školy a rodiny je výhodná pro obě strany.

Jako výzkumný problém praktické části jsem si stanovila na příkladech konkrétních činností dokázat, že úzká spolupráce školy a rodiny na počátku školní docházky je důležitá a v praxi se vždy vyplatí. Problémem by mohlo být, že ne všichni rodiče jsou připraveni a ochotni se školou úzce spolupracovat nebo mají o vzájemné spolupráci vlastní představu.

5.2 Charakteristika a cíle praktické části

Úkolem výzkumného šetření je shromáždit a vyhodnotit efektivitu konkrétních činností, uskutečňovaných od počátku vzdělávání dítěte. Dokázat, že i v běžné třídě základní školy lze v oblasti spolupráce rodiny a školy efektivně aplikovat prvky programu Začít spolu. Tyto aktivity budu zkoumat z pohledu žáka, rodiče i učitele. Vyzkoušet a navrhnout možnosti a strategie spolupráce tak, aby si rodiče z této nabídky mohli vybrat ty, které jim budou nejvíce vyhovovat.

V praktické části diplomové práce jsem si stanovila tyto konkrétní cíle:

- popsat a v praxi ověřit možnosti spolupráce rodičů a školy na počátku školní docházky
- vyhodnotit efektivitu jednotlivých forem spolupráce z hlediska rodiče, dítěte i práce učitele
- na základě vlastního sebehodnocení a zpětné vazby rodičů navrhnout strategie na zlepšení v této oblasti

6 Metodika výzkumu

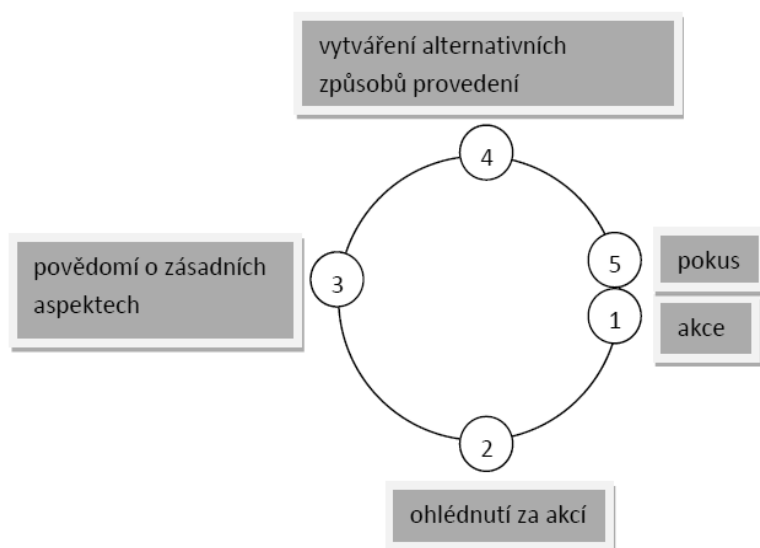
Metody získávání dat

Praktická část mé diplomové práce je založena na metodě akčního výzkumu, jehož aktivním účastníkem je sám učitel. Hendl (2005) popisuje akční výzkum jako hledání cest, jak optimálně přenést výsledky výzkumu do praxe a urychlit tak proces potřebných změn. Vychází se z teze, že vliv výzkumu se zvětší, pokud se na něm budou aktivně podílet ti, jichž se týká (učitelé, studenti apod.). Samotný výzkum se podřizuje podmínkám terénu. „Akční výzkum by se měl řídit třemi zásadami:

1. Výzkumníci i zkoumaní mají rovnocenné postavení. Obě skupiny mají stejný podíl na vyhodnocování a interpretaci výsledků.
2. Témata zkoumání jsou vztažena k praxi a mají emancipační charakter. Věda má za povinnost spolupracovat při řešení sociálních a politických problémů a poukazovat přitom coby „kritická věda“ na stávající společenské problémy.
3. Proces výzkumu je procesem učení a změny. Výzkum a praxe mají jít ruku v ruce.“ (Hendl, 2005, s. 138)

Hlavní metodou v tomto akčním výzkumu je analýza efektivity spolupráce mezi rodinou a učitelem na počátku školní docházky s ohledem na naplňování standardů dokumentu „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality Issa“.

Já sama jsem aktivním účastníkem výzkumu – zrealizovala jsem ho v konkrétní třídě během prvních dvou let a na počátku třetího roku školní docházky. Popisuji svoji vlastní práci v oblasti spolupráce s rodinou a zpracovávám ji pomocí pozorování a reflexí. Jako inspirativní model pro reflexi některých popisovaných aktivit jsem využila reflektivní Korthagenův cyklus.

Obr. 1: Reflektivní Korthagenův cyklus

Jako další metodu jsem použila zpětnovazební dotazník pro rodiče žáků popisované třídy.

Na základě vyhodnocení výsledků pak navrhuji řešení a dále je ověřuji v praxi.

6.1 Výzkumný vzorek

Na výzkumu se kromě autorky a žáků její třídy podíleli i rodiče žáků zkoumané třídy.

6.1.1 Charakteristika popisované školy

Škola, ze které je popisovaná třída, je úplná venkovská základní škola s devíti postupovými ročníky v 18 třídách. Na prvním stupni jsou většinou tři paralelní třídy v ročníku, na druhém stupni po jedné. Počet žáků se pohybuje kolem 420. Do školy docházejí nejen místní děti, ale dojíždějí sem i děti z okolních obcí. Areál školy je v současnosti tvořen školní budovou se dvěma křídly, školní jídelnou, školní družinou, školním dvorem, kotelnou, tělocvičnou a školním pozemkem. Původní školní budova má více než stoletou historii, v roce 1983 bylo k původní budově přistaveno další křídlo. Vzhledem ke stále se zvyšujícímu počtu dětí musela být provedena v roce

2012 nástavba školy, která však během následujících 2 – 3 let opět nebude kapacitně stačit, a obec již plánuje další přístavbu školy. Problémem, který s tím souvisí, se ukazuje nedostatečná kapacita školní družiny a jídelny. Škola má relativně dobré technické vybavení tříd: v každé třídě je pro výuku k dispozici počítač, v několika učebnách jsou dataprojektory, v šesti třídách interaktivní tabule, má vybavenou učebnu pro výuku chemie a fyziky, počítačovou a jazykovou učebnu. Do minulého školního roku se vyučovalo podle Školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Od 1. 9. 2013 má škola nový vzdělávací program Škola v pohodě. Školní vzdělávací program směřuje zejména k naplňování cílů vzdělávání stanovených rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání a klade důraz zejména na environmentální výchovu a vzdělávání a osvětu v sejetí se životem obce a regionu. V tomto školním roce ve škole vyučuje 34 pedagogů. Na škole působí výchovný poradce a školní psycholog. Velkou výhodou je, že přímo v budově základní školy sídlí i základní umělecká škola s kapacitou 400 žáků. Vyučuje se obor výtvarný, hudební, taneční a dramatický. Mnoho rodičů spatřuje v koexistenci obou škol velkou výhodu, a proto tuto základní školu upřednostňují před ostatními školami v okolí.

Základní škola ve své činnosti úzce spolupracuje také s dalšími subjekty. Na škole funguje Školská rada. Osvědčila se spolupráce s občanským sdružením rodičů a přátel školy Čtyřlístek, obecním úřadem, ale i knihovnou a místní TJ. Během celého školního roku se realizuje projekt „Školka do školy“, který prohlubuje spolupráci mezi místní mateřskou a základní školou. Smyslem je usnadnit žákům přechod z předškolního do základního vzdělávání a navodit pocit zodpovědnosti starších spolužáků k mladším, a tím působit na prevenci sociálně patologických jevů.

Škola se snaží rozvíjet spolupráci s rodiči - otevřeně s nimi komunikovat a zprostředkovávat informace mnoha způsoby. Nepřímou komunikaci umožňují webové stránky školy, žákovská knížka, školní časopis, školní telefonní čísla učitelů a emailové adresy pracovníků školy. Přímou komunikaci s rodiči umožňují třídní schůzky, konzultační hodiny jednotlivých učitelů, společná setkání školy a rodiny na třídních akcích a akcích školy (rozsvícení vánočního stromu, zápis do 1. ročníků, schůzka rodičů budoucích prvňáků s vedením školy a učiteli 1. tříd, slavnost čtení pro

rodiče prvňáčků, školní akademii, úklid Ladova kraje a další). Vedení školy se pravidelně setkává se zástupci rodičů jednotlivých tříd v rámci občanského sdružení rodičů Čtyřlístek.

6.1.2 Charakteristika žáků popisované třídy

Sledovaná třída je ve škole třetím rokem. V první třídě kolektiv tvořilo 19 žáků, 10 chlapců a 9 děvčat. V průběhu druhé třídy se počet změnil na 20, přistoupil další chlapec, který je ovšem vzděláván podle § 38 školského zákona a do školy přichází jen koncem klasifikačního období, kdy přijíždí na přezkoušení ze zahraničí. Je kamarádský, v třídním kolektivu oblíbený a tráví se spolužáky ve třídě i mimo školu vždy několik dní. Na začátku třetího ročníku do kolektivu přibyl žák z paralelní třídy, ale také se jeden žák odstěhoval. Počet tedy zůstal stejný: 20 žáků, z toho 11 chlapců a 9 dívek. Většina dětí má mnoho mimoškolních aktivit a kroužků - různé obory ZUŠ navštěvují dvě třetiny třídy, více než polovina dětí sportuje v atletickém či jiném sportovním oddíle, další různé kroužky (angličtina, zábavná věda, deskové hry apod.) navštěvuje polovina třídy. Zdravotní stav dětí je nyní dobrý, jen jeden chlapec má bezlepkovou dietu a jeden bývá velmi často nemocný. Ten mívá ve škole časté absence také z různých jiných důvodů. Pochází ze sociálně znevýhodněného prostředí a rodiče se školou příliš nespolupracují. Chlapec nechodí do školy připraven, neplní si své povinnosti a mívá i kázeňské problémy. Při nástupu do první třídy měl další chlapec vážné zdravotní problémy se zažíváním, které mu znemožňovaly účast na společných třídních akcích. Toto zdravotní omezení se vyřešilo během 2. třídy operací. Chlapec ani rodiče se ale přesto většinou mimoškolních akcí třídy nezúčastňují, a to ani nyní, kdy už je chlapec zcela zdravý. Jeho původní rodina je nefunkční, chlapec má střídavou péči a rodiče spolu příliš nekomunikují. Jinak ve třídě panuje přátelská atmosféra. Třídní kolektiv je celkově dobrý, děti si pomáhají a nemají větší problémy ve vzájemných vztazích.

6.1.3 Charakteristika rodičů žáků

Rodiče žáků popisované třídy není snadné souhrnně charakterizovat, jsou to lidé různých sociálních vrstev, profesí i zájmů. Každá rodina má svůj životní styl a jiné pojetí výchovy dětí. Na počátku vzdělávání jejich potomka je může spojit zájem

o jeho úspěšné vzdělávání. Tento zájem se ve vztahu ke škole projevuje různě - někteří rodiče jsou aktivnější a o dění ve škole se zajímají více a nabízejí se ke spolupráci sami. Druzí jsou spíše pasivní a do aktivit třídy se zpočátku nezapojují. Postupně se většina rodičů popisované třídy začala aktivně zajímat o svého potomka a dění ve škole. Podle svých možností a zájmů se aktivně zapojují a účastní akcí třídy a nebo je podporují nepřímo, zpovzdálí. Mezi rodiči ve třídě jsou ale i takoví, kteří se o vzdělání svého dítěte a dění ve škole nezajímají a nejsou vůbec nakloněni ke spolupráci ani společným aktivitám, které se jim snažím nabízet.

Převážná část žáků popisované třídy pochází z úplné rodiny, pouze tři děti jsou vychovávány v neúplné rodině – jeden chlapec a jedno děvče v péči matky, další chlapec má střídavou péči a jeho rodina se akcí třídy nikdy nezúčastňuje. Rodina dalšího chlapce je sociálně znevýhodněná, vícečetná a je zde i méně podnětné prostředí, je sledována OSPOD. Tento chlapec se společných akcí účastní také velmi sporadicky a rodiče se školou téměř nespolupracují. Pouze jeden žák ve třídě je jedináček, ostatní mají jednoho nebo více sourozenců.

6.1.4 Charakteristika moje – třídní učitelky

Učit na prvním stupni zdejší školy jsem začala hned po absolvování gymnázia, když jsem nebyla přijata na Pedagogickou fakultu UK. Myslím, že pro mou profesní dráhu bylo zásadní, že jsem měla výbornou uvádějící učitelku, která mi zpočátku dávala cenné rady a zavedla mě do tajů učitelského povolání. Práce se mi stala koníčkem. Během praxe učitelky v základní škole jsem získala dlouholeté pedagogické zkušenosti převážně v první a druhé třídě. Ve své práci se snažím používat různé způsoby výuky. Při tom využívám také některé prvky vzdělávacího programu „Začít spolu“ i metody „kritického myšlení“. Snažím se u svých žáků rozvíjet čtení s porozuměním a připravovat aktivity tak, abych je nutila k přemýšlení nad tím, co dělají. Vedu žáky k samostatnosti a odpovědnosti za svou práci. Usiluji o rozvíjení jejich dovedností a schopností a o předávání toho, co v životě využijí. Vedu děti i k vzájemnému respektu a dodržování pravidel soužití, která vytváříme společně tak, aby si uvědomovaly odpovědnost za své chování vůči sobě i vůči kolektivu třídy.

Od počátku školní docházky se snažím o vybudování úzkého vztahu s rodiči. Nabízím zajímavé akce pro třídu ve výuce i mimo školu, hledám různé společné činnosti a vytvářím příležitosti ke společným aktivitám dětí s rodiči. Myslím si, že úzká spolupráce s rodiči hned od počátku školní docházky je důležitým předpokladem pro úspěšné vzdělávání dítěte.

7 Realizace výzkumu

V této kapitole popíši průběh svého výzkumu, tedy průběh jednotlivých aktivit, jejich evaluaci a možnosti jejich vylepšení s ohledem na naplňování kritérií dokumentu „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“ v oblasti spolupráce rodiny a školy na počátku vzdělávání. Tento dokument popisuje žádoucí kvalitu dobré práce učitele ve školách se vzdělávacím programem Začít spolu, orientovaným na dítě a kvalitu práce učitele. Popisované aktivity se uskutečnily během první a druhé třídy ve škole, kde se vyučuje podle běžného vzdělávacího programu. Budu zkoumat, zda a jakým způsobem lze i na běžné škole kritéria tohoto dokumentu naplňovat.

Každou realizovanou aktivitu jsem nejprve popsala, zjistila, které kritérium rámce kvalit naplňuje, vyhodnotila její efektivitu z pohledu rodiče, učitele i dítěte a na základě vlastní reflexe, event. zpětné vazby rodičů, navrhla strategie na zlepšení.

Analýza efektivity spolupráce mezi rodinou a školou evaluačního nástroje „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA.“

První školní den, první třídní schůzka

V doprovodu svých rodičů přicházejí prvňáčci na slavnostní zahájení školního roku do knihovny, která je součástí školy. Jednotlivé žáky přivítá pan ředitel, starostka obce a paní učitelky. Po uvítání a shromáždění celé třídy si paní učitelka třídní odvede děti s rodiči do své třídy, kde proběhne seznámení a přivítání žáků i rodičů s paní

učitelkou. Rodiče, kteří jsou po celou dobu přítomni, na závěr získají všechny důležité informace a mají možnost zeptat se na podrobnosti. Během prvního školního dne se všechny děti i jejich rodiče mají možnost seznámit s paní učitelkou, spolužáky a také prostředím třídy. Čeká je milé a útulné prostředí školní třídy. Snažím se ji pěkně vyzdobit - výtvarnými pracemi dětí, podnětnými pomůckami k výuce matematiky, kalendářem i abecedou s obrázky. Osvědčuje se mi netradiční uspořádání lavic a ve třídě tak vznikne možnost pro různé seskupení nábytku a místo pro koberec. Rodiče toto prostorové uspořádání třídy velmi pozitivně vnímají. Při představování dětí, kdy každé řekne, jak se jmenuje a sdělí, co má rádo, se dospělí často s chutí zasmějí. Objevilo se například, že holčička ráda leží v postýlce a spinká, jiná ráda počítá a chce se ve škole rychle naučit číst a psát a podobné perličky.

Už první den v první třídě se ptám dětí, zda se mezi sebou znají. Některé z dětí a tedy i rodiče se opravdu znají ze školky a tyto děti si většinou sednou spolu do lavice. Již v tuto chvíli sleduji, které děti to jsou, jelikož tito žáci zpočátku tvoří jádro kolektivu, které ovlivňuje klima třídy. Toho využívám i dále v prvních dnech při poznávání a zapojování všech žáků do školní práce. Všímám si, že také jejich rodiče vytváří obvykle skupinku, kterou využívám při počátečním seznamování s rodiči a navázání kontaktů. První školní den dávám rodičům jen základní a nejdůležitější informace, protože ve třídě bývá velmi mnoho lidí. S prvňáčky totiž přicházejí i prarodiče, mladší sourozenci a další příbuzní.

Další informace rodiče dostávají na první třídní schůzce, která se koná velmi brzy – hned během prvního týdne školní docházky (viz přílohu 4). Ze zkušenosti vím, že na ni často přicházejí plni očekávání oba dva rodiče, zvláště když nastupuje do školy jejich první potomek. Nejprve probíhá vzájemné stručné představení. Začínám samozřejmě já, abych rodiče motivovala a ztratili počáteční ostych. Pokračují rodiče – uvedou své jméno, příjmení, bydliště, jméno svého dítěte, kde navštěvovalo mateřskou školu, zda má ve třídě již nějaké kamarády ze školky nebo jsou nově přistěhovalí a s nikým se zatím neznají. Někteří rodiče seznámí ostatní také se svým povoláním a koníčky. Překvapilo mě, že někteří rodiče už v této souvislosti nabízeli pomocnou ruku: pomoc jako dozor na výletech, pokud bude potřeba výtvarný materiál nebo potištěné papíry na kreslení, jiní nabízejí, že se na ně mohu v případě

potřeby obrátit a pokud to bude v jejich silách, rádi pomůžou. Nečekala jsem hned na počátku takovou vstřícnost, ale prý byli zvyklí takto spolupracovat již v místní mateřské škole. Na schůzce je seznamuji s aktivitami, které se třídou plánuji. Rodičům sdělují svou představu vzájemné spolupráce a komunikace a zjišťuji jejich další očekávání. Dále zjišťuji, jaký způsob komunikace nám bude vzájemně vyhovovat. Informuji se, jakým způsobem mohou rodiče se školou spolupracovat, event. jak by byli ochotni se zapojit do školního vzdělávání dětí. Na schůzce ještě kromě doplnění administrativních záležitostí nabízím rodičům organizační informace – informaci o koncepci výuky, o organizaci školní práce, k zadávání domácích úkolů a pravidelné domácí přípravě, ke způsobu hodnocení práce dětí apod. Na závěr třídní schůzky zodpovídám dotazy rodičů.

Naplňování kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

Touto aktivitou se naplňuje první kritérium rámce kvality: „Učitel utváří partnerský vztah s rodinami dětí, nabízí rodinám i dalším členům komunity možnost zapojit se do výchovy a vzdělávání dětí, zapojit se do života učící se společnosti.“ Toto plnění se týká zejména prvního indikátoru: „Učitel zapojuje rodiče dětí i členy rodiny a komunity do vzdělávání dětí, umožňuje jim aktivní vstup do výuky, vítá jejich přítomnost ve třídě v průběhu vyučování“. Naplňován je však i indikátor druhý: „Učitel dává rodičům příležitost spolurozhodovat o postupech vhodných k podpoře učení a rozvoje jejich dětí“ i indikátor třetí druhého kritéria, tedy: „ Učitel zapojuje rodiny dětí do rozhodování o věcech souvisejících s životem třídy/školy“. První schůzka na počátku první třídy „nastartuje“ budoucí spolupráci rodiny a školy. Společné plánování aktivit, projektů, možností a činností celé třídy položí základní kámen vzájemné komunikaci s rodiči. Naším společným cílem je přece spokojené dítě, kterému se ve výchovně vzdělávacím procesu bude dařit mnohem lépe, když se vytvoří klima vzájemné důvěry, pohody a spolupráce.

Evaluace a návrhy k vylepšení

Jak jsem se již zmiňovala, jsem elementaristka a první třídu jsem zahajovala mnohokrát. Přesto u mě pokaždé první kontakt s celým kolektivem třídy, dětmi i jejich rodiči, vyvolává určité obavy a nejistotu. Jaký kolektiv dětí se sejde? Jací budou rodiče? Jak se s nimi bude spolupracovat? Na vzájemných dobrých vztazích a kooperaci mi velmi záleží. Naučila jsem se s rodiči komunikovat velmi často a to se mi osvědčilo. Úspěšná a kvalitní spolupráce s rodiči podle mého názoru spočívá v otevřené, rovnocenné a důvěrné komunikaci, o níž se od počátku snažím. To, že přišla nabídka vzájemné spolupráce od některých rodičů spontánně už na prvním našem společném setkání, mě překvapilo. Využila jsem ji k povzbuzení a postupnému zapojování rodičů do dění ve třídě, a tak pro tuto spolupráci získávám další rodiče. Společně pak můžeme hledat způsoby, které pomohou intelektuálnímu a morálnímu rozvoji dítěte. Hned na této první třídní schůzce orientačně zjišťuji představy a očekávání rodičů. Od třídních schůzek rodiče očekávají zprostředkování informací o atmosféře a dění ve třídě, pokrocích v učení, o neúspěších a možnostech jejich nápravy. Kromě toho je tam prostor i pro možnost sdělení diskrétních informací mezi rodiči a učitelem, eventuální diskuse s ostatními o dalších plánech. Rodiče se vyjadřují k mým představám o naší spolupráci a nabízejí svoje možnosti. Jak popisují výše, osvědčuje se mi na počátku oslovit a zapojit ty rodiče, kteří se už znají z mateřské školy. Často tyto rodiny spojuje přátelství a společné aktivity rodin. Z jejich hlediska je moje nabídka vítána a hodnocena jako velmi přínosná. Někteří rodiče mi sdělili, že jsou rádi, že při nabízených aktivitách budou mít možnost s dalšími spolupracovat a poznat se s ostatními rodinami. To hodnotí velmi kladně hlavně nově přistěhovalí, kteří v místě nemají žádné kontakty a jejich děti žádné kamarády.

Představy a očekávání rodičů jsem zjišťovala na této schůzce vždy ústně. Napadlo mě, že někteří rodiče mohou mít na prvním setkání ostych, že bych tuto formu zjišťování příště mohla doplnit i krátkým dotazníčkem, nad kterým by se rodiče mohli doma v klidu společně zamyslet. Tak by mohli přijít na další náměty a nabídnout formy spolupráce, které je ve třídě momentálně nenapadly.

Jako velký přínos pro začátek vzájemné spolupráce od počátku školní docházky vidím fakt, že někteří rodiče vyjadřují hned od prvního setkání ochotu pomoci škole po

stránce materiální i organizační. Další se přidávají a zapojují do chodu třídy postupem času. Zjistila jsem, že pokud se s rodiči setkám mimo půdu školy, jsou naše rozhovory více otevřené, snažím se proto ve své praxi taková setkání iniciovat. Slabiny spolupráce rodiny a školy vidím v tom, že tato dobře nastartovaná intenzita spolupráce na začátku vzdělávání se ve vyšších ročnících pozvolna vytrácí a na druhém stupni již příliš nefunguje.

Třídní schůzky, konzultace učitel – rodič - žák

Rodiče očekávají od třídních schůzek informace o pokrocích svého dítěte v učení a chování, atmosféře a dění ve třídě. V popisované škole probíhají třídní schůzky třikrát za rok, první hned v září a potom vždy ve čtvrtletí. Kromě toho mají učitelé stanoveny pravidelné konzultační hodiny pro rodiče. Ve většině tříd schůzky probíhají jako společná třídní schůzka s možností individuální konzultace, ovšem vedení školy je v tomto ohledu velmi vstřícné a nechává na každém jednotlivém učiteli, jakou formu schůzky zvolí. Kromě první společné třídní schůzky na začátku školního roku v září zpravidla probíhají na celém prvním stupni v podobě individuálních konzultací za přítomnosti rodiče a učitele. Některým učitelkám, mezi které se řadím i já, lépe vyhovuje konzultace ve třech - v přítomnosti dítěte, rodiče i učitele. Konzultace jako setkání učitele, rodiče a žáka je jednou z konkrétních podob vzdělávacího programu Začít spolu, v jehož filosofii tvoří spolupráce rodiny a školy významnou část. Nabízí se vlastně možnost partnerského dialogu, přičemž žák je aktivním účastníkem schůzky. Konzultace probíhají po celý týden, vždy v odpoledních hodinách. Rodičům nabídnu tabulku s rozpisem časů po 20 minutách – sami si zamluví ten, který jim nejvíce vyhovuje (viz přílohu 6). Při konzultaci je prostředí třídy přizpůsobené charakteru setkání - v jedné části třídy máme spojené dvě lavice, aby se u nich mohli pohodlně usadit všichni aktéři schůzky. Po přivítání se mi vždy vyplatilo použít několik zdvořilostních frází a navodit tak příjemnou atmosféru. Potom dostane nejprve prostor žák. Vyhodnotí svou práci a doloží na vybraných ukázkách - připravených listech z portfolia a v sešitech. Pohovoří o tom, co se mu podařilo, a hledá, v čem by se mohl zlepšit, a co on sám pro to může udělat. Rodič se vyjádří a doplní ho

postřehy z pozice rodiče (co se osvědčuje při domácí přípravě, jak si představují podporu učení dítěte apod.). Teprve potom se připojuji i já se svým hodnocením žákovy práce, návrhy a možnostmi na zlepšení. Nastíním plán, jak společně postupovat a jak pracovat při domácí přípravě. Domluvíme se, které dovednosti by mělo dítě získat v nejbližší době. V některém případě se domluvíme na častější pravidelné komunikaci, např. další osobní setkání, email apod.

Naplnování kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

Třídní schůzkami naplňuji současně více kritérií rámce kvality a několik jejich indikátorů. S ohledem na prováděný výzkum naplňuji především první kritérium: „Učitel utváří partnerský vztah s rodinami dětí, nabízí rodinám i dalším členům komunity možnost zapojit se do výchovy a vzdělávání dětí, zapojit se do života učící se společnosti“. Toto plnění se týká zejména druhého indikátoru: „Učitel dává rodičům příležitost spolurozhodovat o postupech vhodných k podpoře učení a rozvoje jejich dětí“ i třetího indikátoru: „Učitel zapojuje rodiny dětí do rozhodování o věcech souvisejících s životem třídy/školy“.

Evaluace a návrhy na vylepšení

Konzultace ve třech hodnotím jako velmi přínosné a užitečné pro všechny zúčastněné i přes to, že jsou pro mě, jako učitelku, časově velmi náročné a vyčerpávající. Vlastní průběh konzultace bývá v praxi různý – např. v první třídě se děti teprve seznamují s tím, že mají rodičům představovat svoji práci, ale je různý i později, vždy přizpůsobený individualitě dítěte a i podle toho, co konkrétně rodiče zajímá. Přínos této formy třídní schůzky pro dítě vidím v tom, že si může uvědomit svoji hlavní roli ve svém vzdělávání. Naučí se hodnotit se, nebát se mluvit před dospělými. Pokud má pocit nějaké křivdy, konzultace je příležitost, jak ji vysvětlit. Když se dítěti daří, má možnost se ocenit. Při konzultaci je bráno jako partner, který má možnost říct svůj názor a také ho obhájit. Naučí se být zodpovědné za svou práci, vyzkouší si obhajovat svá řešení, vyjadřovat své názory, pracovat s chybou i spolupracovat. Z ohlasů rodičů je zřejmé, že vítají, že se mohou seznámit diskrétně s nedostatky a

mají dostatečný prostor pro návrhy a rady ke zlepšení práce svého dítěte. Důležitá je příjemná atmosféra a prostředí, aby se nebáli zeptat a poradit. Někdy se stane, že rodiče chtějí něco řešit bez přítomnosti dítěte. Schůzka proběhne tak, že dítě představí svoji práci a pak odejde.

Mívám z konzultací ve třech dobrý pocit. Mám možnost lépe poznat rodiče, jejich požadavky a připomínky, mám příležitost k osobnímu řešení problémů. Díky konzultacím učitel – rodič – žák navazují s rodiči a dítětem bližší, partnerské nebo přátelské vztahy. Zároveň souhlasím se skutečností, ověřenou také dalšími kolegy, že jsou konzultace pro učitele náročné jak časově, tak i psychicky.

Stále se mi však nedaří přesvědčit úplně všechny rodiče ve třídě o tom, že tato forma třídních schůzek je výhodná pro všechny strany. Rodiče dvou dětí chodí na tyto konzultace vždy bez potomků. Na jejich zapojení budu dále nenásilně pracovat. Rodiče chlapce, kteří nespolupracují, nechodí na schůzky vůbec, ani o konzultace nemají zájem a kontaktovat je osobně se mi příliš nedaří. Napadlo mě, že je příště mohla pozvat v některém jiném termínu, který bude vyhrazený jen pro ně. Možná jim nevyhovuje setkání s dalšími rodiči.

Z odpovědí na dotazníky, které jsem rozdala rodičům v popisované třídě, vyplynulo, že téměř polovina z nich by upřednostňovala konzultace rodiče s učitelem bez přítomnosti dítěte. Některým jsem položila doplňující otázku, proč by této variantě raději dali přednost. Z diskuze vyplynulo, že jsou situace, kdy se potřebují o dítěti poradit bez jeho přítomnosti, domluvit strategii a postupy, které by před dítětem neradi řešili. Tato konzultace se jim zdá být vhodnou příležitostí. Budu jim tedy příště nabízet i tuto možnost, ačkoli ji vlastně mají. Jak jsem již zmiňovala, v rámci konzultace ve třech je možné, aby děcko po představení svého portfolia odešlo, a s rodiči můžeme řešit, co je třeba. Je ovšem pravda, že podle mé zkušenosti bývá málo času.

Chtěla bych také vylepšit vlastní zapisování časů konzultace do tabulky. Jako dobrý nápad mi přijde zapisování do aktivní tabulky přes internet.

Jako další a efektivní varianty komunikace (dle typu rodičů) využívám i jiné způsoby, které popisuji dále.

Efektivní komunikace učitelky s rodiči

Rodiče se mohou o všem, co se ve škole odehrává, dozvědět různými způsoby. Myslím si, že podrobná vzájemná informovanost je jednou z podmínek úspěšné komunikace učitele s rodiči. Na formách a pravidlech komunikace jsem se s rodiči domluvila hned na prvních třídních schůzkách. Přesto každému individuálně vyhovuje jiný způsob.

Sešit „Zprávičky“ se mi osvědčil k pravidelné každodenní komunikaci. Zde se rodiče dozvědí aktuální informace o svém dítěti – chování i pokrocích ve škole, zprávy o plánovaných třídních i školních akcích, píše sem také poděkování rodičům, prosby o pomoc. Slouží rovněž pro nápady, připomínky, podněty a vzkazy od rodičů. S touto formou komunikace mám velmi dobrou zkušenost. Funguje spolehlivě a rychle. Jsem domluvena s rodiči od počátku první třídy na pravidelné kontrole sešitu.

Mám velmi dobrou zkušenost s elektronickou poštou, kterou rodičům nabízím a oni ji dle svých možností využívají, zejména v situacích, kdy je potřeba domluvit rychlé řešení. Čím dál více pracovně vytížených rodičů tuto variantu komunikace upřednostňuje. Prostřednictvím emailů také pravidelně rodiče seznamuji s probíraným učivem a děním ve třídě. Informuji je také o mimořádných třídních akcích, například o projektech, bruslení, různých soutěžích, nabídce dětské a odborné literatury i mimoškolních akcích. Rodičům touto cestou posílám také fotodokumentaci práce dětí i odkazy na různé vzdělávací akce a zajímavé výstavy, které by mohli s dětmi navštívit. Tento způsob se osvědčil tak, že aktivitu přebírají už i někteří rodiče a sami mezi sebou si posílají nabídky na víkendové akce, seznamují ostatní se zajímavými nápady nebo si vzájemně doporučují dětské knihy pro mimočítankovou četbu. Vzájemná emailová komunikace se mi osvědčila také při plánování různých společných akcí, domlouvání termínů apod. (viz přílohu 5).

Na základě předchozí domluvy mi rodiče mohou také v nutném případě zatelefonovat na soukromý telefon. Dohodli jsme se, že budou raději využívat možnost napsat krátkou textovou zprávu. Tento způsob uplatňují nejčastěji při omlouvání absence dítěte.

Rodiče získávají další informace o připravovaných i proběhlých akcích třídy prostřednictvím webových stránek školy, resp. třídy a také na nástěnce před třídou.

Individuální konzultace rodičům nabízím denně ráno hodinu před vyučováním a na základě předcházející domluvy termínu také po vyučování. Vycházejí z iniciativy rodiče nebo mojí, většinou pokud je aktuálně potřeba společně vyřešit nějaký problém. Rodiče mohou dostat také další informace, například o prospěchu a chování. Také tyto osobní konzultace jsou pro obě strany velmi přínosné. Rodiče získávají aktuální zprávy o svém dítěti, ale také o celkovém klimatu třídy, přípravě na vyučování, spolupráci a vztazích mezi spolužáky, nastavených třídních pravidlech i o průběhu vyučování a dalších činitelích, které ovlivňují výkon dítěte. Pro mě jako učitelku jsou tyto konzultace velkým přínosem při zjišťování cílů, které si rodiče stanovují pro své děti. Snažím se je využívat pro individuální rozvoj jejich dítěte, důležité jsou i pro poznání jeho osobnosti. Příležitost osobně hovořit s rodiči a jejich informace mi pomáhají k reflexi vlastní práce.

Formou komunikace s rodiči je i vysvědčení, které žáci dostávají 2x ročně ve formě známek. Doplnuji je však vždy krátkým dopisem – informací o tom, co se ve škole dítěti daří, co se naučilo a v čem má rezervy. Není to v naší škole obvyklé a rodiče dopisy velmi vítají.

Naplňování kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

Touto pravidelnou komunikační činností je naplňováno druhé kritérium rámce kvality: „Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích v učení dítěte a dalších informací“. S ohledem na prováděný výzkum jsou naplňovány všechny indikátory tohoto kritéria, ale zejména jeho první indikátor: „Učitel je v pravidelném kontaktu s rodiči dětí, průběžně je informuje o pokrocích a vzdělávacích cílech vyplývajících z kurikula, o akcích třídy/školy, a to prostřednictvím osobních setkání i písemných materiálů“. Naplňováno je však i druhé kritérium: „Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích v učení dítěte a dalších informacích“ prostřednictvím prvního indikátoru: „Učitel je v pravidelném kontaktu s rodiči dětí, průběžně je informuje o pokrocích,

vzdělávacích cílech vyplývajících z kurikula, o akcích třídy/školy, a to prostřednictvím osobních setkání i písemných materiálů“.

Evaluace a návrhy na vylepšení

Mám velmi pozitivní zkušenosti s informováním rodičů o dění ve škole prostřednictvím elektronické komunikace. Tato forma komunikace s rodiči je pro mě velkým přínosem. Její fungování se ale osvědčilo oběma směry. Využívají ji i rodiče, kteří mi tak dávají zpětnou vazbu z domova. Často se mnou diskutují i o chování a pracovních návycích svého potomka. Rovněž ji hodně využívají pro omluvu absence, nebo aby se zeptali na výkon a projevy dítěte ve škole. Rodiče kladně hodnotí tuto příležitost seznámit se s aktuálním děním ve třídě, její atmosférou, průběhem vyučování, nastavenými pravidly atd. Informace od rodičů jsou mi nápomocné v mnoha ohledech – poznání osobností dětí, způsob domácí přípravy na vyučování, reflexe vlastní práce apod.

Když přemýšlím nad tím, jak bych mohla komunikaci s rodiči ještě vylepšit, rezervy vidím v tom, že třídní www stránky využíváme jen v rámci školy, tedy spravované školním správcem. I když je máme poměrně aktuální, já sama nemám možnost aktuální témata zařazovat, vždy musím požádat správce. Tento způsob mi nevyhovuje, není dostatečně pružný. Pravděpodobně nejlepší řešení by bylo zřízení vlastních, duplicitních stránek, ale k tomu nejsem dostatečně technicky zdatná. Zkusím požádat některého z rodičů, možná se najde mezi nimi odborník.

Představy rodičů o spolupráci a komunikaci

Hned v úvodu školního roku, koncem měsíce září, jsem pro zjištění představ a očekávání rodičů vytvořila krátký dotazník a poprosila rodiče o jeho vyplnění (viz přílohu 8). Zodpovězených dotazníků se vrátilo 16 z 19. Jak jsem později zjistila, příčinou neodevzdání dotazníků od tří respondentů nebyla neochota k jeho vyplnění, ale pro některé rodiče byl problém jej vyplnit elektronicky, a protože naše vztahy byly zpočátku formální, neměli odvahu mi tuto skutečnost sdělit. Z reflexe většiny rodičů

bylo patrné, že oceňují zájem pedagoga o jejich názor na vzájemnou spolupráci a komunikaci.

Dotazník tvořilo 8 otázek. Při jeho tvorbě jsem využila některé otázky z metodického průvodce vzdělávacího programu Začít spolu (Krejčová, Kargerová, 2003). V první části dotazníku byly otázky zaměřeny na zjišťování forem vzájemného kontaktu rodičů s učitelem.

Na otázku, jakou formu komunikace s učitelem rodiče upřednostňují, vybrala z nabídky většina rodičů kombinaci několika variant. Z odpovědí je zřejmé, že se hodí všechny varianty, vybírají podle situace. Z nabízených jednotlivých možností upřednostňovali osobní komunikaci s učitelkou. Pro pouze písemnou formu elektronickou poštou byli dva rodiče.

Ve druhé otázce jsem se ptala, zda mají potřebu větší zpětné vazby o svém dítěti. Většinu rodičů zajímá vše, šest rodičů nemá potřebu větší zpětné vazby od učitele.

Třetí otázka směřovala na třídní schůzky, kterou formu rodiče upřednostňují. Z nabízených možností vybrala individuální konzultaci polovina rodičů. Šest rodičů preferuje konzultaci ve třech: dítě, rodič, učitel. Tři rodiče preferovali jinou variantu – společnou třídní schůzku s možností individuální konzultace.

Druhá část dotazníku se týkala možností reálné spolupráce rodičů při vzdělávání jejich dítěte.

Čtvrtá otázka byla zaměřena na zjišťování možnosti sponzorské pomoci rodičů. Většinou respondenti nevybírali pouze jednu možnost, někteří označili více odpovědí. Z nabízených možností více než polovina rodičů preferuje možnost poskytnutí drobných odměn, např. do soutěží a her. Šest rodičů nabízí možnost poskytnout kancelářské potřeby pro využití ve třídě. Pět respondentů označilo možnost finančního příspěvku a drobných dáreků na Vánoce. Dva rodiče vybrali variantu finančního příspěvku na akci třídy a dva rodiče na výtvarné materiály pro potřeby třídy. Poskytnutí rezačky papíru pro třídu ne zvolil nikdo.

V další otázce mě zajímalo, zda by měli rodiče zájem zúčastnit se dopoledního vyučování jako pozorovatelé. Většina rodičů vybrala variantu možnosti účasti na

dopoledním vyučováním. Dva rodiče nemají vůbec zájem se vyučováním zúčastnit. Dva respondenti odpověděli, že neví.

Dále mě zajímalo, kdo z rodičů má zájem zúčastnit dopoledního vyučování v roli odborníka – představení své profese. Deset rodičů vybralo odpověď ne. Čtyři rodiče vyplnili ano, s doplněním: tvořivá činnost, výrobky na trhu, EU, nejsem si jistá, že by práce v bance děti zajímala, ale bude-li třeba, vysvětlím. Dva z rodičů zvolili odpověď nevím.

Na otázku, zda mají nějakou zajímavou zálibu nebo zkušenost, kterou by mohli děti obohatit, osm rodičů vybralo odpověď ne. Čtvrtina rodičů neví a čtvrtina rodičů nabízí zkušenosti v oblastech: důležitost celoživotního sportování, výtvarná činnost, prezentace výrobků na trhu, pokusy, beseda k zapojení dětí do komunitního života, zahrádkaření, výlety.

V poslední otázce mě zajímalo, zda by někdo z rodičů měl zájem zúčastnit se dopoledního vyučování jako asistent. Sedm dotazovaných rodičů odpovědělo, že mají zájem zúčastnit se v roli asistenta dopoledního vyučování. Sedm rodičů vyplnilo, že nemají zájem. Dva rodiče označili odpověď nevím.

Naplnění kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

Touto aktivitou bylo s ohledem na prováděný výzkum aplikováno druhé kritérium: „Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích v učení dítěte a dalších informací“ a především jeho druhý indikátor: „Učitel pravidelně komunikuje s rodinami s cílem poznat rodinné prostředí dětí, a tím lépe porozumět jejich silným stránkám, zájmům, potřebám“. Je naplněn také ale i čtvrtý indikátor tohoto kritéria: „Učitel zachovává důvěrnost informací týkajících se rodin a dětí“.

Evaluace a návrhy k vylepšení

Z dotazníkového šetření mezi rodiči je zřejmé, že oslovení rodiče kladně hodnotí nabízené aktivity v zapojení se do vzdělávání svých dětí. Z pohledu třídní učitelky

dotazník splnil svůj účel – poskytl mi primární informace o možnostech a formách spolupráce rodičů se školou v konkrétní třídě na počátku školní docházky. Udělala jsem chybu, že jsem dala rodičům možnost vyplnit jej pouze přes internet. Tři dotazníky se mi z toho důvodu nevrátily, přestože rodiče měli zájem je vyplnit. Z odpovědí rodičů v první části, zaměřené na zjišťování forem vzájemného kontaktu rodičů s učitelem vyplývá, že rodiče mají zájem o aktivní komunikaci se školou a jsou pro učitele důležitými partnery. Druhá část dotazníku byla zaměřena na možnosti reálné spolupráce rodičů při vzdělávání svých dětí. Tyto odpovědi zmapovaly oblasti, které jsem mohla při vyučování i mimo něj využít. Rodiče, kteří nabízeli spolupráci, jsem kontaktovala a dohodli jsme konkrétní akce – návštěvu v knihovně, besedu s dětskou lékařkou, pilotem, fyzioterapeutkou.

Čas ukázal, že nebylo úplně výhodné žádat rodiče o vyplnění dotazníku hned na počátku školního roku, vyplnili jej s počátečním ostychem. Po lepším vzájemném poznání a vybudování vztahu důvěry se ukazují další možnosti vzájemné spolupráce, která bude prospěšná nejen dětem. Jsem ráda, že postupně rodiče přicházejí s dalšími nápady a aktivitami, které využíváme (například společná návštěva výstavy Radka Pilaře, drakiáda).

Zpráva z domova

Ke konci školního roku prosím rodiče o vyplnění dotazníku, ve kterém se vyjadřují k práci svého dítěte a event. doplňují vlastním komentářem. Tato forma hodnocení je pro mou práci důležitou zpětnou vazbou. Rodiče se mohli vyjádřit k tomu, jak vidí pokroky svého dítěte v průběhu školního roku, jaké změny pozorují, a mohli okomentovat to, s čím se jejich dítě muselo ve škole potýkat. Někteří rádi tuto příležitost využili. Návratnost dotazníků byla 90 %. Rodiče se ochotně vyjádřili ke čtyřem otázkám, které jsem jim v dotazníčku položila (viz přílohu 9).

Naplnování kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

Zprávou z domova se naplňovalo především druhé kritérium rámce kvality: „Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích a učení dítěte a dalších informací.“ A zejména jeho druhý indikátor: „Učitel pravidelně komunikuje s rodinami s cílem poznat rodinné prostředí dětí, a tím lépe porozumět jejich silným stránkám, zájmům a potřebám.“

Evaluace a návrhy na zlepšení

Vyplněné dotazníky – zprávy z domova - se mi vrátily téměř všechny hned druhý den. Milým překvapením byla otevřenost rodičů, se kterou na otázky odpovídali. Bylo vidět, že většina nemá problém vyjádřit kladné i kritické informace. Je zřejmé, že rodiče chápou, že pro mě i pro další práci se třídou jsou tyto informace velmi důležité – máme společný cíl, jde nám přece o „naše děti“. Uvědomila jsem si, že informace, které mi rodiče s důvěrou svěřili, jsou výbornou zpětnou vazbou a asi je budu prosit o zprávu touto formou častěji. Jako vhodný vidím termín ke konci každého čtvrtletí. Přestože troje rodiče dotazník nevrátili, nezjistovala jsem, z jakých důvodů. Roli zde hraje individualita, je potřeba ji zohlednit a rodiče zapojovat citlivě. Zkusím například s rodiči hovořit osobně při nějaké vhodné příležitosti.

Podpora vhledu rodičů do pedagogických témat

Při různých příležitostech a setkáních s rodiči - v rámci společných třídních schůzek, při individuálních konzultacích a v případě jejich zájmu – radím rodičům a seznamuji je s tématy souvisejícími s výchovou a vzděláváním a možnostmi jejich pedagogického řešení. Obrací se na mě často s prosbou o kontakt na specializované pracoviště. Například na počátku školní docházky má řada dětí problémy s výslovností. Přestože rodiče upozorňuje mateřská škola a také my ve škole při zápisu do 1. třídy, problémy mnohdy přetrvávají i po nástupu do školy. Upozorňuji na ně rodiče a společně hledáme nejvhodnější řešení. Nejlepší možností je náprava řeči v rámci vyučování, kterou nabízí naše škola prostřednictvím kvalifikované logopedky.

Pro některé případy však není vhodná, pak tedy doporučuji návštěvu specializovaného pracoviště, například klinického logopeda. V případě potřeby vyšetření dítěte doporučuji návštěvu u našeho školního psychologa nebo v pedagogicko-psychologické poradně. Rodičům se snažím citlivě vysvětlit podstatu problému, popíši jim předpokládaný průběh návštěvy a vysvětlím jim přínos a význam tohoto vyšetření pro jejich dítě.

Naplnování kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

Tímto způsobem je s ohledem na prováděný výzkum naplnováno třetí kritérium rámce kvality: „Učitel využívá k obohacení vzdělávací nabídky různých zdrojů, které poskytují rodiče dětí i širší komunita“ a zejména jeho druhý indikátor: „Učitel pomáhá rodičům orientovat se jakým způsobem získávat potřebné informace, pomáhá vyhledávat informační zdroje a poradenství potřebné ke zlepšení kvalit učení a rozvoje dítěte“.

Evaluace a návrhy k vylepšení

Ze své praxe mám zkušenost, že orientovaní rodiče si nechají situaci vysvětlit, spolupracují, chápou navrhovaná řešení a využívají je. Na druhou stranu jsou rodiče, kteří si nechtějí problém svého dítěte připustit a zpočátku nestojí o radu. V případě zhoršení situace mi dávají za pravdu a prosí o návrhy možností, které by byly vhodné pro jejich dítě. V těchto situacích upřednostňuji osobní setkání s konzultací problému bez dítěte. V budoucnu se chci ještě více zaměřit na osvětu a ráda bych rodičům častěji a různými způsoby chtěla nabízet přednášky, přehled materiálů, možnosti kontaktů na odborníky, informace a rady ke konkrétním problémům s výchovou a vzděláváním jejich dětí.

Podpora a rozvoj učení žáků

Pro podporu a rozvoj učení žáků ve třídě nabízím rodičům v rámci společné první třídní schůzky ve školním roce také různé učební materiály, které máme ve velmi

dobře vybavené školní pedagogické knihovně. Nabídka probíhá formou výstavy s praktickými ukázkami, doporučením a vysvětlením. V případě potřeby se na individuálních konzultacích domlouváme na dalších učebních postupech a strategiích učebních postupů jejich dítěte.

Pokud dostanu nějaký tip či nabídku mimoškolní akce (výstava, muzeum, zajímavá přednáška, apod.), kterou by mohly děti s rodiči společně navštívit, posílám ji rodičům také prostřednictvím emailu. Stává se čím dál častěji, že si tyto nabídky a informace zasílají sami rodiče mezi sebou (viz přílohu 10).

Naplňování kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

Aktivitami směřujícími k efektivnějšímu postupu při výchově a vzdělávání dětí naplňuji třetí kritérium, tedy: „Učitel využívá k obohacení vzdělávací nabídky různých zdrojů, které poskytují rodiče dětí i širší komunita“. Konkrétním plněným indikátorem je čtvrtý indikátor: „Učitel nabízí rodičům informace a nápady, jak pro děti vytvořit vhodné domácí prostředí k učení, (podnětné) stimulující prostředí a pomáhá rodičům zlepšovat jejich rodičovské kompetence“.

Evaluace a nápady na vylepšení

Velmi se mi osvědčila také emailová komunikace, je rychlá a účinná. V případě, že se vyskytne problém s domácí přípravou, domluvím s rodiči mailem či osobní konzultací jednoduchou strategii, kterou vyzkoušíme. Pokud není účinná, hledám další možnosti a nabízím rodičům náměty na činnosti a materiály, které by mohly jejich dítěti pomoci. Vzhledem k tomu, že s většinou z nich máme úzké kontakty, nevidím v této oblasti problém a naše vzájemné působení bývá jednotné. Problém mám jen se zmiňovanými rodiči chlapce, který chodí velmi málo do školy a navíc nemá doma podporu při doplňování učiva, domácí přípravě a rozvoji učení. Protože je bystrý, budu se snažit využít jeho přítomnosti ve škole a pomoci mu sama nebo prostřednictvím spolužáků.

Rodič – pozorovatel v hodině

V posledních letech řada škol cítí potřebu otevřít dokořán své brány a dveře tříd pro rodiče svých žáků. V popisované škole není přítomnost rodičů v hodinách obvyklá, ale návštěvu rodičům v hodinách vedení školy umožňuje po projevení jejich zájmu, ale přímo nenabízí. Využívají ji zejména rodiče s budoucími prvňáčky, které u zápisu k návštěvě zveme.

Na základě zjištění z dotazníku rodičům v popisované třídě se ukázalo, že rodiče mají veliký zájem o svoji přítomnost při vyučování (jako pozorovatel). Nabídla jsem jim vhodné termíny a rodiče si sami zvolili ten, který jim nejvíce vyhovoval. Při sledování práce třídy v hodině, ale i o přestávce, měli možnost vidět své dítě v kolektivu, pozorovat reakce dětí, vidět také způsob výuky. Rodiče velmi uvítali tuto nabídku a postupně nabízeli také své zkušenosti, aktivity, a tak se řada z nich později ve třídě objevila jako asistent nebo odborník.

Naplnění kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

Návštěvami rodičů ve třídě v průběhu vyučování se naplňuje první kritérium, tedy: „Učitel utváří partnerský vztah s rodinami dětí, nabízí rodinám i dalším členům komunity možnost zapojit se do výchovy a vzdělávání dětí, zapojit se do života učící se společnosti“. Toto plnění se týká především prvního indikátoru: „Učitel zapojuje rodiče dětí i členy rodiny a komunity do vzdělávání dětí, umožňuje jim aktivní vstup do výuky, vítá jejich přítomnost ve třídě v průběhu vyučování“.

Evaluce a návrhy k vylepšení

Možnost návštěvy rodičů v hodinách v první a druhé třídě velmi vítám. Vidím to jako příležitost k vzájemnému prožití vyučovacích hodin a společné podpoře dětí při vzdělávání. Pozitivem je jistě možnost zviditelnění práce žáků i učitele. Děti se snaží a předvádějí vše, co se ve škole naučily, jakými způsoby ve škole pracují, a rodiče mají možnost srovnání. Jejich dítě se v kolektivu spolužáků chová vždy trošku jinak než doma. Pro mě jako učitelku je reflexe od rodičů velkým přínosem a povzbuzením.

Myslím si, že touto cestou lze efektivně podpořit zapojení rodičů do vzdělávacího procesu a přispívat tak k utužení vztahu mezi školou a rodiči v zájmu dětí. Využila jsem jejich nadšení a vyzvala je k další návštěvě třídy, tentokrát v roli odborníků. Je velká škoda, že si pozorování v hodině nemohou dovolit všichni rodiče, kteří projeví zájem. Pro většinu se jako největší překážka ukázalo uvolňování ze zaměstnání. Byla však i maminka na mateřské dovolené, která přišla dva dny po sobě. Jeden tatínek si vzal dovolenou, aby svého synka mohl při vyučování natočit. Přemýšlím o tom, jak zaměstnaným rodičům umožnit návštěvu ve vyučování, pokud o ni projeví zájem. Jako řešení se mi jeví nabídka školy v sobotu, event. spojená ještě s nějakou další zajímavou aktivitou, např. návštěvou muzea, výstavy nebo společným sportováním v tělocvičně, protože i tam bývá o víkendu volno.

Setkání s lesníkem

V rámci projektu „Co víme o lese“ se uskutečnila aktivita, jejímž cílem bylo seznámit žáky s profesí lesníka. Na poznávací akci nás pozvala maminka jednoho z žáků a představila dětem svou kamarádku, která má zajímavou profesi - pracuje u Lesů České republiky jako vedoucí lesního závodu - lesník. V rámci dopoledního vyučování jsme se vypravili do lesa poblíž naší školy a poslouchali poutavé vyprávění o životě stromů od semínka až po zralý strom, který zase produkuje semínka. Děti se dozvěděly, jak lesníci o stromy pečují a hospodaří se stromy v lese. Zajímalo je, jak se pozná dospělý strom a jakým způsobem lesníci stromy měří, mohly si to i v praxi vyzkoušet. Povyprávěla, že se stromky zalesňují, v kolika kusech se různé druhy vysazují na hektar a další zajímavé informace. Ke správnému hospodaření patří i kácení stromů - děti seznámila s obdobím, kdy se strom smí pokácet i jaká pravidla bezpečnosti musí lesníci při této práci dodržovat. Dozvěděly se také, jak lesník pokácený strom označuje a jak je dřevo dále zpracováno, co se s pokácenými stromy děje. Byly poučeny, že je velký rozdíl mezi profesí lesníka a myslivce - myslivce reguluje stavy zvířat a lesník se stará o stromy. Zjistily, že i les může být nemocný, proto je třeba, aby o něj lesníci pečovali. Děti jí pokládaly velmi všetečné otázky, které se týkaly i živočichů žijících v lese. Naučily se stromy rozeznávat podle kůry,

šišek i dřevní hmoty a při spoustě aktivit, které si pro ně teta spolužáka připravila, se vcítily i do rolí živočichů - obyvatel lesa.

Naplňování kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

Touto vzdělávací aktivitou, s ohledem na prováděný výzkum, bylo naplňováno první kritérium rámce kvality: „Učitel utváří partnerský vztah s rodinami dětí, nabízí rodinám i dalším členům komunity možnost zapojit se do výchovy a vzdělávání dětí, zapojit se do života učící se společnosti“. Konkrétním naplňovaným indikátorem byl především třetí indikátor: „Učitel zapojuje rodiny dětí do rozhodování o věcech souvisejících s životem třídy/školy“.

Evaluce a návrhy k vylepšení

Netradiční vzdělávací aktivita, která byla třídě nabídnuta rodiči jednoho z žáků, přispěla k obohacení vzdělávacích zdrojů, vzdělávání dětí s přispěním jejich rodičů. Umožnila dětem v rámci výuky vstoupit s odborníkem do přímého kontaktu. Vzdělávací téma korespondovalo se zkušenostmi dětí. Beseda přispěla také k praktickému uplatnění průřezového tématu ŠVP environmentální výchova. Jedním z cílů této aktivity bylo prostřednictvím přímého kontaktu s přírodou v dětech probudit hlubší zájem o porozumění složitým dějům v lese a o ochranu přírody.

Za hlavní přínos pro žáky považuji příležitost k bližšímu seznámení s profesí lesníka a poznání lesů v nejbližším okolí bydliště, které, bohužel, někteří téměř neznají. Naše vesnická škola se přitom v blízkosti lesů nachází. Zdejší lesy jsou výjimečné svou velkou rozlohou a zachovalostí. Oceňuji, že představení profese se uskutečnilo přímo v prostředí lesa, a tím děti měly přímý kontakt s přírodou. Beseda byla vedena velmi interaktivně a zajímavě. Podle mého názoru přispěla k upevnění pěkného vztahu dětí nejen k lesu, ale přírodě jako celku. Některé děti však zpočátku tuto aktivitu braly jako podnět k „řádění v lese“. I když jsem je předem motivovala k dopolednímu „vyučování v lese“, po této zkušenosti pro příště musím více předem zdůraznit, že do lesa se nejedeme proběhnout, ale poznat něco nového, poučit se a musíme dodržovat

určitá pravidla chování. K soutěžím a dalším sportovním aktivitám měly děti nakonec také příležitost a velmi je v závěrečné reflexi v kruhu ocenily.

Rodič v roli odborníka

Roli rodiče – odborníka, který asistuje v hodinách při vyučování i mimo něj, exkurzi na pracoviště, seznámení dětí s jejich zajímavou zálibou či dovedností – tyto možnosti rodičům nabízím hned na počátku první třídy. Zjišťuji, které jejich aktivity by mohly výuku obohatit. V praxi se ukázalo, že tuto aktivitu rodiče rádi a často využívají, ale nikoli hned na počátku vzdělávání. Rodiče se zpočátku často ostýchají, zdráhají se tuto roli přijmout. Hodně pomohla návštěva rodičů v hodině a pozorování přímo ve vyučování. Po vzájemném bližším poznání rodičů žáků a učitelky i rodičů mezi sebou, vybudování vztahu důvěry a vysvětlení významu těchto aktivit pro vzdělávání jejich dětí se rodiče začali sami nabízet a vymýšlet rozličné besedy, přednášky, exkurze, kde se děti mohou poučit, dozvědět něco nového i prakticky si něco vyzkoušet. V roli odborníků se ve třídě nakonec objevili nejen rodiče, ale i další příbuzní – prarodiče, strýčkové i tety.

V rámci projektu ve vánočním období například dědeček jedné žákyně zprostředkoval popisované třídě návštěvu v místním kostele. Je zde kostelníkem a dětem vyprávěl o historii kostela i vánoční příběh o narození Ježíška. Potom je zavedl do kostela a ukázal jim dřevěný vyřezávaný betlém. Děti se dozvěděly, kdo betlém vyřezal a i o smutném osudu jeho autora. Velmi děti zaujaly i varhany, které jsou nově opravené. K nim vystoupaly po točitém schodišti. Zdejší varhaník dětem ukázal jejich části, vysvětlil princip hry na tento hudební nástroj a zahrál několik koled. Děti je s ním s chutí zazpívaly. Jedna dívenka si dokonce za doprovodu varhan zahrála známou koledu na flétnu. Návštěva v kostele a poutavé vyprávění kostelníka i varhaníka děti velmi nadchla. Měly spoustu otázek, které jim oba rádi zodpověděli. Mnoho z nich nikdy nebylo v místním kostele, přestože je v sousedství školy. Velmi fundované vyprávění dědečka - kostelníka o osudu autora betlému, kterého zastřelili Němci koncem 2. světové války, a proto nemohl betlém dokončit, děti přímo hltaly. Dědeček - kostelník, který je zároveň i kronikářem místní obce a válku pamatuje,

dětem slíbil, že jim o 2. světové válce v naší obci přijde vyprávět v květnu, kdy si budeme připomínat výročí konce války.

Tatínek jedné žákyně má pro děti velmi zajímavého koníčka – létá sportovními letadly. Jedno ultralehké letadlo si sám postavil a dětem na fotografiích ukázal. Velmi je zajímal jeho pilotní průkaz, který přinesl s sebou. Seznámil je s podmínkami získání pilotního průkazu a některými předpisy, které musí letadla ve vzduchu dodržovat. Děti měly možnost v krátké prezentaci na interaktivní tabuli vidět fotografie okolí školy a zdejší krajinu z letadla a porovnat ji s mapkou, se kterou pracují v hodinách prvouky.

V rámci projektu Ve zdravém těle zdravý duch jsme ve třídě využili dokonce několika rodičovských odborníků, kteří dětem představili svá povolání a záliby. Maminka jedné žákyně, povoláním dětská lékařka, prakticky seznámila děti se zdravou výživou a jejím významem pro správný vývoj dětí. Na ukázkách potravin a jejich tříděním na zdravé, méně zdravé a nezdravé se děti dozvěděly, co by jim jako odbornice doporučovala. Pro děti si na závěr připravila zajímavý kvíz, kterým si hned ve skupinkách získané poznatky ověřily.

Další maminka - fyzioterapeutka, absolventka FTVS UK, si pro děti v popisované třídě připravila prezentaci o významu sportu pro zdravý vývoj člověka a správném držení těla s praktickými ukázkami. Potom následovala dvouhodinová lekce v tělocvičně se spoustou zábavných soutěží a her. V praxi si tak děti vyzkoušely nově nabyté znalosti. Při vyzvedávání dětí se do soutěží neplánovaně zapojili i někteří rodiče, a tak se v tělocvičně soutěžilo a hrálo ještě dlouho po avizovaném konci akce.

S odbornými radami v oblasti první pomoci děti seznámila teta jedné žákyně, která je dobrovolná zdravotní sestra a každoročně jezdí na dětské tábory jako zdravotnice. Přinesla s sebou do třídy kufřík, kterým musí být zdravotník na táboře vybaven. Výbavu kufříku jim ukázala a podrobně jim vysvětlila, v jaké situaci se ten který zdravotnický materiál používá. Vysvětlila dětem, jaký má první pomoc význam, jak se zachovat v různých situacích, kdy je nutné ji poskytnout. Vyzkoušely si také praktické dovednosti poskytnutí první pomoci - ošetření odřeniny, drobné řezné rány, velkého krvácení i bezvědomí. Prakticky si mohly vyzkoušet umělé dýchání.

Naplnování kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

S ohledem na prováděný výzkum bylo obsahem těchto aktivit naplnováno zejména třetí kritérium rámce kvality: „Učitel využívá k obohacení vzdělávací nabídky různých zdrojů, které poskytují rodiče dětí i širší komunita.“ Především jeho první indikátor: „Učitel navazuje kontakty a vytváří přátelské vztahy s lidmi, organizacemi a institucemi, které mohou obohatit vzdělávání dětí, získává od nich odbornou i materiální podporu, umožňuje dětem v rámci výuky vstoupit s těmito lidmi do kontaktu (exkurze, návštěva ve třídě)“, ale i ostatní indikátory tohoto kritéria.

Evaluační návrhy k vylepšení

Rodiče, v některém případě i prarodiče, se dělí s dětmi o své vlastní záliby, dovednosti a přiblíží svá povolání. Tato forma vzdělávání je pro žáky určitě velkým přínosem. Velmi se mi vyplatilo na počátku zjistit (nejen pomocí dotazníku) možnosti, které mohou rodiče nabídnout. Nyní ve spolupráci s rodiči připravujeme další projekty – jedna maminka nabídla procházku po naší obci s různými zajímavými zastávkami, které se vztahují k její historii. Slíbila, že dětem připraví i krátké pracovní listy do skupinek. Další tatínek je majitelem místního mlýna a pozval nás na exkurzi do mlýnice. Slíbenou máme na jaře prohlídku zámku a zámeckého parku ve Štíříně, který není běžně přístupný, ale pracuje zde jedna maminka a mimo golfovou sezonu nám umožní exkurzi. Postupně přibývají další a další nabídky, už nejen od rodičů, ale také teta – zahradnice nás pozvala do svého zahradnictví a dědeček, evangelický farář se nabídl, že přijde do školy seznámit děti s významem Velikonoc. Navrhl, že dětem vysvětlí tradice a zvyky, které se v tomto období dodržují.

Z akcí pořizuji fotodokumentaci, kterou všem zasílám prostřednictvím emailu. Bližší spolupráce s rodiči obohacuje nejen žáky, ale i pro mě samotnou je bližší poznání a zkušenosti rodičů velkým přínosem. Rodiče zároveň mohou prostřednictvím těchto aktivit blíže poznávat kolektiv dětí ve třídě a mají možnost nahlédnout i na učitelskou profesi.

Zakončení školního roku

Loučení se školním rokem a jeho společné hodnocení v úplném závěru se tradičně uskutečňuje v pěkném prostředí školní zahrady a je další příležitostí pro setkání celých rodin. Přicházejí rodiče s dalšími sourozenci, babičky, tety i sestřenice a bratřenci. Tatínkové opatří dřevo na táborák a vidličky na opékání, šikovné maminky a babičky napečou sladké koláče a buchty. Maminky připravují pro děti sportovní soutěže, ze kterých se postupně stávají soutěže celých rodinných týmů. Společně si užijeme spoustu legrace. Potom už začíná volná zábava a děti si pořádně zařadí. Sklidí jahody i třešně na školní zahradě a nakonec dojde i na stopovačku. Tato zahradní slavnost bývá završena opékáním špekáčků a zpíváním s kytarou. Děti zazpívají písničky, které se učíme ve škole, rodiče je na oplátku učí písničky k táboráku. Ve výborné atmosféře se pobaví i rodiče - mají čas si v klidu popovídat, řešit problémy a sblížit se. Už při tomto setkání začínám zjišťovat, jaké aktivity by rodiče se svými dětmi chtěli prožít během příštího školního roku (viz přílohu 20).

Naplňování kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

Toto společné setkání naplňuje především druhé kritérium rámce kvality: „Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích v učení dítěte a dalších informací“. Plněných indikátorů v rámci tohoto kritéria bylo více, zejména byl naplňován indikátor třetí: „Učitel vytváří příležitosti, v nichž se rodiny mohou od sebe učit navzájem a vzájemně se podporovat“ a čtvrtý: „Učitel zachovává důvěrnost informací týkajících se rodin a dětí“.

Evaluační návrhy na zlepšení

Tato forma rozloučení se školním rokem mě přesvědčila, že má význam organizovat setkávání a bližší poznávání celých rodin. V tom vidím přínos této neformální rozlučky. Z reakcí účastníků bylo patrné, že si setkání v příjemné atmosféře velmi užili a v příštím školním roce už se dotazovali, v jakém termínu je rozlučka plánována. Tato forma setkání vyhovuje mně, rodičům i dětem. Z původně jednorázové akce se

stala tradice, se kterou už počítají děti i rodiče. Podle reakcí dětí si nejvíce užívají samozřejmě ony, protože mají možnost se společně vyřádit, a tak tmelit kolektiv třídy. Nevýhodou je pro mě časově náročnější organizace napoprvé, ale v dalších letech už se rodiče zajímají, nabízejí a organizují akci téměř sami.

Vánoční dílna a jarmark

Cílem této aktivity bylo vytvoření příležitosti pro neformální setkání, při kterém rodiče s dětmi spolupracují a učí se od sebe navzájem při společném tvoření. To přispívá k vytvoření klimatu vzájemné důvěry, pohody a bližší spolupráce.

Vánočním jarmarkem v adventní době ožívá celá škola a okolí, má téměř dvacetiletou tradici. Záměrem tohoto setkání v prostředí školy je uvolnit atmosféru předvánočního shonu, setkat a pobavit se s ostatními rodiči a sousedy, mít chvíli čas se zastavit. Smysluplnost této akce dodává dětem nejen radost z tvoření, z prodeje vlastnoručně vyrobených dárků, z příležitosti pro neočekávaná setkání, ale také to, že výtěžek z vánočního jarmarku je poskytován na charitu.

Samotnému jarmarku předchází sobotní dílna, která je specialitou naší třídy. Již na čtvrtletní třídní schůzce v polovině listopadu jsem rodiče informovala, že před vlastním jarmarkem připravím návrhy na výrobky a poprosila je, aby si v daný den dopoledne udělali volno a strávili ho se svými dětmi ve škole. Reakce rodičů mě překvapila, byli nadšení a zajímali se, zda mají přinést nějaký materiál, pomůcky či nářadí. Domluvili jsme se, že přinesou čerstvé jedlové chvojí a nějaké pohoštění na dopolední svačinku.

V domluvené sobotní dopoledne do třídy přišly děti se svými rodiči nebo i děti samotné, aby společně tvořili výrobky, které udělají radost všem, kdo si je na nedělním jarmarku koupí. Pracovní atmosféru zpříjemnily koledy, káva, vánoční čaj i dobrůtky, které maminky, babičky nebo i tety napekly a přinesly s sebou.

Před začátkem dílny je třeba promyslet a navrhnout výrobky. Jednotlivé skupinky jsem s nimi seznámila před započítím práce. Některé maminky dokonce přišly s dalšími nápady, donesly i vše potřebné na jejich realizaci. Vyráběly se převážně

svícínky a další výrobky z jedlového chvojí, které dodal jeden z tatínků z vlastní zahrady. Šikovné maminky zapojily své ratolesti do kreslení a zapichování ozdob, zdobení, vázání mašliček a finální úpravy jednotlivých výrobků. Bylo zajímavé pozorovat, jak se zpočátku každé dítě zapojovalo do činnosti jen u své maminky, ale později už děti přecházely mezi stanovišti. Komunikovaly s rodiči svých spolužáků, vysvětlovaly a radily jim. Maminky pomáhaly stříhat celofán na svícínky z moduritu, které děti vyrobily v rámci vyučování ve škole, děti je pak ozdobně zabalily. Počítaly a balily i visačky na dárky. Nejvíce je ale bavila výroba svíček ze včelího vosku. Kolem knotu, který si musely naměřit a ustříhnout podle velikosti svíčky, ovinou plát včelího vosku. Nakonec došlo na určování prodejní ceny jednotlivých výrobků. Děti si do toho od dospělých moc mluvit nenechaly, ale maminky je usměrňovaly, radily jim, že musí také započítat náklady na pořízení a práci. Nakonec si děti vytvořily cedulky k výrobkům a seznam všech výrobků s cenami.

Adventní neděle - krátce po poledni - škola ožila malými prodavači, kteří připravují své stánky a vystavují své zboží. Děti si to velmi užívají, jsou téměř profesionálními prodejci svých originálních výrobků a ve svých "cukrárnách" obsluhují s úsměvem. Prolínají se se skutečnými profesionály, kteří na jarmarku mají také své místo. Stánek naší třídy je atypický, znějí tu i koledy, které starší sourozenci hrají na flétničky. To přiláká mnoho návštěvníků. Žáci v průběhu jarmarku mění prodejní strategie, např. ke konci nabízejí slevy. Cílem je vše prodat a utržit co nejvíce peněz, stávají se zdatnými obchodníky. Na to, aby vše proběhlo v pořádku - děti se vystřídaly a nepoztrácely peníze - nenápadně dohlíží dvě maminky, jinak si děti organizují prodej ve stánku samy, mají rozpis, podle kterého se střídají. Atmosféra pohody a vůně blížících se svátků provází celé odpoledne. V jeho průběhu v altánu na školním dvoře zaznívají koledy v podání žáků ZUŠ. V podvečer čeká návštěvníky rozsvícení vánočního stromu před školou a v kostele vánoční koncert. Vánoční jarmark má tedy v praxi nejen komunitní, ale také estetický, ekonomický a etický rozměr. Druhý den ve škole žáci v krátkém dotazníčku celou akci hodnotili, oceňovali, co se jim nejvíce líbilo, co je překvapilo a co by příště udělali jinak. (viz přílohu 21).

Výběr z některých ohlasů v dotazníčku:

Co se ti nejvíc líbilo? Nakupování a jak Viki hrála na flétnu, vystoupení, to mě hodně pobavilo, kovářská dílna, stánek s věnci, stromek s ozdobami a stánek s párkem v rohlíku. Náměty pro příště, co by šlo vylepšit: abychom si společně zahráli divadlo, aby byl jarmark příští Vánoce znovu, abychom udělali třídní kapelu a zahráli koledy.

Naplnění kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

Akce přispěla ke společnému setkání dětí a jejich rodičů, k radosti ze společného tvoření, ale i ke komunikaci a sblížení celých rodin. Rodiče se tímto způsobem mohli zapojit do vzdělávání svých potomků. S ohledem na prováděný výzkum se aktivitami v rámci této „vánoční akce“ naplnilo druhé kritérium rámce kvality: „Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích v učení dítěte a dalších informací“. Především je to jeho třetí indikátor: „Učitel vytváří příležitosti, v nichž se rodiny mohou od sebe učit navzájem a vzájemně se podporovat“.

Evaluace a návrhy k vylepšení

Na sobotní dopolední dílnu a setkání se těšily hlavně děti, ale i rodinní příslušníci – maminky, sourozenci i některé tety a babičky. Toto setkání uteklo neuvěřitelně rychle, dospělí si povídali mezi sebou, s dětmi i s paní učitelkou a popíjeli u toho kávu nebo čaj. Aktivní maminky měly připraveny některé materiály a ozdoby z domova a pomohly s vyráběním i organizací práce. Nakonec poradily dětem, které byly v některých případech až nekritické, za jakou cenu daný výrobek mohou prodat, jakou prodejní cenu stanovit. Bylo legrační pozorovat děti-druháčky, jak uvažují nad tím, jak prodat co nejvíce výrobků za co nejvyšší cenu.

Žáci poznali nové materiály a nové pracovní techniky, při kterých vytvořili pěkné výrobky, při jejich výrobě spolupracovali ve skupinkách se spolužáky, sourozenci i rodiči. Děti měly radost ze společného vyrábění a chlubily se svými již hotovými výrobky. Pracovalo se svižně a ve skupinkách se všichni vzájemně obohacovali svými

názory. Rodiče měli možnost pozorovat své potomky při práci v kolektivu spolužáků a v netradičních situacích. Pro dospělé je tato neformální příležitost společně se setkat, popovídat si, pomoci dětem i je pozorovat v kolektivu spolužáků velmi vzácná. A tatínkové si doma užívali klidné sobotní dopoledne...

V rámci výtvarné výchovy si ve vyučování děti vyrobily pozvánky na nedělní jarmark. Každá pozvánka byla originálem. Také samotný prodej ve stánku v rámci jarmarku si děti užily. V roli prodavačů spolupracovaly a pod dohledem maminek se vystřídaly podle předem daného rozpisu. Při prodeji u stánku si vyzkoušely hru na obchod, a tak procvičovaly i matematické dovednosti.

U celé této vánoční akce oceňuji především využití příležitosti k setkání a zapojení dětí současně s jejich rodiči i dalšími členy rodiny. Velkým přínosem bylo i to, že se zúčastnili téměř všichni rodiče ze třídy, někteří sice ne přímo v dílničce, ale na jarmark přišli všichni – setkali se, poseděli, popovídali si, pochválili a nakoupili výrobky svých potomků. Podle slov jedné maminky: „Vánoční jarmark přispěl ke sblížení dětí i dospělých, bylo zajímavé pozorovat své dítě při práci v kolektivu a také si člověk mohl promluvit s rodiči, s nimiž se příliš nezná.“ Jiná maminka ocenila samostatnost a vynalézavost chlapců při přípravě třídního „stánku“. Z dotazníků, které děti vyplnily, po skončení jarmarku vyplynulo, že se jim celá akce velmi líbila a překvapilo je, jaký úspěch měli sourozenci, kteří u stánku hráli koledy na flétny a klarinet. Napsaly spoustu námětů, na které bych se chtěla v příštím roce zaměřit – řada z nich by chtěla předvést nějaké vystoupení – básničky, koledy, divadlo. Děti nebyly spokojené s tím, že každý mohl prodávat jen krátce, protože se všechny musely vystřídat.

Poznáváme savce - netopýři

Nabídkou společného zapojení rodičů i dalších rodinných příslušníků žáků do vzdělávání byla akce, při které se někteří rodiče zúčastnili jako doprovod na výstavu drobných savců v regionálním muzeu v Říčanech. Pokračováním byl sobotní společný výlet rodin do zimoviště netopýřů.

Poslední lednový den žáci 2. B v doprovodu některých rodičů navštívili v říčanském muzeu výstavu Neznámý svět malých savců – hmyzožravců, hlodavců a netopýřů –

žijících na území ČR. Jednotlivé druhy a jejich biotopy poznávali díky velkoplošným fotografiím předního českého zoologa RNDr. Miloše Anděry, CSc., pracovníka Národního muzea. Kromě fotografií viděli exponáty většiny druhů, zapůjčené ze sbírek několika českých muzeí. V doprovodném programu byla celá jedna část zaměřena na netopýry, kteří jsou na našem území chráněnými živočichy. V přednášce se děti dozvěděly zajímavosti z jejich života a význam netopýrů v přírodě, příčiny ohrožení a možnosti jejich ochrany. Na závěr si v muzeu převzali i pololetní vysvědčení. Dětem se výstava líbila natolik, že bylo přímo výzvou vypravit se za netopýry do jejich zimoviště - do jeskyně nedaleko Berouna. Navrhla jsem tedy rodičům, že bychom mohli za zimujícími netopýry vyrazit společně - i s rodiči a sourozenci. Příprava nebyla složitá – zjistit dopravní spojení, cenu jízdného a předem zakoupit jízdenky. Výhodou bylo, že v rámci dopravní obslužnosti PID je spojení velmi dobré a také cena jízdného PID byla velmi příznivá. S rodiči jsem komunikovala elektronicky, což vyhovovalo oběma stranám. (viz přílohu 12)

Jedno sobotní mrazivé únorové dopoledne jsme společně vyrazili vlakem do Srbska. S sebou děti potřebovaly jen hodně dobrou baterku a svačinu. Nedaleko Srbska se nachází jeskyně, která je zimovištěm netopýrů. Při jejich pozorování v dlouhých chodbách byly nadšené nejen děti, ale i rodiče. Vymrzlí jsme zašli na oběd do nedaleké restaurace a vydali se na zpáteční cestu vlakem. I tento způsob dopravy není pro všechny děti obvyklý, proto byly nadšené také z cestování vlakem. Projekt byl následně zakončen ve třídě společnou prezentací pro ty žáky, kteří se akcí nemohli zúčastnit.

Naplnění kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

Touto aktivitou se s ohledem k prováděnému výzkumu naplnilo první kritérium: „Učitel utváří partnerský vztah s rodinami dětí, nabízí rodinám i dalším členům komunity možnost zapojit se do výchovy a vzdělávání dětí, zapojit se do života učící se společnosti“, jeho první indikátor: „Učitel zapojuje rodiče dětí i členy rodiny a komunity do vzdělávání dětí, umožňuje jim aktivní vstup do výuky, vítá jejich přítomnost ve třídě v průběhu vyučování“ a také i druhý indikátor: „Učitel dává

rodičům příležitost spolurozhodovat o postupech vhodných k podpoře učení a rozvoje jejich dětí“, ale i všechny indikátory kritéria druhého: „Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích v učení dítěte a dalších informací“.

Evaluace a návrhy k vylepšení

Tuto aktivitu ocenili úplně všichni – děti, rodiče i já, jako organizátor. Pro děti byla přínosná nejen tím, že se prakticky blíže seznámily s drobnými savci z naší přírody, významné bylo i vlastní pozorování zimujících netopýrů. Rodiče, prarodiče a v jednom případě i celá rodina uvítali nabídku zúčastnit se výletu. Dle jejich názoru, se kterým se shoduji, byl jedinečnou příležitostí k vzájemnému seznámení i získání nových poznatků. Svou účastí na společném sobotním výletu měli rodiče příležitost zapojit se do vzdělávací aktivity třídy a přispět tak i k rozvoji partnerských vztahů mezi školou a rodinou. Vzájemně se lépe poznali mezi sebou a měli také možnost pozorovat svého potomka ve třídním kolektivu. Zpětnou vazbou od rodičů (a dokonce i od jedné babičky, která se také zúčastnila) bylo pozitivní hodnocení této poznávací akce. Ocenili ji zejména ti rodiče, kteří mají k přírodě blízko a vedou k tomu i své potomky. Při organizaci se mi osvědčila elektronická komunikace s rodiči. Pro mě jako pedagoga bylo velmi významné sblížení se s některými rodiči a poznání celých rodin při neformální vzdělávací aktivitě. Měla jsem radost, že se podařilo společný výlet s rodiči domluvit a zrealizovat. Akce byla podle mě dobrým modelem pro rodiny v oblasti společného trávení volného času. Projekt jsem s žáky využívala ve škole při výuce ještě celý další týden. Žáci námět zpracovávali v hodině českého jazyka formou volného psaní, při výtvarné výchově a prvouce. Jako výstup vystavili nástěnku na chodbě školy a prezentovali své poznatky v paralelní druhé třídě (viz přílohu 12).

Zdařilá akce se pro mě stala podnětem pro organizování dalších podobných aktivit pro celé rodiny – například výpravu za sovím houkáním, kterou popisuji v další části této práce. Z hlediska organizace vcelku není co zlepšovat, proto jsem při plánování

akce se sovami, která má podobný charakter, zařadila ještě další vzdělávací aspekt – přednášku o sovách žijících v našem regionu.

Putování (nejen) 2. B za sovami

Tato vzdělávací akce byla určena nejen žákům třídy 2. B, ale také jejich sourozencům a rodičům. Cílem bylo získání nových poznatků, ale i společný zážitek žáků i jejich blízkých - společně prožitá přednáška, poznávání sovích vývržků, přímé pozorování a přímý kontakt s živou sovou žijící v našem okolí ve volné krajině.

V rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a rovněž studia na Pedagogické fakultě jsem se sama zúčastnila projektu Alma Mater Studiorum. Projekt byl zaměřen na různé oblasti environmentální výchovy a jeho součástí byla také tematická exkurze: „Sovy jako modelová skupina pro environmentální výchovu“. Byla jsem nadšena. A protože naše venkovská škola přímo nabízí uskutečnění podobné akce, zvažovala jsem, jakým způsobem by bylo možné tuto vzdělávací akci pro své žáky i jejich rodiče zrealizovat. Motivací pro žáky bylo hlavně to, že část výuky bude probíhat netradičním způsobem – s účastí rodičů, mimo školu a navíc večer nebo v noci. Sovy jako druh jsou mezi dětmi velmi oblíbené i díky roli, kterou hrají v knihách (např. Harry Potter) i pohádkách (např. Tři oříšky pro Popelku). Málokdo si uvědomuje, že některé druhy žijí tak blízko nás.

Nejvhodnějším termínem pro pozorování v přírodě je měsíc březen. Domluvila jsem s lektorkou termín a po konzultaci s místním ornitologem vybrala lokalitu smíšeného lesa nedaleko naší školy. Nebylo lehké vybrat místo, kde by mohlo být přivolání sov nejjistější, je to ovlivňováno řadou faktorů. Bylo potřeba vyzpozorovat vhodnou lokalitu, ale ani tak nebylo jisté, že se při programu se žáky podaří sovu uslyšet.

Děti v rámci projektu ve škole i doma celý týden vyhledávaly a zapisovaly informace, sdělovaly a předávaly si je, prezentovaly, malovaly a popisovaly sovy... Na závěr celého projektu se v jeden páteční březnový podvečer pro žáky i pro jejich rodiče a sourozence uskutečnila ve třídě přednáška Sovy kolem nás - zajímavé povídání

o sovách, praktické zkoumání jejich vývržků a vycházka do lesa s lektorkou RNDr. Jenny Andreskovou.

Pro realizaci této aktivity bylo třeba připravit pomůcky. Pedagog a lektor zajistili potřeby k rozboru sovích vývržků – podložky, pinzety, lupu, určovací příručku. Pro pozorování v přírodě ještě vábničku na sovy, silnou baterku, nahrávky sovích hlasů, určovací příručku. Žáci se vybavili pro pobyt v přírodě přiměřenou obuví a do lesa vhodným nenápadným a teplým oděvem, baterkou, fotoaparátem, zápisníkem, tužkou.

Nejprve si děti i rodiče vyslechli přednášku se zvukovým a obrazovým doprovodem, která je seznámila s nejnámějšími druhy sov a jejich způsobem života. Žáci lektorku velmi překvapili informacemi, které o sovách již věděli. Potom měli všichni možnost prozkoumat soví vývržky. Sovy kořist pohltní celou. Vývržky, které se tvoří v žaludku některých ptáků a ti je pak vyvrhnou, jsou válcovité útvary složené ze zbytků nestravitelné potravy: z chlupů, peří, kostí i rybích šupin. Ve vývržcích proto zůstávají často celé lebky, ale i neporušené menší kosti, ze kterých je potom možné určit druh ulovené kořisti. Podle tvaru a velikosti vývržků lze také určit, od kterého druhu sovy pochází. Všechny děti a nakonec i rodiče se s chutí zapojili do rozborů sovích vývržků tak, že bylo velmi těžké tuto aktivitu ukončit. Na památku si účastníci odnesli vše, co si ve vývržcích našli.

Poté lektorka všechny účastníky připravila na výpravu za sovou do přírody. Seznámila je s tím, jak se mají chovat při noční vycházce – bezpečnost, chování v lese, minimální rušení sov. Následovala společná dvouhodinová večerní vycházka do nedalekého lesa. Jejím cílem bylo vyhledat teritorium puštíka obecného v našem okolí a přilákat jej na zvuk vábničky. V mrazivém počasí se brzy začal ozývat samec puštíka a podařilo se přilákat dokonce i samici. Slyšeli jsme hlas samce (húú-huhuhu-húú) i hlas samice (kuvik). Nakonec jsme sovy nejen slyšeli, ale i viděli. Přelétávaly nám nad hlavami, posadily se na strom nad zdrojem zvuku vábničky a nechaly se nasvítit baterkou, což nám umožnilo jejich pozorování. Velmi si své teritorium bránily, zřejmě jsme byli blízko jejich hnízdiště. Pro děti i rodiče to byl nezapomenutelný zážitek, takový úspěch pozorování nečekala ani sama lektorka, není to příliš obvyklé.

Velmi zajímavá pro děti i rodiče byla přednáška RNDr. Andreskové. Protože děti měly už základní informace z předcházejících aktivit školních i domácích, kladly lektorce velmi podrobné a zajímavé otázky. Nicméně vlastní zkoumání sovích vývržků bylo vyvrcholením akce ve třídě. Děti i rodiče se se zaujetím přímo vrhli na jejich rozbor, předháněli se, které části hlodavců našli. Přilepovali je na připravené destičky a své „úlovky“ si s radostí odnášeli druhý den domů. Všichni účastníci se zapojili bez rozdílu pohlaví a věku. Lektorka musela tuto část akce ukončit, přestože to některým dětem nebylo příliš vhod, práci zcela nedokončili. Žádali totiž další a další vývržky k prozkoumávání.

Počasi na večerní vycházku bylo velmi mrazivé, účastníci však (až na výjimky) přišli připraveni, byli vybaveni teplým oblečením i obuví. Pro mnoho dětí už samotná noční výprava byla velkým zážitkem. Měly možnost pozorovat a slyšet sovu v jejím přirozeném prostředí. Mimo sov mohli účastníci v noci slyšet ještě jiné druhy zvířat, zvuky v nočním lese jsou slyšet více, jinak než ve dne. Prožitek pohybu v terénu nočního lesa, intenzivní smyslové vnímání, role nenápadného pozorovatele, vyžaduje i jiné chování a jiný typ vnímání, vnímání s využitím sluchu na úkor zraku bylo pro děti neobvyklé. Přivoláváním sov pomocí vábničky zažily, jak se chová vyprovokovaný samec. Byl velmi rozzlobený, že mu někdo narušuje jeho teritorium. Slyšeli jsme i samici, která si také bránila své obsazené území před cizím samcem. Tento blízký kontakt byl pro všechny účastníky silným emocionálním zážitkem, který jim přiblížil tento živočišný druh zcela jinak, než jsou zvyklí. Hlavní cíl této části akce byl úspěšně splněn – společné přímé poznávání a přímé pozorování živé sovy ve volné krajině.

Druhý den jsme ve škole při promítání a závěrečném shrnutí společně celý projekt zhodnotili. Žáci ostatním ve třídě prezentovali informace, které je nejvíce zaujaly. Na závěr celého projektu žáci v krátké anketě odpověděli na otázky (viz přílohu 13).

Formou skupinové práce vytvořili plakáty, které pověsili na chodbě školy. Když ale zjistili, jak akce zajímá vrstevníky z 3. A, přišli jim o projektu vyprávět a seznámili je s novými poznatky, dojmy a zážitky z nočního pozorování v lese.

Celým tímto projektem byly rozvíjeny i klíčové kompetence k učení (získávání a vyhledávání informací, přímý kontakt, zkušenosti a prožitek), k řešení problémů

(zážitek v nočním lese, návrh plakátu, prezentace v ostatních třídách), komunikativní (spolupráce při rozboru vývržků, závěrečné prezentaci), sociální a personální (zážitek v nočním lese, diskuse, prezentace), občanské (chování v lese, ochrana živočichů, diskuse), pracovní (rozbor vývržků, výroba plakátu, prezentace).

Naplnování kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

S ohledem na prováděný výzkum aktivita naplňovala třetí kritérium: „Učitel využívá k obohacení vzdělávací nabídky různých zdrojů, které poskytují rodiče dětí i širší komunita“. Především je to jeho první indikátor: „Učitel navazuje kontakty a vytváří přátelské vztahy s lidmi, organizacemi a institucemi, které mohou obohatit vzdělávání dětí, získává od nich odbornou i materiální podporu, umožňuje dětem v rámci výuky vstoupit s těmito lidmi do kontaktu“.

Evaluace a návrhy k vylepšení

Projekt ve třídě proběhl podle týdenního plánu, prolínal se všemi předměty – čtení, matematika, prvouka, výtvarná výchova, psaní – tedy obohatil vzdělávání v mnoha aspektech.

Akce navázala na úspěšnou výpravu za netopýry a také se dle ohlasů velice podařila. Jasným důkazem bylo i množství rodičů a sourozenců, kteří s dětmi přišli. Z reakcí rodičů vyplývá, že tato vzdělávací akce opravdu splnila svůj účel. Je to zřejmé také z mailových ohlasů, ze kterých vyplynulo, že rodiče tento typ akcí velmi oceňují, důkazem jsou spontánní reakce některých rodičů (viz přílohu 13).

Akce byla přínosem pro děti i jejich rodiče - přispěla k bližšímu vzájemnému poznání komunity i k rozšíření znalostí o přírodě v našem bezprostředním okolí i regionu. Společné setkávání celých rodin je velmi cenné pro navázání kontaktů mezi rodinami, poznávání komunity, sblížení a vzájemnou komunikaci. Všichni účastníci, ale i ti, co se z různých důvodů nezúčastnili - si přejí, aby se v následujícím školním roce zopakovala.

Myslím, že to asi možné nebude, i z toho důvodu, že pro mě byla akce organizačně poměrně náročná. Příprava před akcí a také v den konání jsem lektorku musela přivést z Prahy, připravit třídu vybavenou audiovizuální technikou, nachystat pomůcky a potřeby k pitvání sovích vývržků, následně zorganizovat přesun do 3 km vzdáleného lesa a zajistit návrat všech účastníků zpět ke škole. Ale stálo to za to. Jediným nedostatkem byl velký počet účastníků. Při pozorování sov v lese bývá početná skupina velkou překážkou. V našem případě se tak nestalo, ale pro příště budu muset počet zájemců omezit po dohodě s lektorkou, která byla také překvapená tak ohromným zájmem. Určitě budu muset stanovit maximální počet účastníků.

Ladův kraj – úklid v okolí školy

V polovině dubna se každoročně koná akce „Čistý Ladův kraj“, projekt realizovaný v rámci mezinárodní kampaně „Uklidme svět“. Do akce jsou zapojeny všechny obce, které jsou přihlášeny do sdružení obcí „Ladův kraj“. Také letos se zúčastnila i naše obec se svými osadami a řadou organizací, sdružení a spolků. V sobotu dopoledne se sešli také pracovníci školy, žáci a rodiče žáků ke společné brigádě. Úklid probíhal na školním dvoře a v nejbližším okolí školy. Několik maminek s dětmi se pustilo do úpravy skalky a úklidu celého prostoru před hlavním vchodem školy. Někteří děvčata vytrhávala plevel u pomníku, jiná sbírala odpadky. Chlapci vyzbrojení košťaty pečlivě zametali. Dále se upravoval terén v prostoru před tělocvičnou a hrabalo listí v parčíku před pivovarem. Kromě úklidu výše zmíněných prostor byl prořezán živý plot u školy v Husově ulici. Vyřezané větve likvidoval tatínek naší žákyně vlastní drtičkou větví. Společná práce pedagogů, rodičů i žáků školy splnila svůj účel, během sobotního dopoledne byl odveden velký kus práce. Dobré myšlenky, která spojuje mnoho obcí v Ladově kraji, letos moc nepřálo počasí.

Naplňování kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

V rámci této akce měly celé rodiny možnost neformálně komunikovat a spolupracovat s učiteli, blíže se poznat a navázat přínosné kontakty, a tím společně

naplnit druhé kritérium rámce kvality: „Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích v učení dítěte a dalších informací“ a zejména jeho třetí indikátor: „Učitel vytváří příležitosti, v nichž se rodiny mohou od sebe učit navzájem a vzájemně se podporovat“, ale částečně naplňuje i zbývající indikátory tohoto kritéria.

Evaluace a návrhy k vylepšení

Společná práce pedagogů, rodičů i žáků školy splnila svůj účel, během sobotního dopoledne byl odveden velký kus práce. Při této aktivitě nejde ale jen o zkrášlování okolí školy, ale také o společně strávený čas rodičů, dětí a pedagogů, navázání neformálních kontaktů, vzájemné poznání a sblížení. V letošním roce ke zdaru akce přispěly jen necelé tři desítky rodičů s dětmi, což přisuzuji velmi nepříznivému počasí. V minulých letech měl úklid kolem školy mezi rodiči větší ohlas. Škola si velmi váží aktivity rodičů v dnešní době, kdy jsou všichni velmi zaneprázdněni. Jejich účast je jasným důkazem, že jim na škole záleží a mají k ní dobrý vztah. Napadlo mě, že bychom příští brigádu mohli zakončit společným třídním táborákem a spojit tak pracovní část se zábavnou. Možná by se zvýšil i počet účastníků brigády.

Čtenářský večírek

Místní lidovou knihovnu, která je propojena s budovou školy, navštěvují se svými žáky pravidelně každý měsíc v rámci výuky českého jazyka. Děti si vybírají a půjčují knihy, které čtou, a pracují s nimi v dílnách čtení. Nápad uspořádat čtenářský večírek vzešel spontánně od dětí po jedné z návštěv v knihovně. Vymyslely, že přečtenou knihu by mohly prezentovat nejen před třídou jako obvykle, ale i před svými rodiči a naopak, rodiče by mohli vyprávět, které knihy měli rádi oni, když chodili do školy, a číst jim z nich.

Večírek jsme spojili s celostátní akcí – Týden knihoven, který v té době zrovna probíhal a s přespáním ve škole, protože i společné čtení před spaním má pro děti velký význam. Jedno čtvrteční odpoledne jsme se všichni setkali v knihovně na

besedě. Paní knihovnice dětem připomněla pravidla chování návštěvníků místní knihovny a zacházení s knihami. Seznámila je s neznámějšími autory knih pro děti a novinkách v dětském oddělení zdejší knihovny. Potom děti vrátily vypůjčenou knihu a vybraly si další. Následovala společná večeře v restauraci, což byl pro některé děti také mimořádný zážitek. Po večeři se musela přichystat třída, očekávali jsme příchod rodičů a sourozenců. Na večírek se dostavili v hojném počtu nejen rodiče, prarodiče, ale i starší a mladší sourozenci i jiní rodinní příslušníci. Šikovné maminky napekly bábovky, štrůdly a koláčky.

Na rozehrání si děti zahrály několik her, souvisejících s četbou a literárními postavami. Pro rodinné týmy byl připraven úkol, který se tematicky vztahoval ke čtenářství. Potom každý z žáků krátce představil svou knihu a přečetl z ní krátký úryvek. Pro rodiče toto čtení bylo zajímavou zkušeností - jak mnozí říkali, nemají srovnání, jak na tom jejich potomek se čtením proti ostatním dětem ve třídě je. Nakonec přišlo na řadu rodičovské vyprávění a ukázky jejich oblíbených knih z dětství. Také starší sourozenci, stejně jako rodiče, připravili prezentaci knížky, která je bavila a mají ji rádi. Večírek proběhl v příjemné atmosféře a rodiče oceňovali snahu svých dětí velikým potleskem. Pro všechny zúčastněné rodiče byl večírek, jak vyplynulo z reflexe v návštěvní knize, signálem otevřenosti školy a zájmu pedagoga o jejich dítě.

Po odchodu rodičů se upravila třída na spaní a připravilo ležení. Na dobrou noc jsem dětem přečetla příběh o holčičce, která hledala kamarády. Pro dobrovolníky byla připravena čtenářská stezka odvahy - svíčkami označená trasa po chodbách školy, kterou procházeli jen ti nejodvážnější a měli za úkol zapamatovat si názvy dětských knih, které po cestě večerní školou našli. Ráno druhý den pokračovalo v duchu čtenářského večírku – ranní kruh, reflexe celé akce ve skupinkách, výroba zážitkové knížky ze včerejší akce. Žáci byli velmi unavení, ale spokojeni.

Naplnování kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

Začlenění členů rodiny do výuky čtení má velký význam pro vzdělávání v celé komunitě. Touto aktivitou bylo naplnováno třetí kritérium: „Učitel využívá k obohacení vzdělávací nabídky různých zdrojů, které poskytují rodiče dětí i širší

komunita". S ohledem na prováděný výzkum se naplňoval jeho třetí indikátor: „Učitel do vzdělávání dětí začleňuje obsahy a témata, která korespondují se zkušenostmi dětí ze života ve vlastní rodině/komunitě“. Naplňovalo se však i druhé kritérium: „Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích dítěte v učení a dalších informacích“ a jeho třetí indikátor: „Učitel vytváří příležitosti, v nichž se rodiny mohou od sebe učit navzájem a vzájemně se podporovat“.

Evaluace a návrhy k vylepšení

Z reflexí rodičů v návštěvní knize vyplynulo, že rodiče se velmi rádi této akci zúčastnili a nejvíce oceňovali, že děti ukázaly svůj kladný a radostný přístup k mimoškolní čtení a překvapilo je, jak jejich děti prezentovaly „své knihy“ bez ostychu. Při ukázkách a hlasité čtení mohli porovnávat, jaké pokroky děti v čtení udělaly. Sami rodiče ukázkami svých oblíbených knížek z dětství a vyprávění o nich děti namotivovali k další čtení. O svých knihách hovořili také sourozenci žáků. Velmi je mrzelo, že nemohli zůstat spát ve třídě také, příště bych jim určitě tento zážitek nabídl. Účastníci večírku ve svých reflexích v návštěvní knize hodnotí večírek pozitivně, podle nich se večer vydařil. Žáci oceňují možnost výběru a půjčení nové knížky v knihovně, hry ve třídě, čtení paní učitelky na dobrou noc, spaní ve třídě a zážitky s tím spojené. Tato akce využila potenciálu rodin jako zdroje inspirace pro učení. Rodiče svými čtenářskými zkušenostmi a podpořením významu čtenářství tak mohli přispět k významu vzdělávání svých dětí. Po skončení akce jedna maminka nabídl možnost uskutečnění besedy s její známou, spisovatelkou a autorkou knížek pro děti. Tato nabídka bude pro příští čtenářskou akci výbornou motivací.

Setkání dětí a rodičů na začátku školního roku

Postupně se z iniciativy učitelky k různým společným aktivitám s rodiči ve třídě stává iniciativa rodičů. Díky této aktivitě se uskutečňují různé společné akce. Ty přispívají ke zpestření výuky, ke stmelení kolektivu dětí i dobrým vztahům mezi školou a rodinami. Příkladem může být setkání na začátku školního roku v dětském areálu Radost, který

je spojený se sportovním hřištěm. Jedna z maminek využila krásného zářivého počasí a aktivně svolala společnou třídní akci. Pro děti, jejich sourozence a rodiče měly i další maminky připravené soutěže a společné sportovní a zážitkové hry. Výhodou je, že dvě z maminek trénují dětský atletický oddíl a přinesly spoustu pomůcek pro sportovní aktivity. Každý donesl také nějakou dobrotku – koláče, bábovku, ovoce, zmrzlinu. Tím pádem se akce stala také pořádnou hostinou.

Naplnování kritérií a indikátorů v oblasti Rodina a komunita

Setkání dětí a rodičů na začátku školního roku naplňuje první kritérium rámce kvality, tedy: „Učitel utváří partnerský vztah s rodinami dětí, nabízí rodinám i dalším členům komunity možnost zapojit se do výchovy a vzdělávání dětí, zapojit se do života učící se společnosti“. Konkrétním plněným indikátorem je indikátor třetí: „Učitel zapojuje rodiny dětí do rozhodování o věcech souvisejících s životem třídy/školy“.

Evaluační návrhy na zlepšení

Velkým přínosem pro všechny účastníky byla spontánnost a rychlost svolání akce. Maminka jednoho chlapce vzala organizaci do svých rukou, kdo mohl, přišel. Sportování se nezúčastnili všichni rodiče, někteří postávali kolem laviček. Nabízela se mi tak možnost využít toto setkání k neformální konverzaci s rodiči. Většinou se hovořilo o právě skončených prázdninách a dovolené. Někteří z rodičů měli dotazy, které se týkaly začátku školního roku, také se zajímali o aktivity, které třídu v tomto školním roce čekají. Nedostatkem bylo to, že akce byla svolaná celkem rychle a některé rodiny na tento první školní víkend už měly naplánované svoje aktivity, ačkoli by se bývaly rády třídní akce zúčastnily. Proto jsem doporučila rodičům, aby příště plánovali společné akce s větším předstihem, pak bude účast určitě ještě větší.

8 Vyhodnocení výzkumu

V praktické části této práce jsem navázala na část teoretickou a provedla analýzu efektivity spolupráce mezi rodinou a školou na počátku školní docházky. K této analýze jsem využila evaluačního nástroje „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“, konkrétně jeho druhou část, zabývající se spoluprací rodiny a školy.

Pro splnění cíle výzkumu praktické části jsem provedla popis a rozbor konkrétních aktivit, forem a strategií této spolupráce, zrealizovaných v popisované třídě. Každou, v praxi ověřenou aktivitu, jsem popsala, reflektovala a navrhla další strategie zlepšení. Sledovala jsem, která konkrétní kritéria a indikátory dokumentu jednotlivé aktivity naplňují. Na základě této analýzy jsem dospěla k závěru, že jednotlivé formy spolupráce lze jen velmi těžko zařadit přímo k jednomu konkrétnímu indikátoru, jelikož většina popisovaných aktivit naplňuje více indikátorů, resp. kritérií. Výzkum diplomové práce ukázal, že všechna kritéria se vzájemně prolínají a jednotlivé indikátory nelze naplňovat izolovaně.

V rámci výzkumu jsem zjistila, že uvedenými aktivitami naplňuji určitou mírou všechna kritéria a indikátory. Právě srovnání v praxi ověřených aktivit se standardy kvality práce učitele mi pomohlo najít slabá místa, a tak přidat v oblastech, které jsem částečně opomíjela. V praxi se mi nejvíce daří naplňovat indikátory druhého kritéria. Bohatě naplňuji všechny, popisované akce jsem dokonce musela vybírat. Naopak v naplňování některých dalších indikátorů mám rezervy. Podle výsledků výzkumu aktivitami méně naplňuji druhý indikátor třetího kritéria: „Učitel pomáhá rodičům orientovat se jakým způsobem získávat potřebné informace, pomáhá vyhledávat informační zdroje a poradenství potřebné ke zlepšení kvalit učení a rozvoje dítěte“. Zde totiž hodně záleží na iniciativě a zájmu rodičů. Poradím, nabídnu možnosti, ale rodiče musí sami projevit zájem konzultovat výchovné a vzdělávací problémy svého dítěte. Je nutné respektovat jejich vlastní názor a mít určité hranice. Na základě výsledků výzkumu bych ráda posílila také druhý indikátor prvního kritéria: „Učitel dává rodičům příležitost spolurozhodovat o postupech vhodných k podpoře učení a

rozvoje jejich dětí”, a to zejména v oblasti konkrétních vzdělávacích cílů dítěte prostřednictvím smlouvy o dosažení vzdělávacích cílů. Smlouvy o učení mi připadají jako vhodná forma osobní zainteresovanosti a pokud jsou opravdu vytvořeny společnými silami, jeví se mi jako výborný motivační aspekt vzdělávání, při kterém má každý žák možnost zažít úspěch. Obsahují totiž konkrétní úkoly a cíle, jakých by měl žák v určitém časovém období dosáhnout, a také způsob, jakým by měl žák postupovat.

Jako jeden z cílů jsem si vymezila získat zpětnou vazbu na popisovanou spolupráci také z pohledu rodičů žáků a navrhnout strategie na zlepšení. Tento cíl se mi podařilo také naplnit. Z výzkumu vyplynulo, že rodiče žáků jsou na počátku vzdělávání svého dítěte ostýchaví, ale postupem času se osmělují, získávají důvěru a aktivit třídy se rádi zúčastňují. Nakonec se postupně přidávají a zapojují sami i do organizování různých akcí. Potvrdilo se, že každá akce nemůže vyhovovat všem rodinám, ale pokud je nabídka pestrá a jsou informováni s předstihem, mohou si z nich vybírat.

Obecně lze říci, že na základě popisu různých forem a strategií spolupráce se mi podařilo reflektovat efektivní spolupráci s rodiči z hlediska učitele, rodiče i dítěte. Práce mi velmi pomohla zmapovat tuto oblast. Za přínos praktické části pokládám strukturovaný přehled množství konkrétních forem spolupráce učitele s rodiči, které jsem sama v praxi využila a které se mi osvědčily.

Během psaní této práce jsem si uvědomila velmi vstřícný postoj vedení popisované školy v oblasti spolupráce učitelů s rodiči. Učitelé jsou vedením podporováni v jakékoli aktivitě směřující k hlubšímu rozvoji a prohloubení této spolupráce. Škola má sice předem naplánované společné akce, ale další aktivity třídy a také formy komunikace s rodiči záleží v každé třídě na jejím učiteli a jeho přístupu. Já osobně mám s rodiči velmi otevřený vztah a jsem za to moc ráda. Kdykoli potřebují, mohou mě kontaktovat, přijít před vyučováním nebo po něm, obrátit se na mě s radou o pomoc – a nezneužívají to. Máme předem jasně stanovená pravidla a je velmi pozitivní, že je vzájemně respektujeme.

Prakticky jsem ověřila, že nelze do úzké spolupráce rodiny se školou zapojit úplně všechny rodiny dětí ze třídy. Na základě výzkumu mohu konstatovat, že nejobtížněji se pro spolupráci získávají rodiče, kteří nemají o vzdělávání svého dítěte zájem. Nepodařilo se mi navázat bližší efektivní spolupráci s rodinou jednoho žáka. Jeho rodina se potýká s mnoha problémy, je početnější, disociovaná a chlapec tím trpí. V tomto ohledu bych chtěla svou práci zlepšit. Do budoucna bych se chtěla u této rodiny zaměřit na hledání možností spolupráce, navázat bližší kontakt a dál hledat různé cesty, aby se partnerské vztahy se školou zlepšily a rodiče začali mít zájem o vzdělávání svého dítěte. Vyzkouším do nabízených aktivit třídy zapojit samotného chlapce bez rodičů. Jako další možnost vidím nabídku některých rodičů, že si chlapce na danou akci doma vyzvednou a po jejím skončení ho zase přivezou. Příležitostí pro rodinu by mohla být i možnost společného bruslení na místním zimním stadionu, kde máme jako škola rezervované hodiny. Myslím, že lze najít a nabídnout varianty i pro začlenění takových rodin, které se společných aktivit nezúčastňují z různých důvodů.

Výzkum této práce dokázal, a potvrzují to i moje dlouholeté zkušenosti, že pokud učitel od počátku školní docházky nabízí rodině různé možnosti spolupráce, tak se spolupráce úspěšně rozvine. Z výsledků předložené práce je jasně patrné, že indikátory programu Začít spolu lze s úspěchem naplňovat i v běžné třídě základní školy.

Jako příslovečná červená nit se celou praktickou částí diplomové práce táhne fakt, že chápou-li učitel i rodiče svoji spolupráci jako významnou součást vzdělávání, je efektivnější celý vzdělávací proces.

ZÁVĚR

Poznatky z teoretické části diplomové práce se staly základem pro realizovaný akční výzkum a využila jsem je také k profesnímu obohacení v oblasti spolupráce s rodiči. Léta praxe jsou sice výbornou zkušeností, ale studiem odborné literatury, různých materiálů a objevováním dalších pramenů jsem získala mnohem podrobnější vhled do této problematiky. Nejvíce mě inspirovaly standardy programu Začít spolu, které vymezují kritéria pro práci učitele. Některé prvky tohoto programu sice již ve své praxi poměrně dlouho používám, ale dosud jsem neměla dostatečný teoretický základ.

Praktickou částí diplomové práce jsem navázala na teoretickou část a uvedla zde konkrétní možnosti spolupráce rodiny a školy na počátku školní docházky v běžné základní škole s ohledem na naplňování druhé části dokumentu „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“.

Výzkum diplomové práce ukázal, že všechna kritéria se prolínají a jednotlivé indikátory nelze naplňovat izolovaně. Z tohoto výzkumu dále vyplývá, že vytvoření podmínek pro rozvoj a fungování partnerského vztahu s rodiči dětí, navázání a udržování pravidelných kontaktů, je významně ovlivňuje sociální vztahy mezi žáky, komunikaci s rodiči a podporuje tak efektivitu vzdělávání dětí.

Diplomová práce mě velmi obohatila. Zařazováním aktivit k jednotlivým indikátorům dokumentu „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“ jsem si utřídila, kterými aktivitami naplňuji konkrétní indikátory v oblasti spolupráce učitele s rodiči. Při psaní diplomové práce jsem se přesvědčila, že většinu z nich bohatě naplňuji. Z aktivit, které ve své třídě uskutečňuji, jsem dokonce musela vybírat. Ukázalo se, že některá kritéria a indikátory sice také naplňuji, ale jsou zde určité rezervy a to mě inspiruje k vymýšlení dalších činností a aktivit pro děti a jejich rodiče. Z výzkumu vyplývá, že se mi v rámci možností daří s rodinami žáků udržovat partnerské vztahy. Za velmi důležitý faktor spolupráce školy s rodiči považuji postoj a podporu ze strany vedení školy. Záleží pak na každém učiteli individuálně, zda a jakým způsobem je ochoten tuto spolupráci rozvíjet.

Úkol práce v podstatě splněn byl, ale práce na něm pokračuje. Když rekapituluji svoji spolupráci s rodiči, vidím, jak moc nás těsná spolupráce sbližuje. Je ovšem nutné hledat meze, aby škola, resp. učitel, nezasahoval do soukromí rodin příliš. Uvědomuji si, že nebýt mé aktivity, nevěděla bych o dětech ve třídě a jejich rodinách tolik. V mnohém se musím ještě zlepšovat a vím, že to nepůjde bez mého přičinění, ale těším se na takovou práci, protože vidím její obrovský smysl. Zamýšlím se nad tím, jaké překážky stojí v cestě zapojení a spolupráci rodin ze znevýhodněných skupin. Kladu si za úkol najít alternativní cesty a možnosti, jak nespolupracující rodiče ke spolupráci přivést. Výchovně vzdělávací proces se daří mnohem lépe, když se mezi rodiči a školou vytvoří klima vzájemné důvěry, pohody a spolupráce.

Literatura a další zdroje

DARÁK, M.; TABAKOVÁ, K. *Základy pedagogiky. Terminologické minimum*. Prešov: ManaCon, 1998. ISBN 80-8566-872-6.

DVOŘÁK, D. *Efektivní učení ve škole*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-556-3.

FEŘTEK, T. *Rodiče vítáni*. Praha: Yinachi 2011. ISBN 978-80-904735-2-2.

HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál 2009. ISBN 978-80-7367-569-1.

HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0.

HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.

HRONCOVÁ, J. *Sociológia výchovy*. Banská Bystrica: PF UMB, 1996. ISBN 80-88825-37-7.

[ISSA STANDARDY]. *Mezinárodní pedagogické ISSA standardy*. Praha: Step by Step ČR, 2002. ISBN 1-931654-009.

KARGEROVÁ, J., KREJČOVÁ, V., MAŇOUROVÁ, Z. Et al. *Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA*. 1. vyd. Praha: Step by Step Česká republika, o. s., 2011.

KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika Predškolská a elementárna pedagogika*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.

KOPŘIVA, P.; NOVÁČKOVÁ, J.; NEVOLOVÁ, D.; KOPŘIVOVÁ, T. *Respektovat a být respektován*. 2. vyd. Kroměříž: Spirála, 2006. 80-901-8737-4.

KREISLOVÁ, Z. *Krok za krokem 1. třídou*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2038-8.

KREJČOVÁ, V. *Třídní schůzka - noční můra? Jde to jinak! Začít spolu*. 2012, č. 1 jaro-léto, s. 11–12.

- KREJČOVÁ, V.; KARGEROVÁ, J. *Vzdělávací program Začít spolu, metodický průvodce pro I. stupeň ZŠ. 2.*, aktualizované vyd. Praha: Portál, 2011.
- KREJČOVÁ, V.; KARGEROVÁ, J. *Vzdělávací program Začít spolu*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-695-0.
- LUKAVSKÁ, E. *Pozor děti! (Didaktické otázky vyučování orientovaného na dítě)*. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-52-X.
- MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-006-5.
- MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?* Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-00-3.
- PETRUSEK, M. *Velký sociologický slovník. Sv. 2, P – Ž. 1. vyd.* Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3.
- PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.
- PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.
- RABUŠICOVÁ, M. et al. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6.
- RABUŠICOVÁ, M.; POL, M. *Vztahy školy a rodiny dnes: hledání cest k partnerství (1. část)*. Pedagogika. 1996, roč. 46, č. 1. ISBN 1211-2720.
- SPIPKOVÁ, V. et al. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-942-9.
- SPIPKOVÁ, V.; TOMKOVÁ, A. et al. *Kvalita učitele a profesní standard*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-496-9.
- ŠKVARKOVÁ, Z. *Rodina škola vo vzájomnej spolupráci*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2010. ISBN 978-80-557-0024-3.
- ŠVAŘÍČEK, R.; ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál 2007, ISBN 978-80-7367.

TOMKOVÁ, A.; SPILKOVÁ, V. et al. *Rámec profesních kvalit učitele*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. ISBN: 978-80-87063-64-4.

VALIŠOVÁ, A.; KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.

Elektronické zdroje

EDUin. Tiskové zprávy, www.eduin.cz [online]. [cit. 2014-02-03]. Dostupný z: <http://www.eduin.cz/tiskove-zpravy/znacka-rodice-vitanioceni-skoly-vstricne-k-rodicum/>

EDUin, Tiskové zprávy, www.eduin.cz [online]. [cit. 2014-01-27]. Dostupný z: <http://www.eduin.cz/tiskove-zpravy/archiv-tz/text-kategorie-16/>

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha [online]. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001, 98 s. [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>

MPSV. Národní zpráva o rodině [online]. [cit. 2014-02-11]. Dostupný z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf

RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ. [online]. Praha, 2013. [cit. 2014-01-25]. Dostupný z: <http://www.msmt.cz/file/29396/download/>

STEM/MARK. Sociologický výzkum zaměřený na analýzu struktury postojů a očekávání veřejnosti k oblasti školství, výchovy a vzdělávání. [online]. 2009 [cit 2014-02-15] Dostupný z: www.msmt.cz/file/10097_1_1/

STEP BY STEP, O.S. *Začít spolu – info o programu*, www.sbcr.cz [online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupný z: <http://www.sbcr.cz/?t=1&c=6>

[ŠKOLSKÝ ZÁKON]. Zákon č. 561/2004 Sb. O předškolním, středním a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, Pomůcka – úplné znění školského zákona [online]. 2011. [cit. 2014-02-11]. Dostupný z: <http://www.msmt.cz/file/19743>

VZTAH RODIČŮ A ŠKOLY JEJICH DÍTĚTE. PERFECT CROWD RESEARCH. 2011. [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: http://www.rodicevitani.cz/wp-content/uploads/2011/06/Eduin_Vztah_rodicu_a_skoly_jejich_deti_Perfect_Crowd.pdf

Seznam příloh

Příloha 1	Desatero spolupráce s rodiči vzdělávacího programu Začít spolu	1*
Příloha 2	Kritéria značky Rodiče vítáni	3*
Příloha 3	Zahájení školního roku 2011/2012	6*
Příloha 4	První třídní schůzka v 1. třídě – scénář	7*
Příloha 5	Ukázka informačního emailu pro rodiče – organizační záležitosti	8*
Příloha 6	Pozvánka na konzultaci učitel – rodič – žák	11*
Příloha 7	Dopis k vysvědčení – hodnocení	12*
Příloha 8	Dotazník – představy rodičů o komunikaci a spolupráci	13*
Příloha 9	Zpráva z domova	15*
Příloha 10	Ukázka elektronické komunikace rodičů mezi sebou	17*
Příloha 11	Ukázka elektronické komunikace rodičů paní učitelce	18*
Příloha 12	Poznáváme savce – netopýři	19*
Příloha 13	Výprava za sovím houkáním	23*
Příloha 14	Společná návštěvy výstavy Radka Pilaře v Praze	27*
Příloha 15	Setkání s lesníkem	28*
Příloha 16	Společné bruslení	29*
Příloha 17	Čtenářský večírek	30*
Příloha 18	Setkání dětí a rodičů na začátku školního roku	35*
Příloha 19	Už jsem čtenář – slavnost čtení v 1. třídě	37*
Příloha 20	Zahradní slavnost – setkání v závěru školního roku	38*
Příloha 21	Vánoční dílna a jarmark	41*

Příloha 22	Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce před její obhajobou	42*
Příloha 23	Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce – Evidenční list	43*

Příloha 1

Desatero spolupráce s rodiči vzdělávacího programu Začít spolu (KREJČOVÁ, 2011):

Respektujeme úlohu rodičů.

Rodiče jsou nejvýznamnějšími činiteli ovlivňujícími vývoj dítěte. Mají právo a zároveň povinnost činit důležitá rozhodnutí týkající se jejich potomka. Bereme tuto jejich nezpochybnitelnou roli v každé situaci v úvahu a podle toho s nimi jednáme. Pěstujeme vzájemný respekt mezi učitelským týmem a rodinami.

Zachováváme důvěrnost.

Rodiny mají právo na ochranu svých osobních informací v průběhu i po ukončení školní docházky svého dítěte. Informace požadované od rodin omezujeme pouze na takové, které jsou nezbytně nutné k zajištění efektivního vzdělávání dětí.

Informace a záznamy o dítěti mají k dispozici pouze jeho rodiče.

Když je třeba poskytnout tyto informace i jiným osobám, seznamujeme s tímto faktem rodiče předem a žádáme o jejich souhlas.

Mluvíme s rodinami o očekáváních, která vůči sobě máme.

Zejména na počátku školního roku (případně školní docházky nebo ještě před vstupem dítěte do školy), ale i v průběhu školního roku zjišťujeme, jakou představu o vzdělávání svého dítěte a vzájemné spolupráci se školou rodiče mají. Zároveň otevřeně sdělujeme naše představy a záměry.

Podporujeme spolupráci s rodiči nabídkou více strategií k jejich zapojení.

Rodiny jsou odlišné. Co je zajímavé pro jednu, nemusí být přijatelné pro rodinu druhou. Jsme flexibilní a tvořiví, aby si každá rodina mohla vybrat takové formy spolupráce, které jí budou nejvíce vyhovovat.

Respektujeme, že konkrétní způsob spolupráce si volí rodina sama.

Naším úkolem je nabídnout rodinám co nejširší škálu možností ke spolupráci. Rozhodnutí, kterou z forem spolupráce rodina zvolí, už závisí na ní samé.

Usilujeme o zapojení celé rodiny.

Ke spolupráci vyzýváme nejenom rodiče dětí, ale přispět mohou i další členové rodiny a její přátelé.

Plánujeme rodičovská setkání a konzultace v době, která rodině vyhovuje.

Dáváme rodičům možnost vybrat si termín setkání z několika navržených variant, rodiče se mohou zapisovat do harmonogramu konzultací.

Zaměřujeme se na silné stránky rodiny a poskytujeme jí pozitivní zpětnou vazbu.

Zdůrazňujeme silné stránky rodiny a dosažené úspěchy. Dáváme rodinám najevo, že si ceníme jejich spolupráce a zapojení ve třídě.

Spolupracujeme s dalšími partnery školy.

Jsme otevření spolupráci s ostatními institucemi a organizacemi, jejichž nabídek využíváme, a naopak, přispíváme jim v rámci svých možností naší prací.

Víme, že všechno nejde hned...

Partnerské vztahy a intenzivní spolupráci s rodiči budujeme postupně, průběžným stavěním na malých úspěších. Vyžaduje to čas a úsilí. Víme, že je to náročné, ale nevzdáváme se.

Příloha 2

Kritéria značky Rodiče Vítání

POVINNÁ KRITÉRIA

Některá kritéria mají více variant plnění. Ta jsou u kritéria vždy uvedena.

1. „Rodiče se dostanou bez problémů do školy, včetně odpoledních hodin.
 - U vstupních dveří je umístěn viditelně označený zvonek, rodiče po zazvonění do školy pustí pověřená osoba.
nebo
 - U vstupních dveří je viditelně uvedeno telefonní číslo, na které má rodič zavolat, aby ho do školy pustila pověřená osoba.
nebo
 - Vchod do školy se nezamyká a je volně přístupný.
2. Rodičům jsou dostupné kontakty na všechny učitele a vedení školy.
 - Rodiče dostávají na začátku školního roku tištěný aktuální seznam s kontakty, mobilní telefon nebo email na třídního učitele.
nebo
 - Škola má aktualizované webové stránky obsahující jména všech vyučujících a vedení školy. Na stránkách jsou uvedeny kontakty (email, telefon) na vedení školy a spojovatelku, ideálně na všechny zaměstnance školy.
3. Rodiče mají k dispozici informace o tom, co a kdy se ve škole děje.
 - Rodiče dostanou na začátku školního roku tištěnou informaci o tom, kdy jsou školní prázdniny, kdy se konají třídní schůzky, dny otevřených dveří a další významnější akce pro rodiče a žáky školy.
 - Tyto informace má škola stále dostupné na svém webu a průběžně je aktualizuje.
4. Rodičům zaručujeme, že při třídních schůzkách neprobíráme prospěch a chování jejich dítěte před ostatními rodiči.
 - Každý rodič má možnost konzultovat prospěch dítěte s konkrétním učitelem osobně.

- Každý rodič osobně dostane písemný přehled o hodnocení svého dítěte.
5. S rodiči komunikujeme partnerským způsobem.
 - Na rodiče, kteří se obrátí na vedení školy nebo na učitele, si vždy uděláme čas, vyslechneme je a slušně reagujeme na jejich potřeby (poskytneme informace, radu, sjednáme schůzku apod.). Máme-li důvod požadavek odmítnout, svoje stanovisko vždy vysvětlíme. S rodiči komunikujeme důstojným způsobem a dbáme na to, aby u jednání nebyl nikdo, koho se to netýká.
 6. Pořádáme školní akce pro rodiče v termínech a hodinách, které jim umožní se jich opravdu zúčastnit.
 7. Informační tabule o značce Rodiče vítáni je viditelně umístěna u vstupu do školy." (Feřtek, 2011)

VOLITELNÁ KRITÉRIA

1. „Dbáme na to, aby zápis do školy byl společenskou událostí příjemnou pro rodiče i děti. Myslíme při tom na potřeby dětí i rodičů.
2. Nabízíme rodičům kromě žákovské knížky a třídních schůzek i další způsob, jak je pravidelně informovat o prospěchu dítěte (školní sešitky, týdenní plány, elektronické žákovské knížky, ...)
3. Naši pedagogové nabízejí konzultační hodiny pro žáky i rodiče. (Jedná se o pravidelné hodiny, kdy je učitel k dispozici mimo vyučování, nejedná se o tzv. schůzky ve trojici, což jsou společná hodnotící setkání pro rodiče, učitele a žáka s frekvencí cca 1-2x za pololetí.)
4. Kromě společných třídních schůzek organizujeme i konzultace ve trojici učitel, dítě, rodič.
5. Konfliktní situace ve škole řešíme tak, aby se jich mohli zúčastnit všichni, jichž se záležitost týká, včetně rodičů a dítěte/dětí.

6. ŠVP a další školní dokumenty zpřístupňujeme na webu školy. Vysvětlujeme v nich důsledně všechny odborné termíny a zkratky, aby jim rozuměli rodiče ze všech oborů.
7. Nabízíme rodičům konzultace našeho školního psychologa/výchovného poradce.
8. Rodiče mají možnost ovlivňovat způsob stravování svých dětí ve škole (skladbu jídelníčku v jídelně, sortiment ve školním bufetu, přítomnost/nepřítomnost automatu na sladkosti apod.).
9. Rodiče našich žáků i zájemci o naši školu mají možnost po domluvě navštívit vyučování.
10. Zveme rodiče do vyučování, aby se zúčastnili společné práce se svým dítětem.
11. Organizujeme školní akce, na kterých mohou rodiče a další rodinní příslušníci spolupracovat s dětmi a potkávat se s učiteli (zahradní party, sportovní a kulturní akce, rodičovské víkendy apod.).
12. Umíme rodičům doporučit externího dětského psychologa a logopeda, s nímž spolupracujeme.
13. Poskytujeme rodičům na webových stránkách prostor pro otevřenou diskusi o škole. (Např. diskuzní fórum, moderovaná kniha návštěv. Nejedná se o jednosměrnou komunikaci pomocí formuláře na vzkazy školy.)
14. Na naší škole funguje nezávislá rodičovská organizace s vlastní právní subjektivitou (obvykle občanská sdružení).
15. Rodiče mají možnost po domluvě využívat prostory školy k vlastním akcím.
16. Pořádáme vzdělávací semináře pro rodiče na téma výchovy a vzdělávání.
 - Pořádáme „kurikulární odpoledne“, v nichž rodičům vysvětlujeme co, jak a proč ve škole učíme.“ (Feřtek, 2011)

Příloha 3

Zahájení školního roku

Prvnáčci v doprovodu svých rodičů přicházejí na slavnostní zahájení školního roku do knihovny, která je součástí školy. Jednotlivé žáky přivítá pan ředitel, starostka obce a paní učitelky. Po shromáždění celé třídy si paní učitelka třídní odvede děti s rodiči do své třídy. Ve třídě proběhne seznámení a přivítání žáků i rodičů s paní učitelkou. Rodiče, kteří jsou po celou dobu přítomni, jsou na závěr seznámeni se všemi důležitými informacemi a mají možnost zeptat se na podrobnosti.

Příloha 4

První třídní schůzka v 1. třídě – scénář

1. Setkání v kruhu
2. Přivítání, seznámení s programem – viz tabule
3. Vzájemné představení - vzájemné seznámení rodičů
4. Organizační záležitosti – příchod do školy, svačiny, konec vyučování a obědy, provoz školní družiny, omlouvání žáků
5. Domluvit se na vzájemné spolupráci – kdy a kde se budeme setkávat, kontakty, způsob komunikace a předávání informací...

Očekávání učitelky – prosba o podporu a pomoc při řešení společných problémů a cílů, pomoc při dozoru při akcích, nabídka účasti rodičů ve vyučování, naplánování společných třídních akcí – divadlo, výlet, exkurze...

Očekávání rodičů

6. Diskuze

Příloha 5

Ukázka informačního emailu pro rodiče – organizační záležitosti

Vážení rodiče,

vítám Vás ve školním roce 2012/13. Věřím, že jste s dětmi prožili hezké prázdniny, odpočinuli si a všichni načerpali síly. Ráda bych Vás seznámila s organizací na začátku školního roku:

- v prvním týdnu končí vyučování každý den v 11, 40 hodin*
- obědy pro přihlášené děti jsou již od 4. září*
- od středy se budou děti přezouvat, bačkory do sáčku (šatna jako vloni)*
- do pátku přinést kufřík s potřebami na VV, kytičku a ručník (vše podepsané)*
- sáček na TV zatím do školy nenosit, bude potřeba až po ukončení plaveckého výcviku (v listopadu)*
- tento týden nosit v aktovce vybavený penál, čítanku a prvouku, desky a obaly na sešity*
- rozvrh, který děti dostaly, platí od 10. září do konce plaveckého výcviku*
- všechny vyplněné formuláře je nutné odevzdat již zítra*
- peníze za dopravu na plavání vybíráme do pátku 7. září*

Těším se na příjemnou spolupráci.

Eva Staňková

Vážení rodiče,

v příštím týdnu nás v rámci vyučování čeká několik akcí:

- v úterý Vánoční koncert v knihovně – zaplatím z třídního fondu*
- ve středu půjdeme do lesa připravit zvířátkům Vánoce (děti si přinesou zbytky chleba, rohlíků, jablíčka, mrkev, oříšky...)*
- ve čtvrtek první „Třídní Vánoce“ - první hodinu se budeme učit, potom bude třídní besídka – stromeček, lidové zvyky, tradice...dárečky pro děti prosím pošlete nejpozději ve středu, abych mohla vše připravit ☺*

Na prázdniny si děti vezmou domů vyprat tělocvik a ručník.

Některé děti již zkoušejí psát perem (do penálu 2 ks, hadřík). Přesto by stále měly mít v penále ořezané tužky č. 2, 3 kusy.

*Děkuji Vám za prima spolupráci a přeji klidný adventní čas
Eva Staňková*

Milí rodiče,

děkuji všem, kteří nám chodí pomoci na bruslení! Budeme bruslit do konce března, tj. do Velikonoc.

*Ted' aktuálně chystám něco pro děti i pro Vás na podvečer a večer pátek 22. 3. Děti jen něco tuší, ale nevědí... **prosím ještě neprozrazovat!!!***

Na tento podvečer jsem zajistila pražskou lektorku RNDr. Andreskovou.

Pro děti i pro Vás se v podvečer v naší třídě uskuteční zajímavé povídání o sovách a zkoumání sovích vývržků. Potom se společně odebereme do lesa, kde bychom při procházce měli uslyšet houkání sov. Prosím o pomoc - bude třeba přesun Vašimi auty od školy do lesa nad Brtnici, kde mám vyznačena teritoria puštíků. Část v lese by měla trvat asi hodinu, celkově předběžně počítám od půl páté do půl osmé (baterky s sebou – na zpáteční cestu). Pro Vás i pro děti to bude pěkný zážitek!

Klidně můžou přijít sourozenci, které by to zajímalo.

Cena za účastníka je 40 Kč.

Ještě vše upřesním, zatím je jistý jen termín, počítejte s tím za každého počasí. Ptejte se, pokud jsem něco napsala nejasně...

Prosím také o zprávu o zájmu, účasti - neúčasti a počtu účastníků z rodiny. Kdyby bylo málo zájemců, pozvu některé děti z áčka či céčka. Na druhou stranu, kdyby bylo lidí moc, sovy v lese nejspíš vyplašíme a neuslyšíme.

Vaše předběžné potvrzení mi stačí do konce tohoto týdne.

K projektu, který jsme zahájili již v první třídě:

Cíl: Čteme rádi, čteme dobře, čteme hodně, protože nás to baví

Zajistila jsem, že každý žák z naší třídy bude mít vystavenou průkazku do místní knihovny. V únoru jsme si v knihovně zopakovali pravidla zacházení s knihami, uspořádání knih v naší knihovně a co nám může pomoci paní knihovnice.

Každý měsíc knihovnu v rámci vyučování navštívíme a vybereme si nové knížky, přečtené vrátíme. Právě zítra máme v plánu návštěvu knihovny!

O přečtených knížkách si vyprávíme v hodinách čtení. Knížku ukážeme spolužákům, povíme si, o čem byla a jak se nám líbila. Můžeme ji doporučit ostatním. Provedeme do sešitu zápis – datum, jméno autora, ilustrátora a obrázek.

Zatím se nám to ve třídě daří, většina dětí knížky nosí a prezentují. Všichni, kdo povídají, mě moc potěšili. Stávají se z nich úžasní čtenáři a vypravěči!

Srdečně zdravím a děkuji za spolupráci!

Eva Staňková

Příloha 6

Pozvánka na konzultaci učitel – rodič – žák

JMÉNO: _____

Vážený rodiče,

třídní schůzka 2. B se bude konat formou konzultace ve třech (uč. + rodič + dítě) v následujících termínech:

úterý 23. 4.

- mezi 16.00 a 18.00 hod.

středa 24. 4.

- mezi 13.30 a 15.00 hod.
- mezi 15.00 a 16.30 hod.

Prosím, zaškrtněte, ve kterém termínu a časovém rozmezí byste se mohli dostavit. Přesný čas bude uveden v ŽK.

Děkuji, Eva Staňková

Příloha 7

Dopis k vysvědčení – hodnocení

Milá Evičko,
mám radost z Tvých školních úspěchů.
Zatím je tvoje čtení sice ještě pomalejší, ale každým dnem se stále zlepšuje. Pokud budeš pravidelně doma trénovat, uvidíš, že se to brzy ukáže.
Snažíš se dodržovat správný tvar a velikost písmen. Dokážeš vymyslet a zapsat pěkné věty. Pozor však na zbytečné chyby. Nespěchej a vše si vždycky znovu přečti a zkontroluj.
V matematice dobře sčítáš a odčítáš, ale při řešení slovních úloh ještě potřebuješ někdy poradit.
Zajímáš se hodně o věci kolem sebe a ráda o nich vyprávíš.
S chutí se zapojuješ do práce celé skupiny. Máš skvělé nápady, ale někdy se zbytečně spoléháš na pomoc svých kamarádů.
Moc hezky kreslíš a Tvoje obrázky plné barev nás často potěšily.

Ať se Ti ve škole daří!

Tvoje paní učitelka
Eva Staňková

Příloha 8

Dotazník – představy rodičů o komunikaci a spolupráci

Milí rodiče,

chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku, který by měl přispět ke zlepšení naší spolupráce. Děkuji za Váš čas, který věnujete jeho vyplňování.

Eva Staňková

1. Jakou formu komunikace s učitelkou upřednostňujete?

- osobní
- písemná - zprávičky pro rodiče
- písemná - email
- písemná - SMS
- telefonická
- jinou (uved'te jakou)

2. Máte potřeby větší zpětné vazby o vašem dítěti?

- ano (uved'te příklady)
- ne

3. Jakou formu třídních schůzek upřednostňujete?

- společná schůzka s možností indiv. konzultace
- individuální konzultace (rodič - učitel)
- individuální konzultace (rodič - učitel - žák)
- jinou (uved'te jakou)

4. Máme možnost třídě poskytnout sponzorskou pomoc:

- výtvarné materiály
- kancelářské potřeby
- drobné odměny
- řezačka papíru
- drobné dárky – na Vánoce
- finanční příspěvek na akci třídy
- jinou (uved'te jakou)

5. Máme zájem se zúčastnit dopoledního vyučování v roli odborníka – představení své profese nebo koníčka (vyšívání, batikování, pěstitelství apod.)

- ano (napište v čem)
- ne

6. Máme zájem se zúčastnit dopoledního vyučování ve třídě jako pozorovatelé

- ano
- ne

7. Máme zájem se zúčastnit dopoledního vyučování jako asistent

- ano
- ne
- nevím

Příloha 9

Zpráva z domova

Jméno dítěte: Teréza

Milí rodiče,
pomalou se nám blíží závěr školního roku, ale přesto je ještě dostatek času...
Prosím Vás o následující informace, které můžeme společně využít ku prospěchu Vašeho potomka :-)

Zpráva z domova

Změny, kterých jste si u Vašeho dítěte poslední dobou (cca druhé pololetí 2. třídy) povšimli:

Na ječce byla unavenější. Mělo spala. Nedokázala se dlouho soustředit. Naopat na veselá kolu 2013 byla vybledlá 'soustředěná'.

Čeho Vaše dítě dosáhlo?

Je samostatnější. Jarna se ukone ke knize a s tím si čte. Učela děla sama. Nem (může se číst) nechtěl učebky přepísat.

Co se Vašemu dítěti ve škole líbilo?

První učitelka :-). Vyučování. Když se spuce.
Kémalická vyuka - song...

S čím se muselo potýkat?

Horizdu' vesly - psomisty.

Je stále pomalejší.

Komentáře - vada od učitelky (období jara 2013).

Další komentář:

Teréza se do školy liší. Je stále chudí 'nadšava' má rájem a pochopení učitelky, se kterými se učela. Má potíže být nejlepší. Nechtěla se učela učena 'negativně'.

Datum a podpis rodičů:

13.5.2013

Jméno dítěte: VAVTAŠ

Milí rodiče,
pomaloučku se nám blíží závěr školního roku, ale přesto je ještě dostatek času...
Prosím Vás o následující informace, které můžeme společně využít ku prospěchu Vašeho potomka :-)

Zpráva z domova

Změny, kterých jste si u Vašeho dítěte poslední dobou (cca druhé pololetí 2. třídy) povšimli:

ZADNĚ UTRAZNĚ - RÁDA BUCH, ABY DO
VŠECH SVĚCH AKTIVAT (KROMĚ HRANÍ S
KAVIARŮDU, STAVĚNÍ ZOBĚRKY A LEGA) DAL VÍR
Čeho Vaše dítě dosáhlo?
ENERGIE

- OFOUS LĚPE ČTE, ALE STAČE TO
MĚNÍ ONO
- ČENÍ SI JEHO ÚČASTI V DĚLSCH DĚZÍČ ZÁ-
Čo se Vašemu dítěti ve škole líbilo?
VĚDECH, KDY PŘEICONAL STRACH A
SPECIALNÍ AKCE - METOPČÍŘI, SOUP, TROJOUAL
VĚJ VĚLY - A YO MOC

S čím se muselo potýkat?

S VLASTNÍ LENIVOSTÍ - LOMY

Další komentář:

POTĚŠILO MĚ, ŽE SI K NÁROZKÁM
VIBRAL KNÍŽKU (TO MĚSTĚ SE
ZÁSOBNÍKY NÁROJŮ A PISTOLKAM.)

Datum a podpis rodičů:

17.5.2013

Příloha 10

Ukázka elektronické komunikace rodičů mezi sebou

Dobry den,

Přeposílám informaci o zajímavé akci pro celou rodinu pořádanou MC Lodička:

Neděle 28.4. od 14:00 - 18:00 hod

Ptačí odpoledne ve Světicích

Sraz ve 14.00 h na zastávce vlaku ve Světicích, následuje pěší procházka do lesa.

Můžete se přidat i ve 14.30 u hájovny. Budeme si povídat o ptácích, jejich životě,

o tom, jak jim můžeme pomáhat, Zaposloucháme se do jejich zpěvu a naučíme se

poznávat nejběžnější druhy podle hlasu. Předvedeme si i ukázkou kroužkování. Můžete

setěšit na sýkory, králíčky, brhlíky či šoupálky. Připravena bude pro Vás „bojovka“

s otázkami z ptačí říše. Na závěr si můžeme opéci buřty a posedět u ohýnku. Vycházku

povedou Petr Klvaňa (Kroužkovací stanice Národního

muzea Praha) a Alena Klvaňová (Česká společnost ornitologická).

V případě vytrvalého deště a silného větru se akce nekoná.

L.

Vážení,

o tomto víkendu je v Praze na Výstavišti velmi zajímavá akce pro děti i rodiče „Věda

jede!“, vstup je zdarma. Doporučuji s dětmi navštívit ☺

Zdravím P.

Příloha 11

Ukázka z emailů rodičů paní učitelce

*Dobrý den paní Staňková,
moc hezky jste vymyslela zapojení rodičů. Jsem ráda, že plánujete stále nějaké akce, které dětem rozšiřují obzory, učí je přemýšlet a orientovat se ve světě.
Velmi ráda přijdu na první hodinu výuky 28. listopadu. Terežka nyní dočetla knihu Za zvířátky do lesa. Zítra ji bude mít ve škole. Byla velmi poučná. Mohu dětem připravit nějaké povídání o lesních zvířátkách s kvízem. Pokud byste potřebovala, abych vymyslela práci pro skupinu nebo něco jiného dejte vědět.
Peču domácí chléb, pokud byste chtěla, mohu do připravit na trhy.
Na Mikuláše budete chtít sponzorské dary formou peněz nebo dárků?
S pozdravem A.*

*Milá paní učitelko,
čtenářský večer se moc vydařil, alespoň soudě dle reakcí dětí, Honzika, a také programu. Ještě jednou moc děkujeme, hlavně za obětování Vašeho volného času.*

Chtěla bych Vás poprosit o uvolnění Honzika příští týden ze školy. Jedeme na naši tradiční podzimní dovolenou k moři. Myslím, že tyto pobyty mají dobrý vliv na děti, které nebývají nemocné. Bohužel letenky vždy objednáváme rok dopředu a stalo se, že na www stránkách Ministerstva v té době uváděli jiný termín pro podzimní prázdniny (čtvrtek, pátek, nikoliv úterý a středu). Takže jsme to špatně naplánovali a tentokrát Vás prosíme o celých 5 dní.

Honzíkovi bychom vzali učení a tradičně bychom se s ním každý den učili.

Děkuji a příjemný start v novém týdnu, B.

Příloha 12

Poznáváme savce – netopýři

Poslední lednový den navštívili žáci 2. B v říčanském muzeu výstavu Neznámý svět malých savců s doprovodným programem, kde celá jedna její část je zaměřena na netopýry. V muzeu dostaly děti i vysvědčení, odměnu za svou práci v prvním pololetí druhé třídy. Netopýry, kteří patří k našim chráněným živočichům, také pozorovaly i s rodiči a sourozenci přímo v jejich zimovišti, v jeskyni nedaleko Berouna, kam se vydali na sobotní výlet.

Instrukce pro rodiče – email:

Výprava za netopýry do Srbska se uskuteční v neděli 10. 2.

Plán výpravy:

- odjezd autobusem č. 461 v 9, 08 z V. Popovic/ Kozlovka do Strančic (musíme si koupit jízdenku za 54 Kč pro pásma P, O, B, 1, 2, 3, děti za polovinu), ve Strančicích bychom si v automatu měli koupit jízdenky na cestu zpátky (nutno mít drobné!)
- vlakem na Hlavní nádraží, přestup na vlak směr Beroun, vystoupíme v Srbsku
- pěšky do jeskyně a zpět
- návrat stejnou trasou, ve VP budeme v 16, 20 h.

S sebou **nezapomeňte pro každého dobrou baterku**, svačinku a něco teplého k pití. Hodí se i čajové svíčky pro označení cesty :-)

Těším se na hojnou účast!

ES

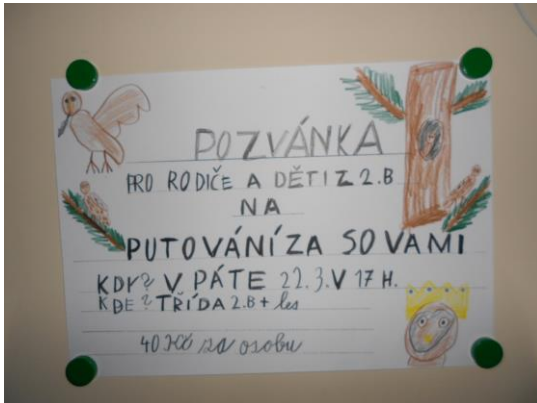
Projekt byl zakončen ve třídě společnou prezentací pro ty spolužáky, kteří se z důvodu nemoci nemohli zúčastnit.

Příloha 13

Výprava za sovím houkáním

Z ohlasů rodičů po akci:

25. 3. 2013, 9:45:16

Dobrý den paní učitelko.

Vyprávění ve třídě i práce s vývržky – velmi zajímavé i pro nás dospělé.

Maruše se akce líbila a asi ji nejvíce zaujal život v lese a jak **paní lektorka vyprávěla** kdo se ozývá, co si sova myslí (že jsou v ohrožení) atd.

Srovnávala výlety - netopýří a soví. Sovy – zajímavé, hlavně noční les měl svoje kouzlo, u netopýřů bylo veseleji.

Podobné akce bez diskuse jen přínosem.
Hezký den P.

Dobrý den, paní učitelko,

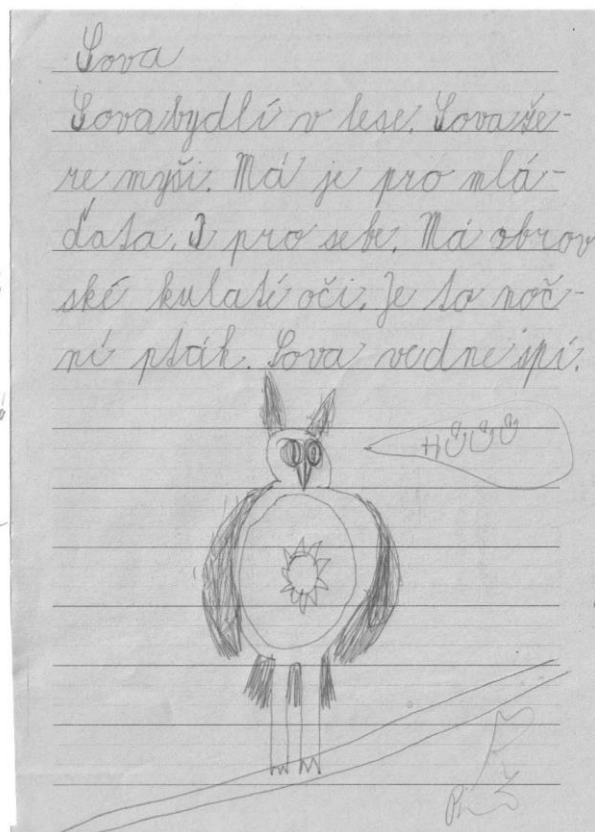
děkujeme Vám za organizaci akce, my jsem byli opravdu nadšení. Přednáška byla zajímavá, pro děti srozumitelná, nebyla příliš dlouhá. Pitvání, myslím, děti moc bavilo. Kde jinde by měly příležitost si takovou věc vyzkoušet? A ještě mají památku!? V lese to bylo úžasné. Pro děti i dobrodružné (po tmě v lese) a pozorování sov "veleúspěšné" :-). Já osobně jsem vám za takový zážitek opravdu vděčná a ještě jednou moc děkuji.
Hezký zbytek dne
LH

Dobrý den,
akce sovy byla úplně skvělá. Líbila se nejen dětem, ale i nám rodičům. Hrozně poučné, i praktické zároveň. Myslím, že laťka byla posazená hodně vysoko;) Pěkný byl i velikonoční jarmark ve škole v neděli. Užili jsme si to. Děti si barvily vajíčka, pletly pomlázky a zdobily perníčky. Opět hodně praktické.

Děkujeme.
G.

Práce žáků po akci

Konasa
sovy bydlí ve korun-
nách stromů, jedí myši
někdy si dávají ruku, když
nemají potravu jedí mladé
sokolové, snesou tři
až 4 vejce, puzhky, svůj pečení
mířou vepřích nout oba
samička sedí klade vají-
čka, klade je ležerou

Článek ve Velkopopovickém zpravodaji

ŠKOLSKÉ OKÉNKO

Projekt „Sovy“ ve 2. B

Eva Staňková, učitelka ZŠ

Druhá polovina března byla ve třídě 2. B ve znamení sov. Hlavním cílem projektu bylo získání nových poznatků, ale i přímé poznání a přímý kontakt s živou sovou, žijící v našem okolí ve volné krajině. Celý týden děti ve škole i doma získávaly informace, sdělovaly a předávaly si je, malovaly sovy...

Na závěr projektu se v březnový podvečer pro žáky i pro jejich rodiče uskutečnila přednáška Sovy kolem nás – zajímavé povídání o sovách a zkoumání jejich vývržků s RNDr. Jenny Andreskovou. Na památku si děti odnesly vše, co si ve vývržcích našly.

Potom jsme se společně odebrali do lesa. Cílem večerní vycházky bylo hledání, poslouchání a akustické dráždění teritorium si obhajujících samců puštíka obecného v našem okolí. K přilákání sov lektorka používala vábničku, která přilákala samce puštíka a dokonce i samici. Nakonec jsme je nejen slyšeli, ale i viděli. Velmi si své teritorium bránili, zřejmě jsme byli blízko jejich hnízda.

Pro děti, ale i dospělé to byl nezapomenutelný zážitek.

Otázky po skončení akce

JMÉNO: Andra

• Slyšel/a jsi sovu v lese poprvé? ne 5 krát

• Co byl tvůj nejsilnější dojem z nočního lesa?

Lej sem viděl rad náma lekej.

• Bylo ti v lese spíš příjemně nebo nepříjemně? příjemně

• Dokážeš říct, proč?

Protože jsem příjemně.

• Které druhy sov poznáš?

Puštíka obecného a velký.

• Víš, co je soví vývržek? je to co sovy nestrávěj

a viplivenouto

• Která ze sovích dovedností se ti nejvíc líbí?

Le umí lovit můšky

JMÉNO: VIKI

• Slyšel/a jsi sovu v lese poprvé? ANO

• Co byl tvůj nejsilnější dojem z nočního lesa?

ROZLOBENÝ PÁR

• Bylo ti v lese spíš příjemně nebo nepříjemně? NEPŘÍJEMNĚ

• Dokážeš říct, proč?

TROCHU JSEM SE BÁLA

• Které druhy sov poznáš?

SOVICI SNĚŽNOCI, PUŠTÍKA OBECNĚHO, PUŠTÍKA
VŠATÉHO, KULÍŠKA NEJMENŠÍHO

• Víš, co je soví vývržek? NESTRÁVENÉ VĚCI

• Která ze sovích dovedností se ti nejvíc líbí?

JAK SE TVÁŘÍ CHYTŘE

Příloha 14

Společná návštěva výstavy Radka Pilaře

Vážení rodiče,

nabízí se mi možnost mimoškolní akce - navštívit s dětmi interaktivní výstavu Radka Pilaře v Praze (včetně workshopu) v pondělí 18. 11. Galerie má v pondělí normálně zavřeno a zařizují to privátně jen pro nás.

Se zájemci z řad dětí i rodičů (i sourozenců) bychom vyrazili hned po vyučování, tj. ve 13 hod. PIDem (autobus a vlak), s návratem do 18 hodin. Cena prohlídky a následného workshopu 55 Kč, doprava 2x24,- Kč (drobné).

Prosím, potřebuji dát hned obratem (SMS, email, tel.) vědět, kdo byste měl o akci zájem.

ES

Příloha 15

Setkání s lesníkem – seznámení s profesí lesníka – jedna maminka pozvala do třídy svou kamarádku

Příloha 16

Společné bruslení

Škola má možnost využívat volné hodiny bruslení na zimním stadionu a rodiče pomáhají dětem při zavazování bruslí a zapojují se i při organizaci samotného bruslení – soutěže apod.

Příloha 17

Čtenářský večírek

POZVÁNKA

MILÍ RODIČE, PRARODIČE A SOUROZENCI, JSTE SRDEČNĚ ZVÁNI

NA

ČTENÁŘSKÝ VEČÍREK TŘÍDY 3. B

/S PŘESPÁNÍM DĚTÍ VE ŠKOLE/

KONÁ SE VE ČTVRTEK 10. 10. 2013

PROGRAM:

- 16.30 sraz žáků 3. B ve třídě (přichází ze ŠD nebo z domova)
- 17.00 návštěva knihovny (průkazky a přečtené knížky s sebou)
- 18.00 večeře
- 18.30 - 20.00 příchod rodičů a sourozenců, společné čtení a prezentace knížek (děti, sourozenci i rodiče)
- 20.00 mytí a příprava na spaní
- 20.30 večerka

Článek ve Velkopopovickém zpravodaji:

Čtenářský večírek ve 3. B

Eva Staňková, třídní učitelka

Asi nikdo z žáků 3. B si nedokázal představit školu, kam den co den chodí, a třídu, ve které tráví celé dopoledne nad svými sešity, večer a v noci. Všude kolem je tma a úplně ticho, slyšet je jen poskočení ručičky školních hodin...

Večer 10. října měli žáci 3. B večírek, provoněný knížkami a naplněný šustěním stránek, zakončený přespáním ve třídě. Setkání začalo již odpoledne v knihovně. Každý žák ze třídy už je zapsaným čtenářem a každý má svoji průkazku. Děti vrátily přečtené knihy a vybraly si další knížku, kterou si budou ve škole v rámci hodin čtení číst. Pravidelné návštěvy knihovny v rámci hodin čtení připívají k tomu, že se děti lépe orientují v jednotlivých literárních žánrech, dokáží si v knihovně vyhledat knihu odpovídající jejich zájmu a získávají všeobecný přehled o knihách vůbec.

Posílněné výbornou večeří v restauraci očekávaly děti pozvané hosty – přišli rodiče, sourozenci, sestřenice i tety a večírek mohl začít. Vstupenkou byla oblíbená kniha z dětství a bábovka či koláč ke snídani. Po rozehrvácích hrách a aktivitách žáci 3. B prezentovali knihy, které právě čtou nebo již přečetli. Potom přišli na řadu pozvaní hosté, rodiče i starší sourozenci, kteří hovořili o knížkách, které rádi četli v dětství. Na závěr mohli zapsat své dojmy do knihy návštěv. Všechny přítomné překvapilo, že se děti nestydí před tak velkým publikem sdílet své dojmy z přečtených knih.

Po skončení večírku a odchodu rodičů následovala procházka noční školou pro odvážné a pak už zalézt do spacáků a snažit se usnout, což vzhledem k zážitkům nebyl lehký úkol... Na dobrou noc ještě paní učitelka přečetla příběh o holčičce, která hledala kamarády.

Čtenářský večírek se podle ohlasů všech účastníků velmi vydařil a přispěl nejen k rozvoji čtenářství...

Z ohlasů rodičů:

poděkování

14. 10. 2013, 8:24:12

Milá paní učitelko,

čtenářský večer se moc vydařil, alespoň soudě dle reakcí dětí, Honzíka, a také programu. Ještě jednou moc děkujeme, hlavně za obětování Vašeho volného času.

Chtěla bych Vás poprosit o uvolnění Honzíka příští týden ze školy. Jedeme na naši tradiční podzimní dovolenou k moři. Myslím, že tyto pobyty mají dobrý vliv na děti, které nebývají nemocné. Honzíkovi bychom vzali učení a tradičně bychom se s ním každý den učili.

Děkuji a příjemný start v novém týdnu,

Gabriela V.

NAVŠTĚVNÍ KNIHA ČTENÁŘSKÝ VEČÍREK 3.B 10.10.2013

Děkuji za krásný, podnětný večer, na který jsem se děti ludou vždy napomínal.
Ela Trávková

Bajecný zážitek děkuji, moc na to budu vzpomínat.

Mějte všichni krásný večer s dětmi a ještě mějte krásný
důvěrný, krásný večer a mějte se přemýšlet. Děkuji!
Ela

Moc pěkná večer, kde děti mohly představit ostatním
knížky, které mají rády, jak se zlepšily ve čtení
a nabíraly si zodpovědnost. Moc je přivítat
(a ještě mějte za organizaci) chvilku.

P. S.: kdy bude další podobné akce? Děkuji pane Jůsk

Už druhý večírek s mne velice zaujal, jkte slyším
a moc pracovití
trochu jako mluví. Ahojky MAMA KATKA

Pani učitelka je pilna jako včelka.

Večírek mě moc bavil. Zvlášt ta část kde děti představovaly knížky které přečetly. Bylo záživné sledovat je a vědět že taková jsem taky bývala.

Ahoj Kája Němcová

Sestřička Verunko.

Příloha 18

Setkání dětí a rodičů na začátku školního roku

Na začátku školního roku aktivně zorganizovala setkání dětí a rodičů jedna maminka.

Email maminky zasláný ostatním rodičům:

Milí a vážení rodiče dětí 3.B!

Škola odstartovala a bude nádherné babí léto. Pojďme toho využít a udělejme si spolu s dětmi oslavu začátku nového školního roku už tento pátek. Zeptala jsem se p. učitelky Staňkové na její názor, plánovala pozdější termín, ale vzhledem k počasí souhlasí. Dohodly jsme tedy tento pátek 6.9 od 16.30 na hřišti Radost. Kdo stihá později, dorazí později. Cosi doneseme a nachystáme, to budeme mít. Hry pro děti společně zorganizujeme. Všechny nápady jsou vítány, sled dohodneme před akcí. Pokud můžete donést pár jablek, kousek perníku nebo lahev vody a pár kelímků navíc, bude to skvělé. Jestli dorazí kytara, můžeme zpívat, super by mohl být třeba fotbalový zápas děti vs. rodiče. Prima týden a na viděnou v pátek.

Irena Š.

Slavnost čtení v 1. třídě – Už jsem čtenář

POZVÁNKA

pro prvňáčky, rodiče, sourozence, babičky, tety, strýčky a kamarády

**NA SLAVNOSTNÍ ZAKONČENÍ PRVNÍHO ŠKOLNÍHO ROKU
A**

**UKONČENÍ PROJEKTU NA PODPORU ČTENÁŘSKÉ
GRAMOTNOSTI**

UŽ JSEM ČTENÁŘ – KNÍŽKA PRO PRVŇÁČKA,

které se koná ve středu 27. června v 17, 30 hodin
 ve Vzorné lidové knihovně ve Velkých Popovicích

Těšíme se na Vás!

V první třídě ke konci školního roku pořádáme slavnost čtení „Už jsem čtenář“. Pozváni jsou nejen rodiče prvňáčků, ale i jejich sourozenci, babičky a dědečkové. Ve slavnostním prostředí knihovny je paní starostka, pan ředitel, paní knihovnice a paní učitelky uvedou mezi čtenáře – dostanou pamětní list, knihu a šerpu.

Příloha 20

Setkání na závěr školního roku

Zahradní setkání třídy 1. B k utužení kolektivu dětí i rodičů

Kdy: 27. června hned po skončení slavnosti v knihovně

Kde: na školní zahradě u zdravotního střediska

Pro koho: pro všechny děti z 1. B, jejich rodiče, prarodiče i sourozence

- **Opékání buřtů**
- **hry pro žáky 1. B, jejich sourozence i rodiče**
- **klábosení a pozpěvování u ohýnku**

Buřty a pečivo zajištěno, s sebou pítí pro děti i dospělé a nějakou sladkou námku pro všechny.
hudební nástroje vítány

Společné loučení spolužáků, jejich kamarádů, rodičů a sourozenců se školním rokem u ohýnku na školním pozemku.

Zpětná vazba maminky (email)

Milá paní učitelko,

oceňuji Vaše nasazení pro děti jak při vyučování, tak i v pořádání mimoškolních aktivit, výletů, nebo i jenom setkání s rodiči na hřišti Radost. Víím, že se Vám daří být na děti přísná, ale zároveň je máte ráda (a děti to ví).

Oceňuji všelijaké "nadstandardní úkoly" typu Klokánek, Dlouhý Široký a Bystrozraký, které podněcují přemýšlení a není to jen o "biflování." Zároveň pozitivně hodnotím procvičování matematiky ve sloupcích v týdenním režimu.

Ve druhé třídě byl výborný nápad zavedení notýsku o každodenním čtení. Ačkoli to bylo někdy s vypětím všech sil, (a dovedu si představit, že každý rodič z toho nemusí být nadšený) tak se nám dařilo většinu dní nahlas číst, i když někdy jen pro zápis do deníčku. Bez "deníčkového biče" bych v tom zřejmě měla volnější režim, i přestože víím, že čtení, potažmo pochopení čteného textu je důležitý základ, bez kterého nejde stavět výš.

Občas sama nevím jak učit děti tomu, že musí nést následky svého nepořádku/jednání/rozhodování. Např. děti ve škole poztrácejí tužku, pastelky, gumu... já jako rodič jim nechci hned druhý den dávat nový kus. Vedu je k tomu, že když to ztratí, tak si to druhý den ve třídě musí najít... Chápu však

protiargument, že učiteli se těžko pracuje se třídou, ve které polovina dětí nemá v pořádku pomůcky.

Dovoluji si vznést návrh k přemýšlení a eventuálnímu zavedení :-). Zaznamenala jsem, že na některých školách se praktikuje hodnocení na dvou úrovních. Standardně známky 1 - 5 za podané výsledky, a k tomu ještě hodnocení A - E za projevenou snahu či píli. Věřím tomu, že zejména na prvním stupni ZŠ, učitel, který je s dětmi celé dopoledne, dokáže rozpoznat co je píle a co "jenom to, že na to má". Myslím si, že toto dvouúrovňové hodnocení je pro děti spravedlivější a může být i pro dítě lepší zpětnou vazbou.

Přeji dostatek sil ☺

E. Š.

Příloha 21

Vánoční jarmark

Vešča NĚ. VÁNOČNÍ JARMARK
2. PROSINCE

Co se ti nejvíce líbilo?
Kupování a jak všichni hráli na flétnu.

Co tě překvapilo?
Mě překvapilo že všichni hráli na flétnu a jak všichni hráli na flétnu.

Náměty na příště:
Mohlo by to být ještě víc zábavnější: třeba by všichni hráli na housle či na flétnu.

Příloha 22

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta
M.D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce před její obhajobou

Závěrečná práce:

Druh práce	
Název práce	
Autor práce	

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Jsem si vědom/a, že pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny dané práce lze pouze na své náklady a že úhrada nákladů za kopírování, resp. tisk jedné strany formátu A4 černobíle byla stanovena na 5 Kč.

V Praze dne

Jméno a příjmení žadatele	
Adresa trvalého bydliště	

podpis žadatele

Příloha 23

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta
M.D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce
Evidenční list

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				